

T. IGOR CSABA

KÖVEKBŐL TÁMASZTOTT FIAK

Két elbeszélés

T. Igor Csaba
Kövekből támasztott fiak

két elbeszélés

szerkesztők
Zsoldos Árpád és Adrienn

kiadó
Irodalmi Rádió
www.irodamiradio.hu

ISBN 978-615-6690-54-8

T. Igcr Csaba © 2024.

KIRÁLYTÓL A KORONÁIG

Egy hazaárulás kórélettana

*Mária magyar királynő (1371-1395)
Josef Kriehuber színezett litográfiája (1828)*

Nem történelem ez, csak történelmi elbeszélés. De azért próbáltam ragaszkodni a jól ismert történelmi eseményekhez és a nevekhez. A többi fantázia. Találgatás.

Középkor lelke

*A régmúltnak közismerten mély kútjába belenézve
csillogó részletre pillant sóvár szemünk, s nem egészre.
Hamis csillogás még az is, mint lepkeszárny, amelyiknek
durva kezek törölték le hímporát halvány szépségnek.
Történészek marka között cserélődik jó és a rossz,
s mit az egyik felemelőnek, szépnek lát, másnak gonosz.
Nehéz dolgunk lenne, ha csak adatokra lelve
ítélnénk és nem fogna meg minket a régi kor lelke.*

*Holt királyok tetteitől logikát hiába várunk.
Ma sincs abban semmi olyan, másoknál se, nem csak nálunk.
Pedig olyan szépnek kéne láttatni, ahogy csak telhet!
Ezért próbálom megfogni a csillámló régi lelket.*

Első felvonás

A NAGYOBBIK DARAY LÁNY

A Daray vár a Duna jobb oldalán volt, de eléggé messze a folyótól. Igazából abban az időben egyszerű favár volt, vagyis gerendákból volt lehetőségek szerint minél erősebbre összerácsolva. Leginkább Ozorához volt közel. Már az akkor éppen létező várak közül.

Akkor építette, vagyis inkább akkor erősítette meg Daray úr, az akkori, amikor Anjou Lajos király halála után egyszerűből nagyon bizonytalan idők következtek az országra. Mert két lánya volt a földesúrnak, akik közül a nagyobbik már kezdett nagylánynak látszani. És a földesúr lehetőleg el akarta kerülni a komplikációkat. Erzsike körül tudniillik. Ennek következtében aztán, hogy a védelem erősödött, a közeli és távolabbi szomszédok már nem nézték farkas-mosollyal sem a leányt, prédának tekintve őt, sem pedig azt a kicsi, de megerősített várat. A jobbágyok is el voltak igazítva, hogy esetleges veszély esetén ki mit tegyen hirtelenében.

Mindezeknek egyre inkább tudatában lévén, nem a fegyveres banditák ólálkodtak a vár körül mint róka a tyúktól tövében, jókora erdőségek voltak eléggé közel hozzá, hanem inkább a többi urak küldözgették rendre a fiaikat apródnak, hogy fogadja őket az uraság, s lehetőségei szerint neveltesse a lovagi élet szokásaira előkészítve.

Bizony megesett, s nem is ritkán, hogy ilyen kérelmeket megtudva a Daray vár ura udvariasan, de más várakat ajánlott a sajátja helyett, mivel belátható volt, hogy nem ő az ország királya, s eképpen nem tud végtelen számú apródnépet taníttatni. Ezt, akár akarták a többiek, akár nem, de be kellett látni.

Na, de hát király! Olyan éppenséggel akkoriban is létezett, csak hát épp úgy mint a mesékben, hogy: „hol volt, hol meg

nem volt”. Mert igen nagy volt a tülekedés az üresen maradt trón elfoglalására. Hol Durazzói Károly, hol Francia Lajos, hol pedig Zsigmond, a Luxemburgi szeretett volna abba beleülni. Meg néha és időnként még mások is. Hiába! Közmondásos, hogy rúgni lehet a döglött oroszlánba. Hát még ha csak a kívánságát akarja semmibe venni valaki annak a bizonyos oroszlánnak. Pedig igen pontosan rendelkezett az előbb említett Lajos király, hogy a két lánya közül legyen az egyik király Magyarországon, a másik meg a lengyel trónt foglalja el! Hanem a bárók, nemhiába voltak a leggazdagabbak az országban, egyre inkább el kezdték hinni, hogy nekik mindent szabad. És úgy is viselkedtek, ahogy hitték.

Az ősrégi, beláthatatlanul nagy erdőktől nem messze létezett Daray várban mindezek a jelenségek hatással is voltak, meg nem is. A vár ura igyekezett biztonságban tartani a várnépet, természetesen a lehetőségek határain belül, cserébe pedig az a várnép igyekezett úgy élni és viselkedni, mint aki tudatában van annak, hogy ő lesz az, aki hordozni fogja magában, sőt már hordozza is, a jövőt. Az a jövő pedig nem egyéb volt, mint a Daray uradalom jövője, de mivel a környéken, és nem csak ott, éltek még hasonló módon gondolkodó, sőt cselekvő urak is, hát a sok uradalom népének jövője egyszersmind az ország népének a jövőjét jelenthette. Szerencsés esetben legalábbis, vagyis ha éppen léteztek segítő tényezők.

Az ezerháromszázkilencvenes évek elejére aztán körvonalazódni látszott valami afféle segítő tényező eljövetele is.

Vagyis akkorára világossá lett az, hogy a sok ilyen-olyan trónkövetelő közül kezdett kimagasodni az egyik, egy ifjú, akit Luxemburgi Zsigmond néven ismert meg később az utókor. Akkor még csak a kimagasodás elején tartott, de okos volt, türelmes is és a katonák nyelvén is értett.

Első tette nagyjából az volt, hogy feleségül vette Máriát, akit még Lajos király nevezett meg utódjának. No, ezt már többen megkísérelték, még börtön és gyilkosságok árán is, de a jól számító luxemburgi hercegnek sikerült is. Sőt, még békében is élt néhány évig a királyi pár. Hogy aztán szeretet is volt-e abban a békében, vagy inkább csak belenyugvás a megváltoztathatatlanba, azt nem lehetett tudni. Mert beszéltek az emberek mindenféléről, elvégre azért volt nekik szájuk, meg írtak is annak megfelelően azokról olyanok, akik történésznek hitték magukat – akkoriban még csak krónikás volt a nevük –, és utólag már senki nem tudhatja, hogy igaza volt-e valamelyiknek, és ha igen, melyiküknek. Ami tény, az annyi, hogy a királyi pár csendben, szépen élt, ahogyan illik, megszűntek a gyilkolászások (no, igazából inkább csak a legtöbbje), szóval az ország kezdett fellelégezni. Annyi engedelmet azért tett Mária király¹ a bárók felé, hogy hagyta a férjét királlyá koronáztatni. Ez ugyan történhetett féltében is, elég rettenetet látott maga körül gyermek- és egészen ifjú korában.

De már akármilyen volt is az ok, Zsigmondot megkoronázták, s ez is nagyban hozzájárult egy reménybeli nyugodtabb idő beköszöntéhez. Még a Daray ház apródjai is érezték a jövő békéjének leheletét, s vidámabbakká váltak. Több lett a játék, kevesebb a testedzés. Vagyis az akkoriban kötelezően gyakorolni szükséges hét lovagi készség között egy kicsit – de valóban csak egy kicsit – háttérbe szorultak az olyan gyakorlatok, amelyek a testi erőt voltak hivatva fejleszteni, mint amilyen a vívás, futás, ugrás, meg hasonlók, bizonyos mértékben nagyobb helyet hagyva a versfaragásnak, éneklésnek, sakkozásnak és hasonlóknak. Amelyek ugyebár a hölgyek szórakoztatására voltak kitalálva. Meg az elme élesítésére is, szintén ugyebár.

---

¹ *A magyar nép annyira nem volt még felkészülve arra, hogy asszony legyen a királya, hogy még a nyelvből is hiányzott a „királynő” kifejezés.*

Ebben az időben több apród is létezett a Daray várban, de közöttük három volt olyan, akiknek jövőjében reménykedni lehetett, hogy mihamar lovaggá lesznek ütve. A három ifjú neve Farkas, Kerecse és Kotormányi volt. A két előbbi erdélyi volt, ki tudja mi okból jöttek el olyan messzire, a harmadik pedig valahonnan délről jött, talán Bosnyákországból. Ő egy kicsivel idősebb is volt a másik kettőnél, már vége felé az apród-kornak, de azért jól megértették egymást ők hárman. A nagy egyetértésnek kezdetben az volt a mozgatója, hogy mindhárman Erzsikének csapták a szelet, s egyik se akarta, hogy a másik kettő közül valamelyik előnyhöz jusson.

Ez a helyzet egyébként változott az utóbbi időben, mert egyre inkább láthatóvá lett, hogy míg a két fiatalabb inkább csak az udvarlás gyakorlásaként forgolódott Erzsike körül, addig az ifjú Kotormányi teljes szívével megszerette a várúr kislányát. Mi több, Erzsike is szívesen fogadta a fiatalember közeledését. Ezt látta meg a másik kettő, és bizonyos megbeszélések után arra az eredményre jutottak, hogy jól van ez így. És attól kezdve pártját fogták a két szerelmesnek. Mert valóban szépek és kedvesek voltak úgy együtt. De ám olyan kedvesek, hogy még Daray úr is, amikor néha látta őket együtt – ritkán látta és nagyon ártatlan helyzetben –, arra gondolt, hogy talán nem is lenne olyan nagy baj, ha azok ketten, persze később, majd amikor az természetes és illendő lesz, egy párt fognának alkotni.

„Elvégre nincsen abban semmi bűn, ha egyszer itt ismerkedtek meg! Tisztességes, jóra való ifjú, előkelő családból, és elvégre én magam se vagyok se gróf, se báró!”

Így morfondírozott néha magában, mert ugyan nem tudott szinte semmit a Kotormányi családról, de az, aki hozzáküldte a fiatalembert apródnak, inkább fegyverhordozó volt az már akkor, elég régi ismerőse volt. Mindössze annyi volt az egészben a kifogásolni való, hogy annál többet az ifjúról nem mond-

hatott. Mármint, hogy régen ismeri. A családot. Ki tudja, talán ő maga se tudott többet, vagy esetleg tilos volt neki arról beszélni. De, és ezt nagyon kihangsúlyozta, nagyon tisztességes családról van szó.

Lehet, hogy veszélyes lett volna többet írni? De nem! Lehetetlen, hogy valami bűnt követett volna el, s azért üldöznék! Valakik... Hiszen olyan kedves, komoly viseletű!

Különben, tépelődött magában a vár ura, ő saját maga sem az országos főurak közül való. De nem is szeretett volna közülük való lenni. Azok után, amiket a bárók felől rebesgettek minden udvarházban. Még Scolari uram is, Ozora fiatal földesura is nagyon fűjt a bárók ligájára.

Hát akkor a fiatal Kotormányi Miklós rendben valónak találta-tott. Néha ugyan eltűnt egy, vagy néha két napra is, de olyankor mindig megindokolta egyetlen mondattal, hogy miért és hova. És persze a vár ura is tudott arról, hogy valakire vigyáz-nia kell az ifjúnak, nem állandóan, csak néha. Talán amikor egy főúri gyermeknek a szülei nincsenek otthon? Esetleg tanítania is kell valami előkelő gyermeket amiről, vagyis a kötelező kimaradásokról, ugyan említést tett az ismerőse már jóelőre, de név nélkül.

Ilyen kimaradás azonban ritkán fordult elő, ezzel is sugallva, hogy valami nagyon előkelő családról lehet szó, akiknek sok szolgájuk van, csak ritkán esik meg az, hogy a fiatal Kotormányi jelenlétére volna szükség.

Lovagias ember volt Daray uram, és lovagias ember volt az a délvidéki ismerőse is, aki a fiút rábízta.

Miklós pedig tökéletes lovagnak bizonyult mind viselkedésében, mind pedig tudásában, ami a készségeket illeti.

Aztán az ezerháromszáz-kilencvennégyes évben még eggyel szaporodott az apródok száma. Ez időnként megtörtént, hiszen mindig voltak olyanok, akik felnőttek időközben, s hazamentek, gazdálkodni, megnősülni, illetve ellenkezőleg a király, vagy

valamely főúr seregébe álltak be a szerencsájüket kísérteni. Lám például Farkas meg Kerecse fiatalúr is jobbnak látták Erdélyben folytatni valami csak általuk ismert okból.

Az új tanuló – hiszen az apródi korból már ő is kilógott – egy német nemes úrfi volt valahonnan az ország nyugati végéről, de az is lehet, hogy még távolabbról. Wolfram Péternek hívták, s nagyjából Miklóssal lehetett egykorú. Olyan -féle kinézése, meg viselkedése volt, amely alapján a hivatalnok nemesek közé tartozhatott. Természetesen a családjá, mert ő maga még a koránál fogva aligha lehetett valami nagy potentát a jog terén. Mert viszont a tudását tekintve akár magiszter is lehetett volna valamely külföldi egyetem végzettjeként.

Azt azonban már az első napokban érezni lehetett, hogy a német idő múlásával igencsak bele fog zavarni majd a Daray vár állóvizébe.

Először is nagyon tetszett neki Erzsike, amit nemcsak látni lehetett, hanem ő maga sem titkolta.

„No, majd csak megkapja a magáét Miklóstól!” – morgolódtak a fiatal apródok, hozzátéve, hogy „Ami késik, nem múlik!”

De semmi sem történt azonkívül, hogy attól fogva a várkisasszony kénytelen volt megosztani az idejét a két lovagja között. Ugyan látni lehetett rajta azt is, hogy Miklóssal szívesebben van együtt, de szavakban nem nyilatkozott. Talán meg is volt neki tiltva. Daray uram ugyanis nemcsak a fiúkkal szemben tanúsított szigorúságot, hanem a saját lánya felé is. Rendnek kellett lennie.

Így ment ez egészen a következő év tavaszáig. Amikor is az ezerháromszáz-kilencvenötös év májusában Kotormányi Miklósnak megint mennie kellett az ő már megszokott titokzatos útjai egyikére. Nem volt ebben semmi különleges, hacsak nem az, hogy indulás előtt megkérte Erzsikét, hogy beszélhessen vele rövid ideig. Kettesben. Amit a leányka szívesen vett, s meg is történt a beszélgetés, valóban nem volt hosszú. Mind-

össze annyit lehetett hallani abból, hogy Miklós azzal búcsúzott:

– Ne búsulj, Kedves, mert nem tart ez örökké! Hamar hazajövök és Isten segítségével a körülöttem gomolygó titok köde is szerteoszlik!

Ezután lovára ült és elindult. Mint rendesen, ezúttal is észak felé, ahol a budai hegyeket tudták.

Erzsike pedig, jobb tennivalója nem lévén, visszament a házba, a valamivel több mint kétéves kishúgához, egymást vigasztalni.

Május tizenhetedikén a királynő úgy határozott, hogy kilovagol, méghozzá egyedül. Azt, hogy miért pont ezt határozta, senkivel nem közölte a környezetéből, és azóta sem tudja senki. Ezért aztán a történészek azóta is csak találgatnak. Egyesek úgy gondolják, s írják is, hogy aznap éppen valami vadászat volt, s azon többen is jelen voltak. Azonban, ha így lett volna, akkor semmiképpen nem történhetek volna meg azok az események amelyek később megtörténtek, vagy legalábbis nem úgy ahogy végződtek. Más történészek elfogadják azt a kilovaglást vadászat nélkül, de úgy vélik, hogy volt valaki azon az úton, aki elkísérte a királynőt. Valószínű azonban, hogy abban az esetben sem került volna sor olyan végkifejletre, amelyet általában ismerünk.

Marad tehát a magányos kilovaglás. Királynőt, igazi teljhatalmú királynőt, akinek a férje is csak az ő jogán uralkodik, nem lehet csak úgy felelősségre vonni, hogy „Ne így tedd, hanem másképpen!”, még akkor sem, ha utolsó hónapos terhes.

Marad tehát az egyetlen elfogadható magyarázat. Az, hogy hívta valaki a királynőt egy bizonyos helyre, és mivel nagyon nagy jelentőségű dolgot akart vele közölni, olyat amelyet feltétlenül meg kellett tudjon, tehát elment arra a találkozóra. Ez elfogadható magyarázat, ugyanakkor viszont csak egy fél magyarázat. Mert nem tudjuk, nem tudhatja senki, hogy milyen

természetű kellett legyen az a bizonyos titok – mert feltétlenül titoknak kellett lennie – amelynek akkora volt a súlya, hogy Magyarország királynője habozás nélkül elindult miatta egyedül, abban az állapotban, hogy megtudja. De ez is legfeljebb találgatás.

De még egy ilyen esetben is felmerülhet a kérdés bárkiben, hogy nem lehetett volna azt az egész területet jóelőre, megbízható emberekkel körülvenni, majd pedig, amikor a reménybeli közlő, annak a titoknak a tudója megjelenik, akkor rajtaütni és kiszedni belőle a titkát? Úgy tűnik azonban hat vagy hét évszázad távolából, hogy a királynőnek sokkal értékesebb volt az a titok mint akár maga az élete. Merthogy köztudomású, elment arra a találkozóra.

Egy másik lehetséges eshetőség is körvonalazódhat. Az mégpedig, hogy a királynő ismerte azt az embert és vagy kímélni akarta, vagy pedig olyan kemény és amellettt ravasz valakinek ismerte, mint aki, ha rajtaütnék, hát mond valamit, ami hasonló ahhoz a titokhoz, de messze áll az igazságtól, s amelytől a legnagyobb kínzások hatására sem hajlandó eltérni. Akár az élete árán se. Ez esetben alighanem védhetett valakit, akit a saját életénél sokkal többre tartott.

Ami pedig a közölni való titkot illeti, az minden bizonnyal valamiképpen a múltra vonatkozhatott. Mégpedig a múltnak arra az idejére, amikor a királynő még gyermek volt és az édesanyjával együtt be volt zárva Novigrad várába. Ahol egyébként az édesanyja meg is halt, gyilkosság áldozata lett. Lehet tehát, hogy éppen az édesanyjára, s közelebbről arra a gyilkosságra vonatkozott az a bizonyos titok. Vagy éppen valami más eseményre, talán eseménysorra, amely még a meggyilkoltatása előtt történt Kotromanics Erzsébettel, akár tudtával és beleegyezésével, akár annak ellenére.

Egy időben volt is valami történészi pletyka azokról az időkről Lajos király özvegyével kapcsolatban – mert hát a történészek

is csak emberek, következésképpen ők sem mentesek az emberi gyengeségektől, hát miért ne pletykálkodhattak volna?

Újabban a Magyarországi Kutató Archeogenetikai Kutatóközpontjának a vizsgálódásai eredményeként olyan eredmények láttak nyomdafestéket egyes kutatók részéről, amelyek egyrészt lehetővé teszik az olyan régi pletykák felelevenítését, mint amilyenre céloztam az előbb, és amelyek következtében nagyon gyorsan elült az említett intézet közlési kedve. Pedig hát kinek számítana az most már?

Mária királynőnek minden esetre úgy tűnik, hogy nagyon is számított, hiszen belement egy határozottan kétesélyes találkozásba. Ha ugyan egyáltalán találkozásról volt szó, meg titokról, nem pedig csak királynői szeszélyről.

De már akárhogy is volt, az a bizonyos lovaglás megtörtént.

És a továbbiakban már kifejezetten és csakis a fantáziára vagyunk utalva.

Ha az előbb azt mondtam Mária királynőről, hogy egyedül lovagolt ki, senkit sem értesítve arról, hogy hova megy és miért, most bizonyos részben helyesbitenem kell². Mert ugyanis valakit mégis értesített, még hozzá jóelőre. Kotormányi Miklós volt az az ember, hiszen egész addig is a család megbízható embere volt. Sőt, nem hinném, hogy ne jöttek volna rá már egyesek, rokon is volt. Csak egy kicsit kellett a nevét megváltoztassa, hogy magyarosabbnak hasson, megkönnyítve azzal a járás-kezelését a Magyar Királyság központi területein. És természetesen a korábbi titokzatos útjai is nem egyebek voltak, mint a királynő védelmét a lehetőségek határai közt megkönnyítő utazások.

---

² Innét kezdve a Mária királynőre vonatkozó összes részlet a fantázia terméke. Annyi magyarázattal azonban, hogy eddigi vizsgálódásaim szerint még ez a leginkább valószínű változat a királynő utolsó napjára vonatkozóan. (A szerző)

Azon a bizonyos napon sem történt másképp.

Mária tehát, mint köztudomású, kilovagolt a budai hegyekbe. Mondván, hogy friss levegőre van szüksége, abból pedig ott van a legtöbb és a legegészségesebb.

Délelőtt indult el, ez most már bizonyos. Mivel akkoriban az ebédek általában késő délutánig, vagy éppen estig tartottak, ez nem is lehetett másképp.

Ment hát szép nyugodtan, engedte a szelíd lovacskát úgy, ahogyan az szeretett menni. Tervei szerint valamikor a délután folyamán fog visszatérni, nyugodtan, kipihenten, miután megtudta azt a bizonyos titkot vagy azt a nagyon fontos dolgot, amely miatt kénytelen volt vállalni azt az utat. Arról, hogy Miklós már egy éve kíséri a kilovaglásai alkalmával, méghozzá úgy, hogy maga láthatatlan marad, gyakorlatilag látótávolságon kívül maradásról volt szó, de hallótávolságon belül, semmit se tudott. Vele legfeljebb annyit közölt a család, azt is elég régen, hogy nem lesz teljesen magára hagyva az udvarban, lesz valaki, aki szükség esetében kis késéssel ugyan, de a közelében lesz.

Ezt tette Miklós ez alkalommal is. Ismerte a királynő általában használt útvonalait, nyugodt lélekkel lépegetett tehát az ismert, méghozzá jól ismert úton. Azért, amikor a nap már egy kicsit túlhaladt a delelőjén, akkor mégis elkezdett nyugtalankodni. A királynő néhány évvel, de igazán nem sokkal, legtöbb négygyel volt idősebb nála.

De miért nem látta, nem is hallotta? Holott az erdő teljesen csendes volt, a madarak éneklésén kívül semmi nem hallatszott, de azzal meg volt szokva. Hiszen évekig edzette magát az ilyen élethez, egyből ki tudta szűrni, ha a madárhangokat valami, bármi megzavarta volna. Most azonban semmi!

Még csak reggel tízet mutatott a napóra a budai várkastély falán, de a királynő nagyon türelmetlen volt. Most megtudja mindazt, amit eddig eltitkoltak előle! Szaladt volna az idővel versenyt, de a napóra alig moccant. És akkor, lám, még egy felhő is a nap elé kúszott. A falon már nem látszott az idő. És mind nagyobb lett az a felhő.

– Nyergeljétek a lovamat! Most, azonnal!

– Kit akarsz, hogy elkísérjen? – kérdezte a király.

– Senkit! Egyedül megyek! Egyedül! – ismételte meg, hogy nagyobb nyomatékot adjon a szavának.

A király, a férje, kényszeredetten vállat vont. Ám azért mégis megkérdezte:

– Én se menjek veled?

– Nem! – nagyon határozottan mondta. De azért, hogy mégis szelídítsen rajta, hozzátette – Ha valaki velem jön, sohase tudom meg az igazat az anyámról. Hogy miért kellett meghaljon. Ugye, megérti felséged?

Zsigmond megértette. Nem tehetett mást, maradt.

Mária elindult. Nem vitt magával semmi fegyvert, hiszen nem vadászni ment. Csak hagyta a lovat békén menni.

Igen! Itt kell letérni balra. Azt mondta az a férfi, akit nem ismert, és nem is látott soha. Majd amikor eleget ment balra, meg kell látnia azt a nagy nyárfát. Görbe, el se lehet téveszteni. És nagyon vastag a törzse. Biztos, hogy legalább hét ember kell ahhoz, hogy körbeérje. Azt mondják, hogy háromszáz éves. Ez a fa megérte a régi szent királyokat. Akkor talán még fiatal volt és vékony, hajlékony! Na, itt kell legyen az az ember.

Az időérzéke teljesen elveszett. De nem volt ott semmiféle ember. Sem akkor, sem később nem jött. Sokat várt. Délután lett közben. Úgy érezte, becsapták. Lassan felkapaszkodott a lóra, irgalmatlanul nehéz volt.

„Vajon mi történhetett azzal az emberrel? Elkergették? Vagy egyszerűen becsapta őt?”

Mária nem félt az erdőtől. Általában nem. De most mintha egy kicsit rosszabbul érezte volna magát. Hát gyorsabb járásra ösztökélte a lovat.

„Megvan! A gyerek jön!”

Még ekkor se félt. Tudta, mit kell tегyen, sokszor elmondták neki.

„Hát akkor majd egyedül! Az állatoknak sincs segítsége!”

Egy alkalmasnak látszó helyen lecsusszant és elhelyezkedett ahogy tudott. Várta a fájásokat. Azok jöttek is rendre, ahogy az asszonyok megmondták neki annak idején. És várta, hogy emberek jöjjenek arra, akiktől segítséget lehet kérni. De senki nem jött. Nagyjából egy félóra lehetett, amennyit kínlódott. Aztán... egyszer csak, könnyebben mint amilyenre számított, kicsusszant a gyermek.

Még akkor is tudta, hogy mit kell tenni. A törével elvágta a zsinórt, majd egy vékony zsinagfélével elkötötte. Két helyen. És akkor történt.

A mellette álldogáló lovacskának közvetlenül a füle mellett eldörrent valami. Egy puska hangja volt. A ló megijedt. Elszakította az istrángot, amivel a fához volt kötve és rettenetében táncolni kezdett. Mind közelebb a királynőhöz. Most már Mária is rettegett. Nem tudta, hogy magát féltse vagy a gyermeket? Ugyanakkor érezte, hogy erősen vérzik.

Aztán a ló félelmében egyenesen rálépett. Tudta, hogy itt a vég. Annyi ereje volt még, hogy letépjen egy bőrdarabot a ruhájából, amelyet minden bizonnyal dísznek varrtak rá. Bemártotta az ujját a kifolyt vérébe és megpróbált írni arra a bőrdarabra. De csak nagyon keveset tudott. És jött a szakadék, amelynek a partján akart megpihenni. Nem bánta már. Jöjjön!

Miklós körülbelül tíz perc múlva ért oda vágóban. Már semmit se tudott tenni. Láta a királynőjét a szakadék alján, le se lehetett oda menni.

Nem tehetett semmit. Imádkozott. „Hát meghalt! A gyermekkel együtt. A lovat valószínűleg le fogják vágni.”

Akkor meghallotta. Nagyon gyenge nyöszörgés volt, valami ruhák alól hallatszott. Kibontogatta. Gyermek! Fiú! És él. Látta azt is, hogy utolsó erejével a szerencsétlen anya megpróbálta elrendezni, ahogy tudta.

Most mit tegyen? A gyermeket minél hamarabb meg kell mosdatni, meg kell etetni! A többiről ráér gondolkozni.

Persze, hírt kell vinni! Igen ám, de az egész udvar mind meg lesz győződve, hogy ő az aljas gyilkos. Ez csak alig rémítette, de ha a gyermek nem kerül nagyon gyorsan emberek közé, akik tisztességesen ellátják, akkor meghal.

Akkor vette észre a bőrdarabot. Azt, amire vérről volt felírva – mije lehetett szegény Máriának egyebe a saját vérén kívül?

Alig is tudta kisilabizálni. Aztán megegyezett saját magával, hogy az van ráírva: „...ermeket... védd meg... ne öljék meg...”

Vajon kinek szól ez? De rájött gyorsan, hogy csakis neki szólhat. Mivel ő találta meg. Akkor pedig nem tévővázhatsz, mennie kell. Nem ő a fontos immár, ki törődik azzal, hogy vele mi lesz? Lent, a szakadék pereme alatt valami falufélét látott. Valami vándor népség lehet! Újabban hol egy, hol más helyen bukkannak fel hasonlóké. Valahogy lecsúszkált a szakadék aljára. A királynő tetemét is látta, elég messziről. De nem volt ideje vele törődni, fontosabb dolga volt. Valami asszonyfélét kellett találni a falusiak között, aki segít neki. A többit majd meglátja.

Szerencséje volt, a barnabőrű falusiak közt egy fiatalasszonynak csecsemő gyermeke volt. Attól kérdezte meg, hogy mit tegyen?³

---

³Akkoriban még csak alig néhány csoportja a cigányoknak érkezett meg az ország területére és következőképpen még nem váltak, mint később, a társadalom számkivetettjeivé. Inkább felhasználták a kézügyességüket, könnyen tanuló voltukat. Igaz, hogy más országokban mások voltak a szokások is.

A vándor népség – mert tényleg azok voltak – szívesen segített, de megmondták neki, hogy nem sokáig. Mert másnap mindenképpen továbbmennek.

Miért? Nem kérdezte és ők nem mondták. Nagyon gyorsan határozta el, hogy velük tart. Legalábbis eleinte. Aztán? Majd meglátja.

– Hanem valaki be kéne menjen Budára, megmondani, hogy meghalt a királynő!

De erre sem volt szükség. Alig indultak el, messziről már látták a kereső csapatot.

Hogyan? Merre tovább? Csak annyit tudott, hogy el kell jusson Boszniába. Lehetőleg az élő gyermekkel. Vajon megbízhat abban az asszonyban, aki segített neki? Rövid gondolkodás után arra jutott, hogy igen, de csak rövid időre.

– És ha velem jönnél? Jutalmat kapnál!

– Mennyi lenne az? – kérdezte józanul az a fiatalasszony.

– Annyi, amennyiről nem is álmodnál!

– Akkor veled megyek, uram!

Egy ideig várták a Daray vár lakói, hogy visszajön, de aztán, hogy semmi hír se jött róla, lassan elfelejtették. Hiszen annyi minden történt! Meghalt a királynő újszülött gyerekével együtt, Zsigmond királynak pedig attól kezdve valamivel szilárdabban ült a fején a korona. Meg még egyéb események is történtek. Ki emlékezett már a Kotormányi fiatalúrra! Persze, keresték egy darabig, de aztán elaludt az egész.

Azaz, hogy emlékezni éppen emlékeztek, csak nem éppen úgy, ahogyan őt kevés idővel azelőtt ismerték.

Ott kezdődött a dolog, hogy Wolfram uram – nagyjából ugyanolyan idős mint az eltávozott kedvenc – alig egy kisebb órával később mint Miklós, szintén nyergeltetett és eltávozott. Ő azonban visszajött nem egészen három nap múltán.

Azt mesélte, hogy volt az udvarban, ahol majdnem mindenki meg van győződve a Kotormányi úr gyilkosságban való bűnösségéről. Vagyis arról, hogy ő okozhatta valamilyen úton-módon nemcsak a Mária királynő halálát, de vele együtt az éppen megszületett gyermekét is.

– Vagyis azt inkább elvetélésnek kell nevezni, mivel a lóról leesés fájdalmának a hatására a királynőnél megindult a szülés és annak következtében egy halott gyermek jött a világra. De mindez nem történt volna meg, ha Kotormányi nem jár éppen arra és valamivel halálra nem ijeszti. A királynőt természetesen – mondta.

– Most keresik? – kérdezte Erzsébet halálra váltan.

– Nem keresi azt senki, mert úgy elszelelt, hogy még a madarak se tudnák utolérni! Hogy hova? Azt senki sem tudja!

Vagyis a rivális fiatalember elbeszélésében, mint látható, ügyesen volt keverve az igazság a hazugsággal. De erről senki sem győződhetett meg nemcsak a Daray várban, de az udvarban sem. Legalábbis akkor nem.

Erzsike eleinte nem hitt neki, sőt az elbeszélés hatására olyan ellenszenvet érzett a férfi irányába, amit ő maga sem tudott saját magának megmagyarázni.

Később azonban, hogy más irányból is jönni kezdtek a hírek, Kotormányi viszont nem jött egyik irányból sem, lassan csak elkezdte hinni, amit Péter úr elmondott.

Na de mi történt Kotormányi Miklóssal?

Miután a szemével látott tragédia megrázkódtatásából valamennyire felocsúdott, ő is gondolkozni kezdett. Hamar rájött, hogy ha visszatér akár Daray úrhoz, akár az udvarba, csak az történhet, hogy a legtöbben éppen az ő bűnösségére fognak következtetni. Bebörtönzik, talán ki is végzik, és akkor a gyermek is meghalhat. Sőt, bizonyos meg is hal. Hacsak meg nem hal már azelőtt. Hiszen – gondolkozott tovább olyasmiken,

amiket az udvarról és az udvarban már régebben megtudott – az a szegény gyermek mindenki számára csak egy fölösleges akadály kinek-kinek a saját személyes céljai elérésében, beleértve magát a királyt is. Valahogy úgy, ahogy régesrég, a Bibliából ismert Heródes is akadályt látott a gyermek Jézusban. De ám ez egyáltalán nem jelenti azt, hogy ő ezáltal megmenekül a hóhér pallosától. Ellenkezőleg! Maga a tény, hogy tud egy élő gyermek létezéséről, még biztosabbá teszi számára a sötét végzetet. Ki tudja, hogy melyik liga-beli bárónak még az is megjárhatja az eszét, hogy ugyebár, a királynőnek az ifjúkorában ugyancsak akadtak sötét foltok, még börtön is. Kié is akkor az a gyermek? Egyszóval, semmi jót nem várhat az udvar részéről, akár egyik, akár másik oldalnak jutna valami az eszébe. „Szegény királynő, szinte még jó is neki, hogy nem él már!”

A cigánytáborban – mert az volt a vándorló népség, amelyhez átmenetileg csatlakozott – valahogy elrendezte a megmentett gyermek körüli teendőket. Az asszonyka, aki jelentkezett, hogy neki van egy csecsemő gyermeke, szerencsés választásnak bizonyult. Gyors volt, praktikus és alkalmazkodó. Elmondta, hogy őt Eszternek hívják, általában Keserű Eszternek méghozzá, mivel özvegy, egyedül van a gyerekével, s emiatt elég sokat kesereg. Az ő gyermeke is fiú, Rupert a neve (meglehetősen közkedvelt név volt akkoriban, annyira, hogy később a Zsigmond király fő kémje is ugyanarra a névre kereszteltette a fiát), de egyelőre még nem tudja, hogyan fogja felnevelni.

Akkoriban kezdtek megjelenni a cigányok Európának azon a részén, de még egyelőre kevesen voltak, jórészt menekültek. Mivel pedig jó kézügyességük volt és készségesek voltak, ami a munkát illeti, az emberek még nem tartottak tőlük úgy, ahogyan az később elterjedt. Zsigmond király is csak több évvel később adott pátenst a számukra, hogy nyugodtan vonuljanak békésen keresztül az országán, de le is telepedhetnek, ha arra

való helyet találnak és a helyi lakosoknak sincs kifogásuk ellene.

Ez valahogy ilyenformán is történt, egy falu határában tábort ütöttek, s ott maradtak. Csak Eszter, akinek Miklós komoly jutalmat ígért a gyermek felnevelésében való segítségért cserébe, csak ő ment tovább a mi lovagunkkal. Aki egyébként még nem is volt lovag, csak inkább valami fegyverhordozó-féle. Addigra már összeszedte az eszét a fiatalember, s elrendezte magában, hogy hova, merre is fognak menni.

Először is lovat kellett szerezni az asszonykának. Ez neki is legfontosabb érdeke volt, mert a királynő kisfiát is vinniük kellett magukkal. Eladdig még gondolatban sem merte a gondjába került gyermeket a királynő kisfiának nevezni. Ez volt az első eset. De még azt se tudta elképzelni, hogy milyen nevet adjon neki. Azonban másnapra már eldöntötte.

– Legyen István!

A bosnyák uralkodó családjában általánosan kedvelt volt az a név.

A csapat, akiről Miklós időközben megtudta azt, hogy cigányoknak nevezik magukat, és hogy ez a szó az ő nyelvükön azt jelenti, hogy ember, szép lassan vonulgatott egyelőre határozottan nyugati irányba. Miklós tudta, hogy nincs már sok és az ő útja elválik a csapattól. Főtt is a feje, hogy mit csináljon, mennyit mondjon el Eszternek, mennyire bízhat meg a fiatalasszonyban. Sőt, még azt sem tudta róla, hogy hány éves lehet. Özvegy. De miért özvegy, és hogyan lehet az, hogy kicsi csecsemő fia van, aki alig valamivel nagyobb a kis Istvánkánál? De hát a kicsi asszonyka nagyon készséges volt és kedves is. Az ám, csak hogy ez szinte semmit sem jelent! Minden bizonynyal csak egy fiatal férfit látott, aki nem tudni miért és hogyan, egyedül maradt egy csecsemő – igazából újszülött – gyermekkel. Egyedül a világban. Hát lehet, hogy ez nem jelent semmi

mást, semmi többet, mint az egészséges női segítő ösztön elemi megnyilvánulását.

„Még azt se tudom, hogy hány éves lehet! Nagyon fiatal! Minden esetre gyermeke már van.” vajon meg merje-e kérdezni mindezt? Nem tudta. Csakhogy a helyzet parancsoló volt, nem lehetett csak úgy találomra nekivágni annak a hosszú útnak, amelyet részben a csapattal együtt, később pedig csak kettesben a fiatalasszonnyal tervezett megtenni. Mert a bosnyák udvarba mindenképpen el kell jusson, másképp vész minden.

Annyit minden esetre már végiggondolt, hogy Magyarországon nem maradhat. Sőt! Minél hamarabb túl kell jusson a határon. Mert előbb-utóbb mindenki őt fogja keresni, talán üldözni, mint feltételezett királynőgyilkost. Talán már keresik is!

Vagyona, amihez hirtelenjében hozzáférhetne... nincs. Néhány arany, csak annyi, amennyit máskor is magával szokott hordani, esetleges szállás kifizetése céljából, ha véletlenül elakadna. Az az ígéret, amelyet az asszonykának tett, maga is hozomra volt. Még csodálkozik is, hogy Eszter miért hitte el egyetlen szóra azt a bizonyos jövőbeli jutalmat. De az biztos, hogy elhitte. És azóta is a szavát lesi, mintha ő valami főúr lenne. Vagy annyira jó emberismerő?

No, a lova valóban szép és jó ló. Négy olyat is megér, mint az amilyet hirtelenjében ő Eszternek szerezni tudott. A lószám is szép, díszes, drága. Na, attól szükség esetén megválhat, egyszerűbbre cserélheti. Akkor ami marad, ha jól gazdálkodik, elég lesz egy szekérre, amire valóban nagy szükségük lesz később. És ami esetleg még azután is marad, abból elvergődik talán a bosnyák király udvarába. Ott aztán majd meglátja! Remény éledt benne valahányszor az út végére gondolt.

Miklós katona volt. Mint katona kapta a parancsot is, hogy ha már elmegy olyan messze, a Daray uram várába, lovagi készségeket tanulni, abban tökéletesíteni magát, akkor szigorú pa-

rancs szerint, mindent megmozgasson a királynő megsegítésére.

No, a megsegítés, sőt a védelem nem sikerült. Valahogy lekésett arról, hogy találkozzon Mária királynővel. És mire odaért, már megvolt a tragédia. Hanem itt van nála a gyermek! Őt eddig még sikerült megmenteni. Persze kellett ahhoz a cigányok befogadó készsége, és Eszternek az a valódi szívjósága, mert egyszerűen nem volt képes másképp gondolni rá, mint szívjóságra.

Hát talán csak nem fog megharagudni, ha néhány dolgot megkérdez tőle.

– Igen, négyéves voltam, amikor az itteni, előző király meghalt – ezt nagyon egyszerűen, természetesen, készségesen válaszolta az asszonyka. Majd hozzátette – Csodálkoztam is, hogy eddig nem kérdeztél semmit!

– Ó! Olyan hálával tartozom neked azért a sok segítségért, amit tőled kapok és főleg Istvánka, amit kap! Nem akartam, hogy esetleg megharagudj!

Még ugyanazon a napon, amikor megálltak egy falu határában, az asszonyka sort kerített arra is, hogy röviden elmesélje a történetét.

„...mert tudd meg uram, hogy nálunk nagyon korán férjhezadják a lányokat. Tudod, a házassághoz fontos az, hogy a lány férfi által nem érintve érkezzon a házasságba. Még én szerencsés voltam, mert tizenhárom éves is voltam már, amikor párt választottak nekem a szüleim. Igaz, már akkor elég régen gondoltak arra a csávóra – tudod, hogy ki a csávó? Vetette közbe, amire Miklós azt válaszolta, hogy minden bizonnyal fiatal férfi. – Igen! Félig még gyerek. No, igen, csak hogy én meg már akkor egy másikra gondoltam. És mégis azt kellett elfogadjam, akit az apám választott nekem. (Vállat vont közben, mintha mondta volna, hogy »ilyen a szokás, ami egyben törvény is«). No, aztán, amikor megvolt a nagy lakodalom, akkor nemsoká-

ra a szüleim meg is haltak. Egy folyón kellett átkelni, de belefulladtak. Fiatal lovuk volt, akkor vették és vagy nem tudott úszni, vagy megriadt valamitől, nem tudom, én jóval előrébb voltam, nem láttam.”

Aztán úgy folytatta, hogy ő meg már időközben meg is békült a férjével. Igen ám, de az a fiatalember, akit ő maga szemelt ki magának még korábban, csak nem nyugodott bele a történetekbe. És addig-addig kerülgette, míg aztán egyszer csak megtörtént a baj. Mert a két férfi egymásnak esett.

– Nagy harc volt, mert az egész csapat előtt kellett eldönteni, hogy kié legyenek. És mivel mindketten szerettek, hát nagyon erősen küzdöttek. És hát persze mind a kettő meg is halt. A férjem akkor rögtön, a másik pedig valami miazmát kaphatott, mert egy hét után beteg lett és attól halt meg. Na látod, uram, engem azóta hívnak Keserű Eszternek. Mert valóban keserű a sorsom. Nincs senkim, aki gyámolítana és nemsokára megszületett ez a kis gyermekecske is. Hát ezért mondtam azonnal, hogy szívesen segítek neked mindenben, még ha ki is közösít érte a csapat. Mert az lett volna a sorsom, mivel nem akartam magamnak megint férjet választani. Senkit! És miért is tettem volna? Olyat nem kapok, mint ők voltak ketten, más meg nem kellett. És akkor jöttél te, uram, egy kicsi gyermekkel. És én azonnal tudtam, hogy jó ember vagy. Nagyon erősek a megérzésem, tudod, néha jósolni is szoktam.

– Vagyis nem azért jössz, mert ígértem némi jólétet – szólt bele Miklós.

– Nem! Azt még most se tudom, hogy milyen lesz, vagy lesz-e valaha. De ez megint egy tisztességes dolog minálunk. El lehet menni szolgálni, és attól még nem leszek kiközösítve. Visszajöhetek amikor elküldesz.

– Nem küldelek el! – nevetett Miklós a nagy kitárulkozástól. – Most már csak így marad. Sokáig. El kell jutnom Boszniába, ha hallottál már róla.

Az asszonyka igent intett a fejével.

– Ott aztán rokonaim vannak. Mert szüleim nekem sincsenek már. Meghaltak. Csatában. Hát... ahogy mondtam, néhány falu után mi el fogunk válni a csapattól. Törvény szerint kikérlek téged, szolgálatra. Sajnos, sokat nem tudok fizetni érted, mert én magam is úgy szöktem meg, hiszen gyilkosnak tartanak. Persze ez nem igaz, de a látszat mindenképpen ez. Na, majd meglátjuk! Kell majd egy szekér, de arra is sort kerítünk.

Az „öreg”, vagyis a csapatot vezető férfi, akkor még ritkán nevezték vajdának, olyan negyvenéves-forma lehetett. Azért eléggé öregnek nézett ki.

– Jaj, kérem, a felelősség. Mert én felelek minden emberért a csapatomban. No tehát, mit kérsz uram?

– Azt, barátom, hogy elérkezett az ideje az elválásnak. Mert én itt délnek veszem az utamat, ti pedig, ha jól tudom, tovább mentek napnyugat felé.

– Igen! Tudok róla, hogy ez a terved! Nem örülök neki! Jó lo-vag vagy, és adódhat úgy, hogy megtámadhatja valaki a csa-patot, akkor szükséges lenne egy erős segítség. De nem tartó-zatlak, tudom, hogy neked célod van. Hát járj szerencsével!

– Igen, csak hogy én mégis kérnék valamit. Elvinném magam-mal Esztert, szolgálatra. Tudod, nem annyira engemet, mert én boldogulok, de a gyermek...

– Igen. Erről is tudok. Jól választottál! Egy gyöngyszem az a rányi! Csak ne lenne örökké szomorú! De ezt is megértem. Szóval, legyen a tiéd!

– Jól van, vajda uram, de biztosan tudod, hogy nemigen tudok érte fizetni. Mert nem titok, szökve jöttem.

– Jól van ez is! Ha nem tudsz, ne fizess érte semmit! Sőt, én adok neki hozományt a csapat nevében. Látod, ott az a szekér! Tudom, hogy szüksége lesz rá!

Miklós meglepődött.

– Akkor mégiscsak tudok érte fizetni valamit. Itt ezek az aranyak! Legalább a szekér árát fedezik.

És történt ez az országnak azon részében, amelyet Őrségnek neveznek.

És egy hét után azt mondta Miklós Eszternek:

– Látod, itt jöttünk át a határon! Innét kezdve már Bosnyáországban vagyunk.

Majd felsóhajtott:

– Sajnos, egyáltalán nem biztos, hogy elmúlt az átok a fejem fölül...

Nem múlt el több egy hétnél és a láthatáron már feltűnedeztek Szarajevó⁴ szélső házai.

– De szép! – kiáltott fel Eszter, ahogy az udvarhoz közeledve, egyre nagyobb és szebb házakat láttak.

– Igen, pedig szegény ország, szinte örökös háborúkat szenved el – válaszolt Miklós. És közben úgy érezte, hogy az öt évi távollét után viszketni kezdenek a szemei. Meg is törölte azokat, és látta, hogy könnyek azok, amelyeket érzett – hol a török támadja, hol a szerb despota, de még a magyar király is szívesen kiharapna belőle egy-egy darabot. De nincs mit tegyünk, ez az én hazám. Még akkor is, ha talán itt sem vár rám a halálnál egyéb!

Aztán elhallgatott és csodálkozva nézett egy elegáns lovagot, aki a házak közt közeledett. De a lovag is megállt és nézett rá. Csodálkozva, mintha nem hinné el azt, amit lát. Majd halkan, hogy éppen csak hallható legyen, megszólalt:

– Nikola?

---

⁴ Nem találtam forrást arra, hogy mi volt 1395-ben Bosznia fővárosa, így forrás híján a mai fővárost vetítettem vissza az időben. Lehetett volna még Banja Luka, de inkább az ismertebb mellett döntöttem. (A szerző.)

– Nahát! Sándor! – viszonzta Miklósunk mosolyogva. – Nem hittem volna, hogy te leszel az első ismerős, akivel szembeme-
gyek! Ilyenkor! Délben, a nagy melegben!

– Nem tehetek róla! – vigyorgott vissza a lovag. – Ezredeska-
pitány vagyok és minden délben ellenőriznem kell a katonái-
mat. Látod? Mindig mondtam, hogy katona leszek, de sosem
hitted el.

– Nem hát! Amilyen kényelmes puhány voltál...

– Változnak az idők! – sóhajtott álságosan a lovag. – Még az
ilyen lumpokra is szükség kezdett lenni! Tudod, a harcok!
Kénytelen voltam megemberelni magam. Hát te, rokon? Mitől
rozzantál így le? Amikor pedig állandó irigység tárgya voltál!
És feleségestől jöttél?

– Változnak az idők! – fordította vissza a kifejezést Miklós. –
De úgyis el kell mondanom az egészet valakinek, hát legyél te
az. Főleg, ha közel állsz az udvarhoz. De előbb ismerd meg
Esztert, az útitársamat. Nem feleségem, hanem vett szolgálóm,
de olyan hűséges, mintha feleség volna.

(A nevezett olyan hálás szemmel nézett az urára, mintha ép-
pen azt hallotta volna, hogy azon nyomban feleség lesz belőle)

Miklós folytatta:

– Egy olyan nép leánya, amelyről eddig azt se tudtam, hogy
létezik. És olyan nyelven beszél, amelyből legfeljebb néha ér-
tek meg egy-egy szót. De magyarul úgy beszél, mintha Zsig-
mond udvarában született volna.

Mind ez a beszélgetés addig a pillanatig bosnyákul folyt le.
Eszter pedig, hogy ő is szóhoz jusson, szintén ugyanazon a
nyelven szólalt meg:

– Nem tehetünk arról, hogy nekünk, cigányoknak olyan könny-
nyen megy a nyelvtanulás!

– Ejha! – csodálkozott a lovag. – Hát te, asszonyom, hol ta-
nultad a nyelvünket?

– Ó! Csak úgy ragadt rám a mindenféle utakon! – szerénykedett Eszter. – Sajnos mi már több száz éve állandóan csak menekülünk. Hát közben tanulunk. Mindenkitől, akitől lehet. A barátod tehát tisztelt lovag, valóban kedves és jó gazdám. Soha nem kívánnék különbet!

– Nemcsak barátom, közeli rokonom is. Talán az egyetlen, aki a szűkebb családból még élve maradt. Tudod, a harcok! Na de! Most rajtad a sor Nikola! Te voltál távol öt évig.

– Jó! De készülj el arra, hogy szomorú történetet fogsz hallani! És ha nem szégyelled, talán ülnénk le valahol! Nem a fáradtság miatt, hanem, hogy nyugodtan beszélgethessünk.

Mivel Miklósnak már nem volt lakása a városban, egy olyan fogadóba tértek be, ahol főztek is.

– Ott kezdem, amikor öt évvel ezelőtt beszerződtem Daray uramhoz apródnak. Egy kicsit idős voltam, de más lehetőség nem volt a Budai Vár közelében lenni. És az meg azért volt fontos, mert azzal bízott meg Dabisa István királyunk, hogy legyek minél többet Mária királynő közelében, és segítsen, ahogyan tudom. „Minden dolgában” – mondta és mindketten komolyan vettük. Őfelsége is és én is. És ment is a dolog elég sokáig, egészen most májusig. Akkor valami körülmények összejátszása – szolgai hanyagság, a királynő azonnali elhatározása, hogy egyedül akar kilovagolni, vajon miért, nem tudható, meg még több más miatt, többek közt azért, mert kis híján megverekedtem egy másik apróddal, szintén idősebb a szokásosnál – szóval mindezek együtt, de eddig úgy látom, hogy egymástól függetlenül, emiatt elkéstem. Már messziről látszott, hogy nagy baj van. A ló megriadt valamitől, puskától talán, a hangját én is hallottam távolról, elszakította a kötőfékjét és toporzékolni kezdett. Hogy Mária királynőre akkor jött rá a szülési fájdalom, vagy már korábban és azért szállt le a lóról, nem tudom. De megszült, egészséges gyermeknek adott életet,

viszont ugyanakkor a ló, amely még akkor is ijedt volt, vagy talán épp akkor volt a legnagyobb félelemben, teljesen összetaposta a Mária szegény kis testét. Végül pedig lerúgta a szakadékba, amely ott volt pontosan mellette. De már akkor nem élt. Lehetetlen, hogy élt volna olyan sebekkel. Csak a gyermek volt ott, akit – jobb híján én – Istvánnak neveztem el a nagy bosnyák uralkodók mintájára. Egy asszonyt kellett sürgősen keressek, aki elvégzi a gyermek körül mindazt, amit csak a nők tudnak. Szerencsére a szakadék alján, talán két vagy három mérföldnyire a halott királynő testétől cigányok táboroztak. Ott találtam rá Eszterre. Aki... ezt mondanom sem kell... megmentette a gyermeket. És talán engem is az akasztófától. Vagy, talán tudják, hogy ki vagyok, a vérpadtól. Mit tehattünk? A lehető leggyorsabban ide kellett érjünk.

A Sándor nevű rokon elgondolkozott.

– No, hát igen. Valóban kemény történet! Főleg, ha tekintetbe vesszük azt, amit gyermekkorodról, kiskamasz korodról tudunk. Hogy szerelmes voltál Máriába.

– Ti ezt tudtátok?

– Mindenki tudta. Persze nem volt nyilvános, de mi, apródok tudtuk.

Ekkor Eszter, akit éppen Miklós kért meg, hogy ülhessen oda velük az asztalhoz, bárha szolga volt, de különleges szolga, megszólalt. Azt kérdezte:

– És meddig tartott az a szerelem? – majd hozzátette – Bocssáss meg uram, ha szemtelen vagyok. De fontos!

– Hogy meddig tartott? – Most Miklós ábrándozott egy kicsit.

– Nagyon úgy tűnik, hogy halálíg. A Mária haláláig legalábbis feltétlenül.

– A te haláloed meg még messze van, uram! – tette hozzá ismét.

– Sajnos, kedves Eszter, ezt nem tudhatjuk!

A kis fiatalasszony beharapta a száját, mintha nem akarná, hogy akár véletlenül is kicsússzon rajta olyasmi, amit nem akar. Ahelyett inkább azt mondta:

– Azt hiszem, értem!

Ez volt a végszó. Ezután már csak napi megoldásra váró dolgokról beszélgettek. Olyasmikről, hogy megvan-e még a Miklós birtoka, és hogy jövedelmező-e? Valamint megegyeztek abban, hogy Miklósnak most a lehető leggyorsabban el kell jutnia a királynőhöz. Mielőtt még mások elkezdenék az áskálódást. Mert az minden udvarban előfordul.

– Királynő? – kérdezte Miklós. – Ezek szerint István király...

– Meghalt. Most az özvegye uralkodik. Ilona királynő. Hátha szerencséd lesz...

És valóban! Harmadnap, amikor a két fiatal meg az újszülött – Rupertet azalatt egy kedves asszony gondjaira bízták – tisztelő látogatást tettek az udvarban, a királynő, aki nem volt már nagyon fiatal, látható érdeklődéssel hallgatta a Miklós beszámolóját, sőt időnként helyeslően bólogatott. Végül ezt mondta:

– Amint látom, lovag, nagyjából mindent megtettél, ami módodban állt. Nem hibáztál semmit. Te pedig cigány kisasszony, kérünk, hálánkat fogadd azért, amit tettél! Helyed van mostantól a bosnyák nemesasszonyok között! Te pedig lovag... nos, két dolgot kell megtegyél nagyon sürgősen. Az egyik az, hogy minél gyorsabban vedd vissza az eredeti nevedet! Légy megint aki voltál, Kotromanics Nikola, földbirtokos! És köszönöm, hogy megmentetted a Kotromanics házat. Habár a királynőt sajnos nem lehetett. Ami, így hiszem, neked jobban fáj, mint bármi büntetés fájhatna.

– Felséged tudott róla?

– Persze! Mindenki tudta. De senki nem tehetett semmit!

Miklós lehajtotta a fejét, majd azt mondta:

– És mi lenne felséged másik parancsa?

- Az, hogy ne menj vissza Magyarországra!
  - Soha?
  - Soha!
  - De akkor a bűnösök...
  - Ők valószínűleg megkapják azt, ami nekik jár! Vagy nem.
- Amikor a királynői kihallgatás véget ért, Sándor félrevonta Miklóst egy mondat erejéig. Azt kérdezte:
- Attól féltél, hogy el kell venned Esztert feleségül? Mert feszült voltál, ezt láttam rajtad.
  - Félni éppen nem félttem, csakhoggy...
  - Csakhogy mi?
  - Megoldatlan ügyem van Magyarországon. Nemigen van mozgási lehetőségem. A Daray lány...
  - Azt Ilona királynő már megoldotta. Soha ne menj vissza! Veszélyben lenne ott az életed! És tudd meg, a királynő bölcs. Ilona királynő tehát bölcsnek bizonyult. De a helyzetet mégsem az ő bölcsessége oldotta meg, hanem egy vékony, kedves fiatalasszony. Eszter volt az, aki este, amikor szállásukra mentek, ezt mondta a gazdájának:
  - Uram! Szólhatok?
  - Szólj, kedves Eszter!
  - Ugye azt mondtad a rokonodnak, hogy megoldatlan ügyed van a Daray várban?
  - Tudsz róla?
  - Igen. Nem akartam, de mégis meghallottam.
  - Nem olyan nagy titok! Néhány nappal a Mária királynő halála előtt megegyeztünk Daray Erzsébettel, hogy menyasszonynak, illetve vőlegénynek tekintjük magunkat. Ha az események nem úgy alakultak volna ahogy, akkor néhány nap után Daray úr elé álltunk volna és áldását kértük volna. Csak hát ezzel... a mi tervünk is dugába dőlt.
  - Értem. És valóban van olyan gondolatod, hogy évekig, talán egész élete végéig vénkisasszony sorsát kényszerítenéd arra a

szegény lányra? Mert ez várna rá, ha valódi menyasszonyod lenne. De szerencsére, nem az. Tudod, fiatal korom ellenére már sokat láttam. Tudod, mi gyorsabban élünk mint ti, ezt már biztosan megértetted. Ne vedd hát szemtelenségnek azt, amit most mondtam! Kérlek!

– Nem veszem annak. Ellenkezőleg, köszönöm neked!

– Uram! És szabad még valamit?

– Szabad, kedves! Ma neked mindent szabad!

– Tudod, akkor, amikor a királynőnél voltunk, egy pillanatban azt mondtam, hogy értem. Megmondhatom, hogy mire vonatkozott az?

– Igen. Sőt, kérek!

– Nos, de valóban ne vedd szemtelenségnek, mert ez... legfeljebb majd azt mondog, hogy ezután soha többet ne beszéljünk erről. Szóval arra mondtam, hogy értem, hogy nem láttalak soha egész úton úgy, hogy akár csak egy kicsit is vágyakozva néztél volna egy nőre. Már azt hittem, vagyis arra is gondoltam, hogy nem szereted... a... nőket! De most már talán kezdem érteni.

– Igen. Valóban az a megoldatlan ügy az egyik oka volt annak, hogy igyekeztem megtartóztatni magamat.

– Más is volt?

– Igen. Az, hogy kinek kellett volna éppen én, potenciális halálraítélt?

– Pedig biztosan találtál volna.

Miklós jól megnézte a beszélgetőtársát. Eszter pedig úgy elpi-
rult attól a nézéstől, mint egy kinyílt rózsa. És akkor a férfi azt mondta:

– De hát te fogadott szolgám voltál! Visszaéltem volna a helyzetemmel!

– Nahát! Most már nem élhetsz vissza! Mert közben bosnyák nemesasszony lettem!

– És valóban? Lehetséges volna? Nem bánnád?

Eszter pedig szégyenlősen bújt oda az addigi ura mellére, úgy mondta:

– Bizony! És már elég régen!

– De akkor, kedves Eszter, ne vesztegessük tovább az időt! Hiszen már kezdettől fogva megláttam, hogy milyen különleges vagy! Milyen kedves! Milyen ragaszkodó! Tisztalelkű! És hogy talán az életemet mentetted meg, nem csak a Kotromanics házat!

És a háromszori kihirdetés utáni vasárnapon a két fiatal végre mint nő és férfi is egymásra talált.

A sorsukat azonban megint csak nem ők alakították. Mert négy év múltával meghalt Ilona királynő. Nem volt még öreg, de a folytonos aggódás, az állandó és nem nőre szabott felelősség viselése megtörte. A rá következő évben pedig Nikola Kotromanics megint útnak indult, akkor már családotól, Magyarországra felé.

* * *

Az esküvőjük utáni három év Miklós számára szakadatlan munkával és tanulással telt. Tökéletesítenie kellett magát a harci tudományokban, taktikában, stratégiában, a lovagi készségekben, ez utóbbi nem okozott neki különösebb nehézséget, hiszen a Daray várban már mindezeket elsajátította, csakhogy magyar és latin nyelven. Most viszont a bosnyák nyelvben kellett tökéletesítse magát, amit nem felejtett ugyan el, de az emlékezetéből elő kellett varázsolja az egykor már ismerős szavakat és szófordulatokat.

Ezekben egyrészt Sándor segítette, a gyermekkori barát és rokon, de a legnagyobb segítséget mégiscsak Eszter adta neki. Az az Eszter, akit mint árva és özvegy cigányasszonyt ismert

meg és hatalmas meglepetéssel látta, hogy a felesége milyen tehetséges például a nyelvek megtanulásában. Félév sem telt bele és nemcsak a magyar nyelvben – és zenében – fejlődött olyan tökélyre, hogy néha még Miklóst is felülmúlta, hanem a környező országokban, tartományokban élő népek nyelvét is megtanulta. Egyiket a másikkal hasonlította össze, úgy tanult.

– Ne lepődj meg édes uram, ez nálunk általános jelenség! Nagyon könnyen tanulunk meg bármilyen nyelvet és zenét is.

Így is volt. Eszter több hangszeren is szépen játszott. Amellett úgy ismerte a bosnyák dalokat, hogy a királynő nem egyszer hívta meg az udvarba külföldi vendégek, küldöttségek előtt muzsikálni. Voltaképpen alighanem dicsekedni akart vele, hogy lám, neki ilyen tehetséges fiatalasszony van az udvarában!

Pedig szegény Eszternek egyáltalán nem volt mindig könnyű a nagyurakkal mulatni. Ugyanis nagyjából egy évre rá, hogy Miklóssal találkozott, meghalt a kicsi Rupert. Senki nem tudta, hogyan és mitől, beteg se volt, egyszer csak elkékvült, nem kapott levegőt, és pár óra után kiszenvedett.

Senki nem tudta, mondtam, bár ez nem volt egészen igaz. Gruba Ilonának ugyanis volt valami sejtése a tragikus esettel kapcsolatban. Magához is hívatta Miklóst egy komoly beszélgetésre.

– Hányan tudják azt, hogy ti nevelitek talán a bosnyák királyfit, aki esetleg még a trónra is igényt tarthat? Azaz... Mit beszélek? Igazából két trónra is, mert a Magyar Királyságot is hozzá kell gondolni Luxemburgi Zsigmond és Anjou-Kotromanics Mária fia számára.

– Felség, azt kell mondjam, hogy tőlem senki! És Eszterről is meg vagyok győződve. Talán Alexandar (így nevezték Sándort bosnyák szokás szerint) sejthet valamit, de tőlem soha meg sem kérdezte. És persze lehetnek az udvarban olyanok, akik össze tudnak adni kettő meg kettőt. De szerintem ez is csak

sejtés lehet. És különösen most biztos vagyok abban, hogy a fejekben még inkább összezavarodnak a félig sem tudott dolgok.

Az a bizonyos „különösen most” azt jelentette, hogy Eszter már a kisfia halála idején ismét terhes volt.

– Nos, jól van lovag! Tehát te csak folytasd nyugodtan a felkészülést a jövődre, a lovagi életedre, és neveljétek szépen a gyermekeiteket! Majd később még beszélek veletek! Most még nem időszerű. De minden bizonnyal előbb-utóbb az lesz. Érzem.

És aztán megszületett Eszter második gyermeke. És azzal a kérdés is, hogy „mi legyen a neve”? Miklós egy röpke pillanatig az István nevet gondolta, de a királynő, amikor meghallotta, valósággal tüzet fűjt, mint a mesebeli hétfejű sárkány.

– Ne merészeljétek! Hát csak ennyi az eszed neked is? – fordult egyenesen Miklós felé. – El tudod te képzelni, hogy mit vonna maga után az, ha ugyanabban a családban két azonos nevű fiú is van: hiszen akkor tálcán kínálnátok az irigyek számára a magyarázatot Istvánkára vonatkozóan!

De a dolog nem is végződött el akkor, mert Ilona királynő másnap még egyszer elkapta a Miklós frakkját és azt mondta, vagy inkább sziszegte neki:

– Csalódtam benned! Azt akarod, hogy most már a másik fiadat mérgezze meg valaki???

Ennyi elég volt. Kibökte!

– Bocsáss meg felséges asszonyom! Kósza gondolat volt, semmi több!

Ám ettől fogva már Miklós is tudta, hogy mire gyanakszik a királynő Rupert halálával kapcsolatban.

Így a gyermek végül is a keresztségben a György nevet kapta. A gyermeke születése körüli időben megsokasodtak Miklós családdal kapcsolatos elfoglaltságai. Ez lehetett az oka annak, hogy csak jókora késéssel vette észre, hogy Sándor, gyermek-

kori barátja és legközelebbi megmaradt rokona – ő maga ugyan szintén Kotromanics volt, de ők ketten a család egymástól kissé távolabbi ágából voltak – eltűnt az udvarból. Fura módon. Hiányolta azt, hogy neki senki nem mondott semmit.

– Elküldtem! – mondta a királynő egyetlen szóval, amikor a legközelebbi audiencián óvatosan megkérdezte.

– És szabad tudnom, hogy miért és hova?

– Nem! – válaszolt az uralkodó egyetlen szóval, még az ajkait is összeszorítva az egyszótagú válasz után, hogy nehogy akár véletlenül kicsusszanjon még valami más is onnét olyan, amit nem akart mondani.

Gruba Ilona egyébként mindenképpen megfelelő emberi és uralkodói ideálnak bizonyult. Ötvenöt éves volt abban az időben, az akkori számítás szerint a vénasszony kor felé közeledett, de sem a külsején, sem a munkáján ez nem érződött. Vékony volt, alacsony termetű és óriási munkabírása volt. Amellett nem tulajdonának tekintette a királyi méltóságot, hanem mások, Isten és a nép által ráruházott kötelességnek. Dolgozott is állandóan, amikor csak lehetett, még tán éjjel az ágyban is a rá váró munkák jártak az eszébe. Emiatt aztán reggelente sokszor fáradtabban ébredt, mint ahogyan este lefeküdt, és szüksége volt néhány percre, egy félóra társaságára, hogy rendbe szedje a gondolatait. És azután folytatta a munkát a kancellárián, vagy az istállóknál, a lovakat és lovagokat inspiciálva, esetleg a gyakorló-udvaron, ahol a lovagok edzését felvigyázta személyesen. A templom következett, ahol pontosan percre kiszámítva megjelent, mert azt mondta, hogy „az Istent nem szabad megvárni”.

Különben tökéletesen tisztában volt azzal, hogy az udvarban, és nem csak ott, hanem főnemesi kastélyokban is meg máshol is állandó jelleggel összeesküvés folyik ellene. Talán azért is dolgozott állandóan, hogy adott esetben mindent rendben hagyjon maga után. Bár különben is, a férje halála óta életfor-

mává változott nála az állandó munka. Talán azért is volt ez így, mert István után már nem akart egy lovagra sem férfiként tekinteni. Ezt persze csak gondolták az emberek, mert ő maga soha nem beszélt senkinek a saját személyéről.

Miklós számára mindenképpen jó példaképnek bizonyult. És a királynő maga is úgy tekintett a fiatal lovagra, mint a jövő számára kinevelt védőjére a királyi háznak.

Erre gondolva azonban sokszor megtörtént, hogy elfelhősödött a tekintete, mintha látna valamit a jövőben, ami neki egyáltalán nem tetszik, de elkerülhetetlen.

És természetesen, mivel a férfinak jó szeme volt, ez az érdekeltnek sem kerülte el a figyelmét. De az udvarias kérdésre soha nem válaszolt egyenesen. Sőt, általában arra szorítkozott a válasz, hogy olyan teendőkre hívta fel a lovag figyelmét, amiket időben el kellett végezni. Sőt néha olyan is volt, hogy ismételten feleltette őt a kis Kotromanics István védelmére. Annak ellenére, hogy a fiatalember komolyságáról mindketten meg voltak győződve.

– Az életed árán is! Érted?

Miklós értette. Csak arra nem volt képes következtetni, hogy miféle veszély jöhet és milyen irányból.

– Nem baj! Én se tudom. Csak érzem. Minden porcikámban érzem. Tudod, én meg vagyok áldva, vagy éppen átkozva azal a képességgel, hogy néha meglátom a jövőt.

– Igen. Gondolom, hogy ez a királyi méltósággal függhet össze!

– Nemigen. Inkább a nevemmel.

Miklós nagy szemeket meresztett csodálkozva, de nem szólt semmit. A királynő észrevette és röviden hozzátette:

– Ezek szerint nem hallottál még róla! Azok a nők, akik a kereszttségben az Ilona nevet kapták, néha különös képességeket fejlesztenek ki magukban. Talán valami névmágia, talán visszautasítás a régi, Trójai Helénára, aki mint tudjuk, istennő volt az akkoriak véleménye szerint. Akárhogyan is, néha valósággal

érzékelem a jövőt. Nem az egészet, hanem csak azt, ami abból rám tartozik.

– És eszerint mit érzékelsz felséges asszonyom?

– Azt nem mondhatom el. Mert akkor elrontanám. Pedig anélkül sem valami rózsás.

Ennyiben maradtak.

Abban aztán, hogy úgy a királynő, mint Miklós éjt nappallá téve egyfolytában dolgoztak, éppen csak szegény Eszter volt a „teremtésben vesztes”. Mert, hogy volt ugyan férje, de általában csak este későn látta – már ahogy akkoriban látni lehetett... gyertyavilágnál, vagy szurokfáklyánál – és akkor is holt-fáradtan.

Aztán nyáron hazatért Sándor is. Csak kis időre ugyan, de Eszter örült neki, mert általában vidám volt és szeretett, de tudott is szórakozni. Meg szórakoztatni is.

Ettől ugyan beleszúrt valamit a Miklós szívébe egy képzeletbeli tű, de az nem tartott nagyon soká.

Sándor meg valamennyire kárpótolta azzal, hogy elmondta, Magyarországon járt. Többet azonban nem mondott, mert a királynő határozottan megtiltotta neki. Nagy kegyesen kibőkött annyit, hogy a budai hegyekben járt és ott kutatott valami után, eléggé felemás sikerrel.

Természetesen Miklós nem elégedett meg ennyivel. Hisz azonnal visszaemlékezett arra, hogy ott – vajon éppen ott? vagy egy kicsivel távolabbra – halt meg Mária királynő. Aki szintén a Kotromanics házhoz tartozott. Valamilyen fokon. Meg is említette Ilona királynőnek.

– Ugyanis, felséges asszonyom, aligha vigyázhatok akár Istvánkára, akár a Kotromanics ház többi tagjaira, ha semmit sem tudok. Vagy talán még annál is kevesebbet, mert a saját képzeletemmel kell benépesítsem az egész kusza gomolygást. A királynő azonban rosszallóan csóválta a fejét.

– Megtiltottam Alexandarnak, hogy beszéljen a küldetéséről. Nem csak előtted, bárki más előtt is! Mert talán jobb, ha tudod, hogy még most is sokan gyanakodnak rád, hogy te ölted volna meg Mária királynőt. Vagy legalábbis okozója lehattél a balesetének. Szóval, hagyd csak Alexandart kutakodni. Ha nincs ott semmi, akkor nem is fog találni semmit. De én bízom benne, hogy fog találni valamit. Sőt, valakit. Mert azt mondja, hogy máris jó úton van.

– Értem felség! Tehát jobb, ha tisztázom magamat. Ez esetben egy órán belül vissza fogok jönni a bizonyítékkal, amely legalábbis azt bizonyítja, hogy Mária rendelt engem oda. És haldoklásában is rám bízta a gyermekét. Mondom, egy óra! Engedelmeddel!

És kihajlongott a teremből. Egy óránál sokkal hamarabb vissza is tért, hozta magával azt a bőrdarabot, amelyet a saját ruhájából szakíthatott le a haldokló királynő, és amelyre a vérével írta fel az üzenetét.

Gruba Ilona nézegette az írást, majd így szólt:

– Hát ez ugyan nem egy perdöntő bizonyíték, de nagyjából felment téged a gyanú alól. Most már csak azt szeretném tudni, hogy miért nem mutattad ezt eddig?

– Azért felség, mert ez a legszentebb ereklyém közé tartozik. Vagy mit is beszélek, EZ a legszentebb ereklyém. És nagyon fájna, ha meg kellene tőle válnom!

– Eszter tud róla?

– Tud, felség!

– És nem féltékeny rá?

– Nem felség! Eszter egy angyal!

– Én is azt tapasztalom. Hát csak vigyázz, hogy ne változtasd meg ezt éppen a te viselkedéssel!

– Talán panaszkodott?

– Nem, de mostanában mind egyre szomorúbb.

– Igen, tudom! Engedelmeddel, kérni is szerettelek volna téged, hogy engedj el minket Magyarországra rövid időre.

– Azt nem tehetem! Nem engedem!

– Szabad megtudnom, hogy miért?

A királynő elgondolkozott, aztán így szólt:

– Több oka is van annak. És ezek közül csak az egyik, hogy téged féltelek, mivel még mindig nem múlt el a fejed fölül a gyanú. A másik az, hogy Zsigmond király közben egyre erősödik. Ami pedig a báróknak, tudod, a ligának, nem tetszik. Még akár belháború is lehet belőle. Ahol te csak egy szimpla sakkfigura lennél. Feláldozható.

– Harmadik is van?

– Van, csak még nem tudom, hogy mit tartsak felőle. Alexander azt mondja, hogy talált valakit, akitől talán félned kéne. Vagy tartanod. Nem tudom, hogy mire alapozza. Hát egyelőre csak maradj itt nálunk és tedd magad hasznossá! De amellet törődj többet a feleségeddel! Mert sírni szokott, amikor egyedül van.

– Köszönöm felség! És mikor mehetek Magyarországra?

– Majd! Egyszer! Miért? Van ott valakid?

– Senki, a becsületemen kívül.

– No, az meg várhat!

Intermezzo

A halál és a túlélők

Amióta világ a világ, a kis országok mindig a nagyok által adott lehetőségek között lavíroztak. Nem volt ez máshogy Boszniával sem azokban az időkben.

Az Úr ezerháromszáz-kilencvennyolcas évének telén, kora tavaszán a kis királyságban már jól érezni lehetett, hogy az ország urai két pártra szakadtak, olyan két pártra, amelyek egymást legjobb esetben is a pokolba kívánták. A vérmesebbek még igyekeztek tenni is azért, hogy az a bizonyos pokolraszállás minél hamarabb bekövetkezzen. Természetesen a másik párt emberei pedig igyekeztek azt annál inkább megakadályozni.

Nem volt abban az egész egymásnak feszülésben felelősen gondolkodó ember, csak egyetlen egy. maga a királynő. Ő ugyanis, mint jó ideje szokásában állt, minden reggel, a templomozás után egyenesen a palotába ment. Ott elfoglalta helyét a kancellárián, iratok és kérelmezők között, és igyekezett rendet tartani. Jól tudta azt, hogy vége felé jár az ő uralkodása, de mentette a menthetőt. Ha magát a rendet már csak kevésbé tudta, akkor legalább annak látszatát. Hiszen éppen az egy királynak/királynőnek az egyik legfontosabb kötelessége, hogy személyes példájával elől járjon, reményt adjon a népének arra, hogy munkával, mindenki saját munkájával a jövőbiztonságát alapozza meg. Ki-ki természetesen ereje és a munka fontossága szerint.

A testőrsége, amelynek egyik hadnagya abban az időben a mi Miklósunk volt, hazájában Nikola Kotromanics, ennek a rendnek, nyugalomnak a megőrzését a királyi házra, és ami ezzel szorosan kapcsolatos, az ország nyugalomára való vigyázást kapta feladatul.

Abban az időben is nagy sárkány országok viaskodtak egymással a szomszédban, s ezek közül a sárkányok közül Ilona királynő azt a sárkányt választotta, amelynek Magyar Királyság volt a neve. Nem is nagyon tehetett mást, azon kívül már csak az Oszmán Birodalmat választhatta volna, de féltette keresztény országát és népét. A többi sárkányok, amelyek neve Francia Királyság, Lengyel Királyság, vagy éppen Német-Római császárság volt, aránylag messze voltak. A német császár trónja emellett még ráadásul nagyon is ingatag volt. Ott ugyanis választás volt divatjában, s az a választás elhúzódhatott, a közben eltelt idő pedig semmi esetre sem a kis Bosnyák királyságnak lehetett volna kedvező.

Így állt a helyzet annak az évnek májusában is, nevezetesen éppen annak tizedikén, amikor Miklósunk éppen őrségben volt. – Hej, hol lehet most Sándor? – gondolkozott el éppen azon az estén, hogy milyen jó lenne, ha a rokon és gyermekkori barát a közelében lenne. Sok mindent meg lehetne beszélni, nyugodtabban is tudnának ellenállni a közelgő káosznak.

Mert azt természetesen tudta, vagy legalábbis minden ízében érezte, hogy ha nem vigyáznak, akkor káosz közeleg, sőt, el is lepi az ő kis hazájukat.

Jól illettek a vészjósló gondolatok ahhoz a felhős, kellemetlenül sötét, „sehol egy csillag fénye” estéhez.

A palota bejáratát fáklyák világították meg, de ez csak arra volt jó, hogyha valaki csendben például egy ágyút húzott volna oda, könnyebben eltalálja vele a két fáklya között a palota kapuját.

Szerencsére ez egyetlen bűnözőnek vagy ellenségnek sem jutott éppen akkor az eszébe. Persze azok is tudták, hogy az ágyú mozgatása minden vigyázás mellett is némi zajjal jár, tehát nem próbálkoztak.

De lehetett éppúgy ágyú nélküli magányos orgyilkos is, aki esetleg éppen a királynő életére tör.

Ez azonban minden jel szerint szintén a fantázia birodalmába tartozott. Elvégre testőrök többen is voltak, a hadnagy semmiképpen nem volt magányos őrszem.

Valahol itt tartott gondolatban, amikor meghallotta. Mozgás volt, csendes ugyan, de mégis, emberi mozgás – állat nem csap még akkora zajt se.

– Ki vagy? – kiáltotta szabályszerűen.

Amire a válasz az volt, hogy:

– A nép nevében! Védj magad!

A hang fiatalos volt, ismerős is meg nem is.

– Mit akarsz?

– A királynővel beszélni!

– Azt nem engedhetem! A királynő már lepihent.

– Akkor az engedélyed nélkül fogok bejutni.

És valóban, bármi mással összetéveszthetetlen hang hallatszott. Fém a fémen. A közeledő tehát kihúzta a kardját a hüvelyből. Ez Miklósnak minden esetre valami információt adott. Az idegen tehát nemes ember, nem csak kardja van, de annak a kardnak hüvelye is. De akkor már az ő kardja is kint volt és védekező állást vett fel. Szigorú parancs volt Ilona királynőtől, hogy senkit, legkevésbé elutasított kérelmezőt, nem szabad figyelmeztetés nélkül megölni. Mert ki tudja, mit hoz?

Miklós tehát védekezett. No, a másik meg támadott a sötétben. A szurokfáklyák fényénél csak imbolygó árnyakat lehetett látni, meg néha szikrákat, amelyek a kardok egymáson való elcsúszásából ugrottak ki.

Miklós nagyon bízott a Magyarországból magával hozott szabályában, amely könnyebb is volt mint az akkoriban használatos nehéz, egyenes kardok. Egyetlen hibáját lehetett csak felróni, a könnyűségét. De arra való a kéz ereje, hogy ezen javítson.

A támadó azonban nem látszott meghatódni a hadnagy vívási tudományán. Ellenkezőleg! Igen élvezhette a mérkőzést. Mi

több, valami hasonló fegyvere lehetett, mint hősünknek is. És bánni is tudott vele, még hozzá igen jól.

A csetepatében észre se vették, hogy a palota kiskapuja kinyílt és azon keresztül még egy ember közeledett hozzájuk. A közeledő alacsony volt, meg vékony is, és egy lámpafélét tartott a kezében. Egyedül volt.

– Állj! Álljatok meg, bolondok! – magas, valósággal visitós hangja volt. Lehetetlen volt meg nem hallani. A vívók hát leeresztették a fegyverüket és arrafelé fordultak. Bár fél szemmel azért egymásra is figyeltek. A jövevény magasra tartotta a lámpását, hogy látható legyen.

– Ilona királynő! – kiáltottak fel mindketten. És egyszerre egymást is felismerték.

– Alexander!

– Nikola!

– De hát ti miért akartátok megölni egymást? – ezt már a királynő kérdezte, voltaképpen egyszerre a két másik kiáltással. Majd megint elkiáltotta magát, ezúttal normális emberi, illetve a saját női hangján – Őrség!

Kapu nyílt, az örök, valami kilencen, kirajzottak.

– Itt várjatok, amíg én a hadnagyotokat, meg ezt a másik bolondot behívom! Hadd lássam, mit is akarnak egyáltalán! Na, ti meg gyertek csak be!

Odabent aztán igyekezett kivallatni a két renitens katonát. Ki is derült, hogy a két barát ezúttal az ellentétes táborhoz tartozónak vallja magát.

– De hiszen felséges asszonyom! Az életedre törnek! – így Miklós.

– Arra nem, csak a trónomra! – válaszolt a királynő. És még hozzá is tette, hogy – Nem is tudom igazán, hogy nincs-e igazuk? Elvégre nem olyan idők jönnek, hogy azokban egy asszony nyugodtan megüljön a trónján, és mint valami tisztviselő, békésen eligazítgassa egy ország gondját.

- És ezt csak így mondod? – kérdezte Miklós.
  - Miért? Hogy kéne mondjam? Sírjak? Neeem! Az nekem nem szokásom! És nem is engedhetem meg magamnak a gyengeséget.
  - Akkor tehát ellenállás nélkül átadod a trónodat az utódodnak?
  - ezt már Alexandar kérdezte.
  - Nem! Illetve még nem! – válaszolta Ilona királynő. – Nem addig, amíg rendbe nem hoztam azokat az ügyeket, amelyek még rám tartoznak!
  - És az mennyi időt vesz igénybe? – ezt megint Alexandar kérdezte.
  - Annyit, amennyit hagytok rá – felelte a királynő, akin most látszott meg, hogy mennyire, milyen halálosan fáradt.
  - De hiszen nagyon fáradt vagy! Talán beteg is – mondta Miklós. – Pihenned kéne. És védened magad.
  - Arra nincs idő! És betegségre se!
  - De legalább tudod, hogy ki lesz az utódod? – kérdezte Miklós.
  - Persze, hogy tudom. Ostoja István a neve.
- A két vitéz egymásra nézett. Ezt a nevet még egyikük se hallotta. Ilona királynő elnevette magát.
- Na, szép kis összeesküvők vagytok ti is! De akkor nem értem – fordult Alexandar felé –, hogy miért is akartad elvenni a trónomat, ha egyszer az utódomat se ismerted?
  - De hisz a te életedet féltettem! Te nem is tudod, hogy milyen sötét áskálódás folyik ellened!
  - De tudom! Most azonban visszavonulok. Nekem is szükségem van pihenésre. Ti is tegyétek azt! És holnap majd megbeszéljük. Te meg Alexandar, komoly beszámolót kell készítsél nekem arról, hogy mi is folyik a magyar udvarban! És hogy mit tudsz Mária királynő haláláról! Most hagyjatok pihenni! Jó éjt! Neked pedig Nikola, az őrséget a helyettesed vegye át!

Másnap aztán megtudták, hogy miféle gondjai voltak és vannak a királynőnek. Vagy legalábbis annyit abból, amennyit hajlandó volt elmondani. Neki kettőjüknek és mindegyiküknek külön-külön. Mert elvégre is egy királynőt mégsem lehet csakúgy faggatni, mint teszem azt, a csizmadia a feleségét, ha későn jön haza.

– Bizony kedves fiaim – megbocsájthattok nekem idős asszonnak ennyi közvetlenséget, mert különben is rokonok volnánk, meg aztán Isten megtagadta tőlem azt a kegyet, hogy fiaim legyenek, életben legalábbis, és mi végre is lennének? Hogy egymást öldököljék egy olyan megfoghatatlan valamiért, mint egy ekkora országocska trónja, amit úgy sem kapnának meg? –, az én időm lejárt. Nem sajnálom egy percre sem. Akkor, amikor az én kedves uram, Dabisa király halálán volt, megesküdtem neki ott az ágyánál, hogy nem hagyom veszendőbe menni mindazokat a jótéteményeket, amelyekkel lendített valamit az országon. De most már nagyon nehéz nekem a korona! Nyomja a fejemet rettenetesen. Nem gyenge asszonnak való az! És az idők is mások most, mint voltak akkor, amikor még élt. Elfáradtam.

Amit tudtam, megtettem. De most már itt az ideje, hogy egy fiatalabb, aki férfi tud lenni, végre felváltson. Ez az Ostoja (a királynő Osztójának mondta, lehet, hogy pösze lett idős korára) István, úgy tudom, tisztességes ember. És rokon is. Ő is Kotromanics, csak éppen nem hitvesi ágyból született fia Tvrtkónak. Mert, hogy tudjátok meg, főleg te, Nikola, mert te sokáig távol voltál, nincs nagyon honnét tud, itt nálunk van egy régi szokás. Nem törvény éppen, de erős mint a vas, és ha eszerint járunk el, az ország is erősebb lesz tőle. Olyan régi népektől maradt ez, mint a besenyők vagy a kunok. Hozzánk az avaroktól került. És ott a példa is, mivel ők maguk nem eszerint éltek, veszett az országuk.

– De hát mi lenne ez a szokás vagy törvény? – kérdezett közbe Miklós. – Mert azt még nem mondtad.

– Éppen az fiam, hogy a halott király után a trónt nem a fia kell örökölje, hanem vagy a testvérének a fia, vagy valaki más a családból. Hogy se ne szokjanak hozzá túlságosan a hatalomhoz, se el ne puhuljanak, ha ellenség jön. Ez nem az igazi, a bevett szeniorátus, hanem valami, ami még annál is több és szigorúbb. Tudjátok, az én esetem könnyű volt. Nem voltam fia Dabisának. Sőt, nekem magamnak meg csak egy lányom van, az a Sztána, akit ismertek is. És aki ennyire meglett korában még mindig nem ment férjhez. Nem is akar. Téged kérlek, Miklós, hogy vigyázz a lányomra! Hát nem sajnálom Osztojától a munkát!

– Jóra kell vigyázzak – dűnnyögött magában Miklós. – Mintha egy akkora lányra lehetne is vigyázni! De hát nekem feleségem van és kicsi gyermekeim!

– Ne törődj vele! Te csak tedd azt, amit mondtam!

Hogy aztán Alexandarnak mit mondott a királynő, amikor kettesben maradt vele, arról Miklósunk egy szót se tudott meg.

Gruba Ilona ősszel szép csendesen letette a királyságot. Fáradt volt nagyon. Még élt valamivel többet mint egy évet, és aztán meghalt, megbékélve Istennel és a világgal.

Aztán a következő években egyre inkább világossá vált, hogy Ostoja király lényegében egész jó választás volt. Meglátszott ez már azon, hogy Ilonának igazi királynői temetést rendezett. Az igazán nem az ő hibája volt, hogy a nép meglehetősen kis számban vett részt a gyászszertartáson. A régi udvarból is kevesen voltak. A két kedvenc, Nikola és Alexandar kétoldalról támogatták a lelkiileg teljesen összetört, huszonnyolcadik évében járó Sztánát. A királylány – még mindig leány – az anyját siratva, minden bizonnyal a saját jövőjét is bizonytalannak látta. Minden oka megvolt tehát arra, hogy összetört lett legyen.

Eszter nem vett részt a gyászszertartáson. Sőt, az egész ceremóniától tüntetően távol maradt. Egyszer kérdezte az okáról valaki, akkor azt felelte, hogy kicsi gyermekei vannak, mellettük a helye. És hogy a gyermekeknek nem tesz jót, ha csupa síró embert látnak maguk körül.

Pedig a temetés, és az ott jelenlevők viselkedése egyáltalán nem volt olyan hisztérikusan sírós, mint amilyennek azt Eszter elképzelte. Inkább felemelő volt, ünnepélyes. Sírnivaló igazából egyedül csak Sztána sirt, igaz, hogy ő valóban vigasztalhatóanul. De hiszen éppen azért kellett őt támogatni.

Ilona királynő egyébként akkor, amikor a véget közeledni érezte, megint magához hívatta a két unokaöccsét. Röviden beszélt hozzájuk, hiszen jól ismerte már azt, ami a lelkükben van. Inkább csak megismételte azt, amit már egyszer elmondott nekik. – Sztánara vigyázzatok! – ez volt a beszélgetés egyik lényege, hozzátéve, hogy – Nagyon érzékeny szegény és most egyedül marad.

Ez ellen mindössze Nikolának volt egy kis észrevétele.

– De ott van Eszter! Meg a gyermekek...

Amire a haldokló királynő azt mondta:

– Légy nyugodt! Eszter tud magára vigyázni. ÉN ismerem! Jobban mint ti. Te meg csak tedd azt amit mondok!

Alexandar meg azt mondta:

– Én maradhatok Sztána kisasszony mellett!

– Nem! Neked más lesz a dolgod! A magyar királyt kell figyelned!

– De hát a magyar király... Zsigmondnak nagyon billeg a fején a korona! Még azt sem tudni, hogy király marad-e egyáltalán. Az urak ligába tömörültek ellene.

– Akkor segíteni fogod, hogy király maradjon. Erős ember, igazságos is a lehetőségeihez képest, nagy király lesz még belőle! – aztán felsóhajtott. – Ó, ha ez a betegség nem lenne!

De volt. Az a betegség. Gruba Ilonának ugyanis nem az életkorával járó gyengeség okozta a halálát, az még nem volt ott. Hanem egy alattomos betegség, amiről az akkori orvosok – azok, akik egyáltalán útbaejtették a kis bosnyák királyságot – csak annyit tudtak, hogy rák a neve és meg kell halni miatta. Így is történt.

Sztána királylányon kívül még csak egyetlen ember volt, aki komolyan könnyezett a temetésen. Ostoja király.

Maga Sztána – Anasztázia volt a másik keresztnéve (vagy talán egy volt a kettő – a bosnyák udvarban úgy látszik, hogy általában szokás volt a kettős keresztnév) –, elég nehezen nyerte vissza az erejét, ami akkor az egészség fogalmával volt azonosnak tekintve.

A következő év nyarán Alexandar, mint ahogy az időközben meghalt királynő meghagyta neki, elhagyta az udvart és Magyarországra távozott. Az új király nem gördített akadályt az útja elé, inkább még meg is bízta ezzel-azzal, hogy mire vigyázzon és mit tegyen meg a magyar udvarban, lehetőségei szerint.

Nikola maradt az udvarban és folytatta azokat a munkákat, amelyeket még Ilona királynő idejében elkezdett. Azon kívül időnként Sztánát látogatta meg, ahogy az neki elő volt írva. Nem tudható, hogy Eszter mit érzett, vagy hogy érzett-e egyáltalán valamit azok miatt a látogatások miatt, nem is kérdezte senki. A parancs arra való, hogy végrehajtsák.

Nikola tehát az elkövetkező három évben nem hagyta el az udvart. Csak amikor már nagyon érezte ott a saját fölösleges voltát, mert odaállni a király elé és megkérdezni tőle, hogy nem volna-e célszerű az ő tapasztalataival, ha ő is Magyarországra menne? Hátha tudna valamit lendíteni a hazája jövőjén! – Már azt hittem, hogy sohase szólalsz meg! Talán féltél Magyarországra menni?

– Nem felség! Nincs is mitől félnem!

– Ó! Úgy tudtam, hogy még mindig gyanú alatt állsz a Mária királynő balesete miatt.

– Nem tudok semmi ilyenről. Talán jött valami megkeresés ellenem?

– Nem! Semmi! Éppen ezért csodálkoztam a halogatásodon. Menj, ha úgy gondold, hogy tehetsz valamit! Minden okos emberre szüksége van a hazának.

Nikola-Miklós tehát ment. Családostól.

– Most akkor merre? – ezt Eszter kérdezte a férjétől akkor, amikor nagyjából Sopron körül lehettek. Nem mentek be a városba, inkább csak a közelben táboroztak le egy hatalmas erdőnek a szélső fái között.

– Ha találni is akarunk valamit, akkor legelőször a Daray uram várába kell menjünk. Tudod, kedves, ott töltöttem a fiatalságomat. Hátha még találok ott ismerőst! Olyat, aki szavának hinni is lehet.

A fiatalasszony rázta a fejét.

– Alig hinném, hogy találnál ott olyan embert, akit ismersz is, és hinni is lehet neki.

– Egy biztosan van. Maga Daray úr!

– Ha meg nem változott az eltelt hosszú idő alatt. Mert az emberek változnak. Különösen az olyan emberek, akik betűket olvasnak és elhiszik azt, amit azok a betűk eléjük tárnak. Pedig azokat is hozzájuk hasonló emberek írták, akik semmivel sem tudnak többet a titkos dolgokról, mint éppen azok, akik olvasák.

– Igen. Értem kedvesem, és igazat is adok neked. De nem tudok mást kitalálni, csak ezt.

– És igazán mit is remélsz találni éppen itt?

– Mindenek előtt azt, hogy hogyan és főleg mitől halt meg Mária királynő.

– De hát Alexandar nem ezért jött Magyarországra?

– Alexandarnak sok egyéb dolga is van. Amellett ő nem tudhat mindent. Én ott voltam és láttam. Nem mindent, csak azt, ami a haláleset után maradt. És nem hagy nyugodni a gondolat, hogy aljas gyilkosság történt és nincs senki, aki megtorolja. Persze egyelőre még nincs gondolatom sem arról, hogy ki lehetett a bűnös, és arról sem, hogy miért tette. Pedig érzem, hogy ez, vagyis az a bűneset, vagy a következményei befolyásolják mindkét ország jövőjét. Kicsit és a nagyot is. És egyáltalán nem biztos, hogy jó irányba. Persze, ami nekünk jó, az másnak lehet rossz és fordítva. Ezen még nem gondolkoztam. De nagyon erős ez az érzés.

– De akkor nem inkább a Budai Hegyek felé kellene elinduljunk?

– Talán. De előbb fel kellene készüljek. Legalább valamennyire.

– És mi lesz velünk? Meg a gyermekekkel? – akkor már három gyermekük volt, mindhárom kicsi. István, a legnagyobb nyolc éves lehetett, György a második hét (igazából nem volt még annyi különbség sem köztük, mert István nem volt Eszternek a saját gyermeke mint tudjuk, de György igen), Gruba, a legkisebb pedig ötéves pici. Ott nyomakodtak, gyurmázkodtak egymáshoz a szekérderékban, mivel éppen a gyermekek kedvéért egy szekeret is vittek magukkal. Maga a szekér nagyjából olyan volt, mint későbbi évszázadokban egy parasztszekér, csak díszesebb, talán az akkori viszonyokhoz képest komfortosabb, és jobban megépített mint az átlag. A szekér elé négy ló volt fogva, de azonkívül még volt két jó erős és gyors ló, a felnőttek számára. Látszatra tehát úgy néztek volna ki, mint bármely más nemesi család, ha útra kelt, azzal a különbséggel, hogy az országhatárig szolgák nem voltak velük. Azokat nem mertek magukkal vinni, mert a szolgákat lefizethetik, elfoghatják, megkínózhatják és eljárhat a szájuk. Ahelyett inkább úgy tartották jónak, ha az úton fogadnak fel egy vagy két szolgát. Olyanokat, akik nem tudnak róluk semmit, csak annyit amennyit ők maguk mondanak el. Arra való embert azonban egé-

szen addig még nem láttak. Pedig sürgető volt a dolog, mert így akár gyanúsak is lehettek bárkinek.

Egyelőre mégsem határoztak, mert Miklósnak valami kellemtelen érzése volt a város közelében. Hát nem is ültek ott egyetlen éjszakánál többet, hanem reggel korán, még napkelte előtt elmentek útjukra.

Azt már nem látták, hogy az indulásuk után alig néhány perccel egy magányos lovas jött ki a fák közül, megfordult és ismeretlen irányba elügetett.

Minden hír csak három napig hír. Ez általános törvény, ma sem különben, és akkor is csak úgy volt. A Daray várban sem volt ez másképp. Két napig emlegette a várnép az utazó bosnyák hercegi családot, amely szolgák nélkül indult útra és csak náluk vettek fel magukhoz két szolgát, azután pedig lassan elhalkult. Mint minden újdonság. A negyedik napon már szinte senki nem emlékezett rájuk. Herceg? Hát igen, valami elszegényedett herceg egy kicsi országból, akinek Daray úr kommandált két ügyes legényt szolgának.

Maga a vár egyébként mintha megváltozott volna, legalábbis a Miklós szemében. Először is kisebb lett. Persze, igazából ő látta kisebbnek, a sok utazás alatt látott többihez képest. Azután, régebben jellegzetesen egy szép formájú favár volt. Most pedig nem volt olyan szép, ezzel szemben kőből volt. Legalábbis az alsó része.

– Bizony kedves barátaim, haladni kell a korrall! Még nekem is!
– magyarázta el Daray úr, majd hozzátette – Amióta megjelent a háborúban az ágyú, puska és a hozzájuk való puskapor, bizony vigyázni kell, mert minden felgyúlhat.

– De hát akkor is volt már puska, amikor én még itt voltam apród! Emlékszem!

– Persze hogy volt, de nem az volt a legfőbb fegyver, hanem az, amit vitézi kézzel kellett forgatni. Legfőképpen a kard, de még

a lándzsa, a kopja, és ha emlékszel arra a Káli gyerekre, az alabárd. Hát ez változott meg. Nekem meg feltétlenül alkalmazkodnom kell, mert hát lányaim vannak. Illetve már csak egy. mert Erzsébet férjhez ment időközben. Már egy lánya is van.

– Nahát! Annak a szép kicsi lánynak...

– Bizony! Egy szép kicsi lánya van.

– És hogy hívják?

– Ilona. Az én kedves kisunokám.

A hírt Erzsike férjhezmeneteléről férj és feleség különbözőképpen fogadta. Eszter például örömmel és nagy megkönnyebbüléssel, ami jól meg is látszott rajta. Miklós is megkönnyebbült, de amikor a kisunoka nevét, Ilonát említette a régi várúr, valami kellemetlen érzés vett erőt rajta, úgy érezte mintha hangyák mászkálnának rajta. Bele is borzongott. Miért? Nem mondta senkinek, de ő maga mintha nem is veszélynek, de tragédiának, későbbi tragédiának az előszelét érezte volna meg. Jelentett valamit számára az Ilona név? Nem? Elvégre a meghalt bosnyák királynő neve is ez volt. És neki, Kotromanics Nikolának addig általában nem voltak „megérzései”. És ha most volt, azt talán szégyellte is. De szabadulni tőle nem volt képes.

– Valami baj van, édes uram? – kérdezte Eszter látva a borzongást.

– Semmi, csak mintha valami hideg szél csapott volna meg.

El is mentek hamarosan, csak egyetlen éjszakát töltöttek a vendégszerető földesúrnál.

– Wolfram Péter. Ő vette el feleségül Erzsikét.

De ez már csak az úton jutott eszébe Miklósnak, amikor a budai hegyek felé ment velük a szekér. Eszter egy kicsit meg is ütközött a kijelentésen.

– Annyira fáj neked? – mert természetesen tudott arról, hogy Miklósnak már menyasszonya volt mielőtt őt megismerte volna.

– Nem. Már régen nem. Csak az a kislány!

– Mi van a kislánnyal?

– Baj! Nagy! Két országban két királynak okoz bajt anélkül, hogy bár a legkisebb hibájuk lenne benne. Most már tudom.

– Mi az, amit tudsz?

– Azt, hogy miért kell most végigcsinálni nekem ezt az egész utat! Azért, hogy az a baj minél kisebb legyen.

– Vagy egyáltalán ne történjen meg.

– Az nem lehetséges. Sajnos! – ingatta a fejét szomorúan Miklós.

– És mindez a Mária királynő halálától...

– Indult el. De talán még régebbről.

– Akkor siessünk!

– Nem. Most már ne siessünk. Erőt kell gyűjtsünk. És találkozunk kell Alexandarral! Meg még másokkal is. Ha lehet. Ez az utazás az Úr ezernégyszázkettedik évében történt, szeptemberben.

Ekkor Luxemburgi Zsigmond királynak már új menyasszonya volt Cillei Borbála a Cillei Herman lányának személyében, aki az eljegyzés pillanatában még csak kilenc éves volt.

Kotromanics Sztána Anasztázia pedig még a nyár folyamán elutazott Boszniából és nem közölte senkivel sem azt, hogy hova.

Már három napja tévelygett a hegyek között, keresve a helyet, ahol Máriát utolérte a végzete, de csak nehezen találta meg. Mert az erdő eleven lény, lélegzik, változik. Ilyenkor ősszel, ráadásul nem is olyan, mint volt évekkel azelőtt május végén. A fák lombja sárga volt már, ritkásabb is mint nyár elején szokott lenni. Ettől a fák magasabbnak tündek és karcsúbbnak.

Azon kívül az állatvilág is másféle ősszel, mint nyáron.

Egyszóval... nehezen ismert rá a helyre. De amikor ráismert, egyszerűből visszatértek az emlékei.

„Igen, itt feküdt a királynő, mellette a még csak nagyjából ellátott újszülött. És a királynő kezében, mintha csak az Istennek akarná felajánlani, ott volt az a bőrdarab, amelyet a ruhájából téphetett le. és amelyre felírta azt a hiányos mondatot. A saját vérével. Más nem volt neki. amivel írjon. És Miklós már akkor is és azonnal tudta, hogy neki szól az a felirat a bőrön. Lám, mennyire bízott szegény Mária abban, hogy ő eljön, ha késve is!”

Azután lassan visszatért az emlékezetébe az is, hogy volt ott még valami. Nem látható, hanem... Igen egy jókora csattanás. Mintha puskával lőttek volna. „Meg kéne keresni, ha még itt van, s nem vitte magával valami csavargó az idők folyamán.”

Eleinte nem találta. De aztán eszébe jutott, hogy hátha a szakadékba esett a puska. Akkoriban még ritkaságnak számított, hát alighanem drága szerszám volt, vigyáznia kellett rá a gazdájának, nem csak úgy otthagyni az ebek harmincadjára. Ugyancsak arra ösztönözte a puszkást az önérdék is. No, akkor alighanem el is vitte, hacsak nem sietett.

De szerencséje volt. Amikor a helyet kereste, ahol a királynő a lovát kikötötte – meg is találta egy sudár nyárfa volt az, nagyon is közel a szakadék széléhez, még az elszakadt szíj vége is ott volt, amivel kikötötték – akkor akadt rá.

A nyárfán fennakadt szíjvéget elvileg a merénylő el kellett volna vigye. Ha nem vitte, ez arra mutatott, hogy sietett. Nagy volt a csattanás, meghallhatta valaki, vadorzó, vagy csak egy egyszerű csavargó, vagy tán lent a cigányok (nem, ők nem, ahhoz túlságosan messze voltak), de mindegy is, a gyilkos. Mert gyilkos volt, ez kétségtelen, most már világos volt előtte az egész jelenet ahogy lejátszódott. A királynő nem tudta visszatartani tovább, megszülte a gyermekét. Aztán ott, fektében,

amikor egy kicsit erőre kapott, elvégezte azt, amit egy újszülöttnél el kell végezni. Elkötötte a köldökszínórt. Vajon két helyen, vagy csak egy is elég volt neki? Ez fontos lehetett, mert ebből következtenni lehetett arra, hogy fontos volt-e akkor Máriának a saját élete. De hiába volt fontos, és hiába kutakodott Miklós, ennek a cselekedetnek semmiféle nyoma nem maradt. Ragadozó vadak nyalhatták fel a minden bizonnyal ott kifolyt maradék vért, s ették meg vele a madzagot is, amivel elkötötte. Azután pedig jó esetben a két kötés között elvágta a zsinórt. Ezt, hogy ilyen helyzetben mit kell tenni, minden nőnek tudnia kellett, hiszen sosem lehetett tudni, hogy ki és mikor kerül hasonló körülmények közé.

Mivel vágta el? Minden bizonnyal a törével. Minden nemesasszonynak van. És biztos az is, hogy nem vitte el. És a gyilkos sem, mert annak sietni kellett. Hol van hát?

Megvolt. Valami bozótos volt kicsivel arrébb, a bozót alatt keskeny járat, alagút-féle, olyan, amelyet kicsi állatok szoktak kijárkálni maguknak. Abban volt a tör. Szép volt, díszes és... rozsdás. Valami róka vagy nyest vihette magával, aztán amikor a vért lenyalta róla, akkor otthagya.

A késen felirat is volt. Egy M és egy A betű. Akkor tehát biztos. Anjou Mária.

De hol lehet a puska? Ha felteszi, hogy a gyilkos a szakadék peremén túl ücsörgött és ott sütötte el a puskát – fontos volt neki, hogy ne lássák meg, hiszen az egész számára kedvezőtlenül is végződhetett volna –, majd a lövés után minden valószínűség szerint ott is hagyta.

HACSAK!

Igen, hacsak nem volt a puskán is valamiféle ismertető jel. De akkor meg el kellett dugni. Mert akármilyen valószínűtlen, mégis megtörténhetett, hogy jön valaki és megtalálja. Na persze! És nem tud olvasni. Na de ha tud?

Körülnézett most, hogy már tudta, hol lehetett a merénylet, azt is tudta, hol kell keresnie a rejtekhelyet. Meg is találta. És ott volt. És rajta, mint a törön is, a tusán ott volt a felirat. Két betű. Ez pedig lehet a gyilkos nevének kezdőbetűi, vagy azé, akitől esetleg lopta.

Olyan vigyázva vitte fel a szakadékból, mintha az élete múlt volna rajta. Később kiderült, hogy valóban így volt, csak éppen nem úgy, ahogy gondolta.

Azután hogy már tudta, mi és hogyan történt, gondosan elcsomagolta a fegyvert és leereszkedett a hegyről. Arra a helyre, ahol annak idején az a cigánytábor volt. Ahol Esztert is megtalálta.

„Két helyen vagy egy helyen? Ezt nem tudta. Pedig nagyon fontos lett volna. A legfontosabb. Hiszen attól függött, hogy gyilkosság volt-e, vagy Mária már előbb leszámolt az élettel, s akkor nem. És a gyilkos mindezt nem tudhatta. Ő csak elsütötte a puskát, hogy a ló elmeneküljön. Az, hogy közben összetaposta a testet, csak ráadás volt. Viszont minden esetre gyilkos indulat vezérelhette. Hisz ló nélkül mit tudott tenni egy nő közvetlenül szülés után?”

Eszter abban egyezett meg a férjével, hogy három nap elmúltával, dél körül találkoznak majd a régi cigánytáborban. Vagyis inkább annak a helyén, mert azt nem remélhették, hogy annyi idő után még mindig ott lesznek. De lehettek ott újonnan jöttek, vagy esetleg olyanok, akik talán a környező falvak szélén ütöttek tanyát, s visszajárnak... találkozni.

Senki sem volt ott. Az egész térség üres volt, az erdő már kezdte visszafoglalni azt a helyet, amely akkoriban tisztás volt, s most bokrok, cserjék tenyésztek, kevés helyen szakítatva meg keskeny ösvények által.

Eszter azonban ismerte a népe szokásait és elkezdte módszeresen összejárni a szomszéd falvakat.

Sehol egy ismerős. Még csak olyan embert se látott, aki a barnább bőre alapján ismerősnek tetszett volna.

A falvak lakói egyébként igen udvariasan, nagy reverenciával fogadták Esztert, mint egy úton levő hercegnőt. Már akkor is a külszín után ítéleztek az emberek. Csak hát ebben az esetben véletlenül még igazuk is volt, hisz Eszter, házassága jogán valóban megkövetelhetette a bosnyák hercegnőnek kijáró tiszteletet. Nem is volt szükség megkövetelni. Ránézésre megkapta. Amit azonban nem kapott meg, mert nem is létezett, az az információ volt.

– Igen, emlékszem, hogy volt itt valamikor, talán tíz éve is megvan annak (csak nyolc éve volt, annyi sem egészen), hogy itt a közelben táboroztak valami vándorló népek. Ők azt mondták, hogy menekültek, Egyiptusról beszéltek. De aztán rövid itt tartózkodás után csak továbbmentek. Még mondták is, hogy ők értek ide leghamarabb, de később még fognak jönni hasonlók. Mondtuk, szeretettel várjuk őket! De senki nem jött.

Mint ez általános szokás is, ha megjelenik egy helyen, országban, tartományban, egy csapat messziről jött idegen, őket általában szívesen fogadják. Baj csak akkor kezd lenni, amikor már sokan vannak. És még jönnek.

Ezúttal nem történt ilyen. És még a cigányok iránti türelmetlenség, kirekesztés is a jövőben, bár nem éppen a nagyon távoli jövőben rejtőzött.

– Nincs! Senki sem maradt itt! Még csak üzenetet sem hagytak nekem – mondta nagy szomorúan Miklósnak, amikor a harmadik napon délben megérkezett egyedül. – Hát te mit végeztél?

– Én már mindent tudok. Csak éppen nagyon nehéz lenne bizonyítani. Ahhoz még kutatni kell. Igaz is! Ezt, kérlek, add át Alexandarnak, ha találkozol vele! Fontos!

És átadta neki a kezdőbetűkkel megjelölt cifrázott agyú puskát.

– Te elmész?

– Igen, kedvesem! Mondtam, hogy még kutatni kell. De nem sokáig leszek távol. Sőt, talán a legjobb, biztonságosabb lesz, ha te mindjárt hazatérsz Boszniába, és ott találkozunk. Hamar ott leszek!

Aztán elment. Eszter még szeretne volna megkérdezni, hogy hol van a szolgálja, amire Miklós minden bizonnyal azt válaszolta volna, hogy „megszökött”. Aminthogy ez úgy is volt.

De szökött szolgálja ide vagy oda, egymagában is a jól végzett munka nyugalomával folytatta útját hazafelé. Elgondolkozva magában azon, hogy Osztója István király minden bizonnyal méltányolni fogja a sikeresen elvégzett munkát. Talán még embereket is ad, hogyne adna, hogy a szökésben levő gyilkost megkeressék és bírái elé állítsák. Mert egyelőre nem tudta, hogy hol lehet. Valahol Magyarországon. Felesége van, meg Ilona lánya.

Aztán... Székesfehérvár közelében történt.

Úgy gondolta, hogy nem megy be a városba, inkább megszáll a városhoz közel, egy falu szélén álló fogadóban. Nagy, szőlőtermeléssel foglalkozó falu volt, a neve, „Seregélyes” legalábbis erre utalt. Jól bevacsorázott, jó bort is adtak hozzá és aztán, nem is tudta, mennyi idő telt el, iszonyatos fejfájásra ébredt. Körülnézett, valami szekéren zötykölődött, a szekéren vasketrec is volt, olyasmi, amilyen a kutyapecéknek is szokott lenni, abba volt bezárva.

„No, alighanem harapós kutya lehetek” – morgott magában és megpróbált kinézni az egyetlen kicsi, rácsos ablakon. Nem sokat látott, de lassan kiderült, hogy nyugati irányba megy a szekér. Néha enni is kapott meg inni is. És három napig tartott az utazás, mivel szemmel láthatóan háromszor lett éjszaka az út alatt.

Nem mérgelődött, tudta, hogy mindenkinek kijár egy halál, és lehet, hogy most éppen az ő ideje következett el.

A harmadik napon megállt a szekér, miután kanyarodott jobbra és balra is, következtetvén ebből arra, hogy valami városban van.

Wolfram Péter, soproni ítélőmester nemcsak mutatta, hanem valóban örült, amikor megkapta a hírt, hogy megérkezett a szekér a fogollyal.

– Hozzátok be azonnal! – rendelkezett, majd hozzátette – Vegyétek le róla a láncot! Hiszen végül is régi ismerősök vagyunk. A fogoly eléggé megviselt állapotban a háromnapos utazás után, szintén nem mutatott meglepetést. Különben akkora láncok voltak rajta, hogy alig lehetett azokkal mozogni. Amellett pedig három jól megtermett legény vigyázta szemmel.

– Tehát megérkeztél! Örülök neked! Gondolom, tudod, miért vagy itt?

A fogoly csak egyetlen szóval felelt:

– Igen.

– Na de – folytatta az ítélőmester – nem szükséges neked állva maradni. Van itt egy szék valahol, kérlek, ülj le!

A fogoly leült. Ismét az ítélőmester szólt.

– Azt hiszem, hogy egyáltalán nem kell olyan hivatalosak lenyünk, Te tudod, hogy vádolva vagy, amely szerint megölted Mária királynőt nyolc évvel ezelőtt, májusban, a budai hegyekben. Két szemtanú látott téged a tett helyszínén. Ha akarod, behívatom őket, ismételjék meg azt, amit eskü alatt vallottak. Akarod?

– Igen!

Az ítélőmester kikiáltott, hogy jöjjenek be a tanúk. Két férfi lépett be, ugyanazok, akik őt a szekéren odahozták.

– Akarod, hogy megismételjék itt helyben a vallomásukat?

– Nem, köszönöm! Csak látni akartam őket!

– Gondolod, hogy jó lesz neked még valamire ez a tudás? Reménykedsz talán valamiben?

- Nem. Csak a lelki békém miatt kértem. Most már nyugodt vagyok.
- Akkor tehát nyugodtan beszélgethetünk. Tudod, nem is hiú reménység az, amit táplálsz. Mindössze néhány mondatba kerül és szabad leszel. Elvégre együtt voltunk apródok. Igaz, hogy mindketten túlkorosak egy kissé – és nevetgélt magában az ítélőmester, mintha ez olyan jó tréfa lett volna.
- Ebben az esetben kérem, hogy tegyél fel nekem kérdéseket! Ha lehet, akkor őszintén válaszolok is rájuk.
- Nagyszerű! – örvendezett magában Wolfram Péter és közben arra gondolt, hogy na, ezt jól megpuhította a háromnapos zötykölődés. – Ebben az esetben megkérlek, hogy mondd meg őszintén, hogy mi lett a királynő meg nem született gyermekével. Mert a hivatalos változat, amit én magam terjesztettem el, az volt, hogy meghalt az anyjával együtt.
- Akkor ki kell javítsalak! Nem halt meg, most is él! Istvánnak hívják. Már nagyocska.
- Tudtam én, hogy te okos vagy! Na, akkor mondd meg szépen azt is, hogy hol van!
- Általában, vagy most?
- Mindkettő!
- Általában a bosnyák királyi udvarban. Most pedig elkísért minket erre az utunkra. Azóta már úton van hazafelé. Remélem, hogy már haza is ért!
- Ez alkalommal az ítélőmester először, amióta a fogoly megérkezett, bekapta az alsó ajkát. Kellemetlen lehetett neki a válasz.
- Na, nem baj! Ott is elérhető!
- A fogoly első alkalommal mosolyodott el a kihallgatás során.
- Persze! Esetleg egy hadsereggel.
- Vagyis ez azt jelenti, hogy tudják?
- Vagyis ez azt jelenti, hogy mindent tudnak.
- Mindent?
- Mindent!

– Akkor most kérlek szépen, hogy jól gondold meg! Itt és most te nem Kotromanics Nikola herceg vagy – mintha egy ilyen hercegség olyan sokat érne –, hanem Kotormányi Miklós, gyilkosság gyanújában álló férfi, a Daray házból. És akkor mondd meg szépen! Arra a bizonyos „minden”-re létezik valamiféle bizonyíték is?

– Igen! Létezik!

Az ítélőmester elkomorodott. Legalábbis az látszódott meg rajta. Pedig magában már leszámolt ezzel az eshetőséggel is. Azt mondta:

– Sajnálom! Most írtad alá a halálos ítéletedet!

Újabb három nap után kivitték az erdőszélre és ott egy hatalmas tölgyfa legalsó ágára felakasztották az elítéltet. Wolfram Péternek még arra is volt gondja, hogy a talpa ne legyen nagyon messze a földtől, amikor kirúgják alóla a széket. Talán arra várt, hogy könyörögni fog, talán arra, hogy felajánlja a segítségét, mint szokták azt más elítéltek, de ezúttal semmi ilyesmi nem történt. A férfi láthatólag fel volt készülve a halálra.

A bíró megvárta a kritikus három percet, amíg a lábak remegése megszűnik, majd hátat fordított.

Abban a pillanatban hatalmas, éles fűtyszó hasította szét a levegőt és egy kés repült az akasztófának használt ág felé. Odaérve mint a vajat vágta szét a kötelet, s az elítélt tehetetlen teste a földre esett. Úgy is maradt ott, moccanás nélkül, mint egy csomag.

Ugyanakkor valami húsz felfegyverzett lovas vágatott ki az erdőből, megfutamítva a bírót, hóhért és a pribékeket is. Wolfram Péter azért megállt a város legszélső házainál és visszaneézett. Láta, hogy nem üldöznek senkit. Csak a holttestet költözték fel sürgősen egy lóra, és a kötelet szedték le a nyakáról, hogy felcsavarva magukkal vigyék.

– A kötél! Az kellett nekik! – motyogta – Útonállók! De a halottal már aligha van dolguk. Az hamar meghalt. És jól! Ki hitte volna, hogy olyan gyenge lesz a nyaka?

Az útonállók hát elporzottak. Egy erdei úton mentek, fegyelmezett sorban, tudták, hogy a városnak nincs ahhoz elég harcosa, hogy ennyi embert üldözőbe vegyen. Egyébként nem is igen néztek ki útonállóknak. Se rongyosak nem voltak, se pedig fegyelmetlenek. Kinézésükre viszont általában barnabőrűek voltak és sötét színű, egyszerű, de egyszerűségében elegáns ruhákat viseltek. Mint valami délről jött, de szépérzéssel rendelkező népség. Felületes néző szerezsennek nevezte volna őket, de hozzátevé, hogy a jellegzetes ívelt szemöldök mintha mást mutatott volna. Hallgatva mentek egy darabig. Láthatóan rossz kedvük volt. Aztán:

– Élve vagy halva! – szólalt meg halkán az egyikük, aki idősebb embernek látszott. Valószínűleg tekintélye is volt a többiek előtt – Hát most akkor, halva. Nem fogunk dicséretet kapni!

– Elkéstünk! – válaszolt a másik. Igen szomorúan.

Tudták, hogy a megbízójuk nagyon szomorú lesz. És mivel nagyon tisztelték, ők is szomorúak lettek máris.

Megint mentek egy darabot, mind beljebb az erdőbe. Aztán a nagy csendben egyszer csak hátul megszólalt egy legény:

– Horkol!

– Hát hagyd abba a horkolást! Nem szégyelled magad?

– De nem én horkolok – védekezett a legény.

– Hát akkor melyik?

– Háááát... a halott!

– De hisz akkor meg se halt! – örvendezett a vezetőjük. – Fog örülni a megbízónk! Így mondta, mert igazából nem volt világos előttük, hogy ki fogadta fel őket. Ember? Vagy egy valami-féle szervezet vagy szövetség.

Három hét elteltével, amikor már világossá vált, hogy Nikola már soha többé nem tér haza, Alexandar megkérte Keserű Esztert, hogy legyen a felesége.

– Nem szükséges, hogy valóban az igazi feleségem legyél, de... tudod... a gyermekeknek apára van szükségük. Furcsa módon Eszter elutasította. De furcsa kikoszarás is volt az nagyon! Mert azt mondta:

– Drága Alexandar! Én nem leszek a feleséged! Nagyon szeretlek és akkor és annyszor leszek a tiéd, amikor és ahányszor akarod! De a gyermekek nevelésébe nem hagyom, hogy beleszóljál! Se most, se később! Így jó lesz neked?

Jó lett.

Hogy aztán mi lett Kotromanics Miklóssal? Vajon túlélte az akasztást, vagy nem? És ha esetleg túlélte – mert néha ez is megtörténik –, nem lett-e belőle egy béna, hülye, tehetetlen roncs? Senki nem tudja. Mert soha senki az addigi jó emberei közül ezután már nem látta.

Így van ez ebben a földi világban. Lám, Miklós is, talán azt hitte, hogy mint mostanában egyes olcsó filmekben történni szokott, szuperhősként egyedül is képes felvenni a harcot a mindenkor jellemtelen, önző világ ellen és győzni. Pedig egyedül győzni nem lehet. Egyedül csak meghalni lehet. De azt, vagyis a meghalást, valóban mindenki csak egyedül tudja.

Az ítélet végrehajtása után Wolfram Péter hazatérve bement a feleségéhez. És elmondta neki, mit tett, hogyan és kivel.

És Daray Erzsébet ettől fogva nem volt képes felkelni az ágyából. Vagy talán nem is akart? Ki képes belelátni az asszonyi lélekbe? Ám ami még ennél is furcsább, a két tanú, akik vallottak Miklós ellen, két héten belül meghalt. Mérege gyanakodtak néhányan, de akkor meg ki adta be nekik azt a mérget? Az ítélőmester? Neki nem volt érdeke. A magatehetetlen felesége? Az meg nem volt rá képes.

Második felvonás

MÚLTNAK HOSSZÚ ÁRNYÉKA

Az eddigiek, de főleg a most következők jobb megértéséhez érdemes visszatérni kissé a régebben történetekhez.

Daray Erzsébet tehát köztudott, hogy a nagyobbik lány volt a szülői házban. Abban a házban, amely vár is volt egyben. Igaz, hogy eredetileg csak favár, de mégiscsak vár, ahol várúr, meg apródok voltak, tanultak, hogy később lovag legyen belőlük. És hát Erzsike, mint mondtam, szép leány volt. Egy szépséghibája azonban mindenképpen volt az egész családi képnek: az, hogy egyedüli leány volt, a helyzetéből származó mindenféle kötelességgel és megszorításokkal együtt. Vagyis az apródok felé reprezentálnia kellett szépséggel, műveltségével, a házban pedig részt kellett vegyen a mindennapi munkákban, természetesen az édesanyjával együtt, no persze a durvább munkákat a szolgák és szolgálók végezvén. De azért ez sem volt könnyűnek nevezhető. Mint amikor egy katona – férfi hasonlattal – állandóan őrségben, illetve szolgálatban kellene legyen. Az apródokkal szembeni viselkedést könnyen elbírta, mind egy szálig szerelmesek voltak belé, de az egész úgy ahogy volt, igen fárasztó lett egy idő után.

És akkor történt, hogy az apródhoz képest voltaképpen már kissé idős Kotormányi Miklós megkérte a kezét.

Ám ezzel párhuzamosan egyéb dolgok is történtek. Vagyis két évvel a leánykérésben tetőzött udvarlás előtt megszületett a kishúga. Irén volt a neve. No, ettől fogva jól lehetett látni a két leány közötti különbséget. Mert Irénkét mindenki becézte, babusgatta, ugyanakkor Erzsébetre úgy tekintett a várnép, mint befejezett egzisztenciára, vagyis tudott dolog, hogy férjhez fog menni, el fog költözni – még jókora eret is vág majd a családon,

mert hozományra is szükség lesz – egyszerűen, ha nem is lett nehezebb a dolga, de minden esetre úgy érezte, hogy az.

Irénkét azonban az édesanyja sem sokáig babusgatta, mert nagyjából egy, másfél évvel a megszületése után az anya valamiféle sorvasztó betegségben meghalt.

Erzsike tehát kettesben maradt Daray urammal. Ő aztán igazi vasból vert kötelességember volt, illetve részben lett, az ozorai szomszéd, Filippo Scolari, későbbi magyar nevén Ozorai Pipo hatására.

Az igaz ugyan, hogy nem kezdte el Erzsikét is férfi módjára nevelni, az eljegyzését sem bontatta fel a többi apród bánatára, hanem amikor Kotormányi Miklós távoli hazájából kapott királyi parancs teljesítése érdekében elment, még hozzá hosszabb időre, amely küldetésből aztán nem is tért vissza, legalább addig, amíg Erzsike még pártában leledzett, az ifjú leányka egyre terhesebbnek, vagy talán éppen kellemetlennek kezdte érezni az otthoni tartózkodást.

Nem! Azt semmiképpen nem lehetett mondani, hogy éppen szerette, vagy megszerette Wolfram Pétert, sőt egy kicsit viszolygott tőle, meg félt is.

Mert Péter kiismerhetetlen volt. Általában nagyon szépen, behízelgően tudott beszélni, nagyvonalú ígéretekkal megtoldva azt, amit mondott, de amikor valami nem úgy ütött be ahogy ő eltervezte, akkor csípős, gúnyos és durva is tudott lenni. És ha tudott, akkor volt is.

Szóval a kezdetben szépbeszédű fiatalember egy idő után már furcsa tulajdonságokat is kezdett láttatni.

Hanem Miklós csak nem jött, de nem is adott hírt magáról, sem írva, sem küldönccel.

Aztán ki tudja, honnét, egyszer csak elkezdett terjedni valami-féle pletyka arról, hogy bizony Miklós nem fog már jönni, de jó is, hogy nem jön, mert valami főbenjáró bűnbe esett, amiért a legkevesebb az, hogy a fejét veszik majd.

Még Daray uram is úgy látta jónak, ha Erzsike elfogadja a Péter feléje nyújtott kezét.

Amikor aztán Miklós, évek múltán, mint Kotromanics Nikola bosnyák herceg tért vissza, a várban az ismeretes változást találta. Igaz ugyan, hogy Daray uram nem fogatta le és nem küldte poroszlók kezei között a királyi udvarba – ennyit mindenképpen a javára lehetett írni –, de az is igaz, hogy a fogadtatás igencsak hűvösre sikeredett. Persz ő sem mondott, nem is mondhatott valami sokat, mert neki meg tilos volt. Holmi diplomáciai bonyodalmak elkerülése érdekében. Hiszen Zsigmond király pozíciója időközben erősödött, nem utolsósorban éppen az ozorai szomszédnak köszönhetően, és semmiképpen nem lehetett tudni, vagy sejteni, hogy merrefelé dől a mérleg nyelve. Hogy a meghalt első feleségéhez való ragaszkodás győz-e, akinek végeredményben a királyi méltóságot is köszönheti, vagy pedig az a kötelesség, amely egy király életében talán a legfontosabb szokott lenni, utódot biztosítani, s azzal a stabilitást is az országának.

Ez volt tehát a magyarázat arra, ahogyan Erzsébet asszony viselkedett akkor, és attól kezdve, hogy a férje közölte vele, mit és hogyan cselekedett azon a baljós napon ott, az erdőszélen. Az útonállóк támadását és a holttest elrablását már nem mondta el, hiszen jól kirajzolódott a felesége arcán az irtózat, amellyel reagált az egyszerű elbeszélésre is. Végül is Wolfram Péter valóban szerette a feleségét, csak éppen azt nem tudta, hogyan is kell valakit szeretni. Vagy hogyha talán tudta is, csak valami okból nem mutatta ki, éppen amikor arra lett volna szükség. Azonban, a feltétlenül szükségesen felül, nem akart még további fájdalmat okozni. Pedig lehet, hogy talán jobban tette volna, ha azt is elmondja. Hiszen a gyors, kegyes halál néha emberségesebb, mint az évekig tartó szenvedés. De akkor még azt sem lehetett tudni, hogy az mennyire „évekig”.

Abban az évben a házaspárnak már egy ötéves kislánya is volt. Minden oka megvolt tehát az ítélőmesternek arra, hogy ne terhelje túl a feleségét gyászos hírekkel.

Amely hír természetesen az asszony számára volt igazából gyászos. Mert Péter úrra nézve a látszat szerint semleges volt, talán annyiban nem, hogy Erzsébetet amennyire lehetséges volt, kímélni akarta. Ez legalábbis biztosnak tűnt. A szándék a kíméltre.

Az idő pedig múlt, természete szerint, és hasonlóképpen a Wolfram házaspárnak a kislánya is növekedett. Lám csak, elérkezett annak az ideje is, hogy komolyabb házitanítót kellett fogadni a leányka mellé. A tanító, akinek a személyét Péter úr komoly előzetes vizsgálatnak vetette alá, abban az évben jelent meg a házban, amely év éppen országos nevezetességgel bírt.

Mert abban az ezernégyszáznyolcadik évben az időközben uralkodásban megerősödött Zsigmond királynak végre sikerült eltávolítania Ostoja Istvánt Bosznia trónjáról, helyébe pedig többszöri sikertelen kísérletezés után második Tvrtkót ültetni. Ez a ténykedés a keresztény Európa szempontjából minden esetre fontos volt és sikeres is, mert a szomszédságot már régen fenyegető óriás, az Oszmán Birodalom mindegyre erősödött.

Az előző szultánt, első Bajazidot különböző intrikákkal sikerült semlegesíteni, amely semlegesítésben az akkor éppen erősödő Zsigmond királynak oroszlánrésze volt, vagyis különböző hergelések sorozatával rávették Timur mongol kánt, hogy megtámadja és legyőzze a szintén muzulmán Bajazidot, aki aztán a fogságban meg is halt.

Volt tehát nagyjából hat nyugodt év. Ám közben az Oszmán Birodalom megint csak erősödött, s az interregnum végére ugyanolyan veszélyessé vált, mint volt Bajazid idejében.

Hát ezek voltak az okok, amelyek miatt a nyugodt, építkező Ostoját le kellett taszítani, helyére ültetve a keményebb, elhatározottabb Tvrtkót.

Wolfram Péter természetszerűen nem sokat törődött az éppen időszerű nagypolitikával. Éppen ellenkezőleg! Igencsak kapóra jött neki, hogy Zsigmond király mással van elfoglalva, nem azzal, hogy az első felesége és annak halála után kutakodjon.

Mindent összevetve akár azt lehetne mondani, hogy az a hat év, amely a törökség gyengesége és lassú erősödését jelentette, a Wolfram házban nyugodtan, a maga rendes módján telt. Nem lévén egyéb kellemetlen tényező, mint az Erzsébet asszony ágyhoz kötött volta. Mert az nem változott. Ellenkezőleg, megmaradt állandó állapotnak. Ezek után könnyen érthető, sőt természetesnek lehetett venni azt is, hogy a ház asszonya majdnem egyfolytában morcos, zsémbes volt, Péter úr pedig, szintén természetesen, haragos és kemény. A szolgálkkal és szolgálókkal természetesen. Mert a feleségét nem bántotta hacsak tehette. Elismerve azt, hogy eleget szenved szegény anélkül is.

Visszatérve, de most már valóban röviden, az országos politikához, jó tudni az eddigiek mellé még azt is, hogy abban a nevezett évben – királyváltás Boszniában – Zsigmond még két komolyabb cselekedetet is végrehajtott, melyek akkor, de később is, meghatározták mindkét ország, Magyarország és Bosznia, jelenét és részben jövőjét is. Egyike volt ezeknek, hogy Tvrtkótól vazallusi fogadalmat vett. Ez a kereszténység számára előnyös volt, de a bosnyákok számára egyáltalán nem. Hogy valami mézesmadzagot is elhuzigáljon a kisebb koronás és koronátlan uralkodók előtt, hát megalakította a híres nevezetes Sárkány Rendet azok számára, akik az oszmán-ellenes harcban komoly eredményeket voltak képesek felmutatni.

Belső változások. Mert azok a rendelkezések a kisebb urak életére is kihatottak. Ilyen hatás volt például az, hogy Wolfram

Péter úr lemondott az ítélőmesteri tisztségéről. Ez egyrészt komoly zuhanás volt rangban, mivel már a kinevezése esetén is le kellett mondania a nemesi kiváltságairól, amelyeket most természetesen nem kapott vissza. Másrészt azonban nyugalmat jelentett, nem zaklathatták akár éjnek idején is, delikvenszek fölötti gyors ítéletet kérve, nem is szólva a felelősségről, amivel az az ítélkezés járt.

Attól fogva tehát több ideje maradt a családjára, s megtehetette, hogy az egyetlen kislányát nagyonához méltó módon neveltesse.

Így került, hosszas ellenőrizgetés és kérdezősködés után a házhoz az a fiatalember, akit egyébként valami régi ismerőse nagyon ajánlgatott, mondván, hogy milyen rendes, csendes fiatalember. És amellett komoly tudással rendelkezik, fiatal kora ellenére. A fiatalember, aki Keserű Istvánnak nevezte magát, polgári rendűnek számított.

Egyébiránt teljesen ismeretlen volt mind a városban, mind a vidéken. Úgy hírlett, a családja valamikor bírt valamelyes nemességgel, de elszegényedett és a legény jobbnak látta polgári foglalkozás után nézni. „Esetleg később még papi talárt is viselhet majd” – mondta az az ismerős, aki beajánlotta. Mert egyelőre még az iskolákat járja.

Úgy tűnt tehát, legalábbis kezdetben, hogy minden rendben van. A fiatalember minden évben kétszer eljárt az akadémiákra, hogy az éppen időszerű egzámeneket letegye, rendesen sikerrel, időközben gyarapodva úgy maga, mint a tanítványa a tudományokban, s a kötelező jó modor szerinti viselkedésben. Ez utóbbi természetesen főleg a tanítványa vonatkozott.

Akkor, amikor Nikola Kotromanics, ezernégyszázkettőben egy útja során nyom nélkül eltűnt – a bosnyákok természetesen nem tudhatták, sőt más sem, hogy mi történt vele, hiszen Wolfram Péter senkivel nem közölte azt a bizonyos cselekedet-

tét, amelyet ítélőmesteri minőségében elkövetett – Ostoja István királynak egyik napról a másikra eggyel kevesebb megbízható embere maradt. Nikola/Miklós után Alexandar volt az udvarban az, aki egyáltalán szóba jöhetett a magyarországi diplomácia számára. Közel is volt, kipróbált ember is volt, hívatta tehát.

– Nincs kit Budára küldjek! – tárta szét a karját határozatlanul a király. – Elvállalod?

– Természetesen felség! Nagy örömmel!

– Igen. Ha jól tudom, barátok is voltatok.

– Barátok és legközelebbi rokonok, felség.

A férfi nem említette azt a másik okot, amely még erősebb kötetést jelentett a két férfi között, vagyis Esztert. Úgy gondolta, az özvegy (ekkor még nem is volt biztos, hogy valóban özvegy, csak nagyon valószínű. De mindenki tudta, hogy ha Miklós életben van, akkor mindenképpen eljuttatott volna valami üzenetet, legalább egy jelt a feleségének, ha egyéb miatt nem is, legalábbis a gyermekek miatt), tehát a feltételezett özvegy iránti érzelmei nem képezik a diplomácia tárgyát. Azonkívül, neki volt némi bizonyítékkal felérő információja, ha a Miklóssal történekekről nem is, de a Mária királynő haláláról annál inkább. És ha már volt, legjobban szeretne volna ő maga kideríteni. Azt pedig mindenképpen a Magyar Királyságban lehetett véghezvinni.

Útra készülődött tehát, és miután megkapta az uralkodótól a pontos parancsot, nem volt maradása a kis királyságban. Azaz, hogy...

„Ejnye! Sztánáról meg majdnem megfeledkeztem!” – nyilallt bele a felismerés. Hiszen néhány évvel azelőtt éppen kettőjüköt bizta meg Ilona királynő azzal, hogy viseljék gondját. És azóta még csak meg sem látogatta a királylányt.

Persze, a megbízatás főképpen Miklósnak szólt, de a rokona eltűnével, ez a kötelezettség is rá maradt. Csóválta is a fejét

gondolatban, meg talán a valóságban is, hogy hogy is feledkezett meg erről, s elhatározta, mielőtt útnak indul, még legalább meglátogatja, hogy minden rendben van-e.

Volt is meglepetés, amikor megtudta, hogy Sztána már egy fél éve elutazott.

– Hova?

– Nem közölte. Senkivel – így a szolgák, akiknek a gondjára a házáat bízta.

– De hát valamit csak kell tudni valakinek! Miből él ott, ahova elment?

Ezt se tudta senki. Annyit azért elmondott valami jószágigazgató-féle, hogy az egész birtokot lekötötte valami bankháznak, öt évre. Ami nem volt valami jellemes dolog részéről, mert annak a banknak az alkalmazottai azóta is minden hónapban eljönnek ellenőrizni, hogy ki és mit dolgozik.

– Szigorúbbak mint Sztána kisasszony valaha is volt! – panaszkodott a jószágigazgató.

Alexandar elvigyorodott ezen az információn, de a vigyor csak a birtok munkamoráljára vonatkozott. Sztánáról ugyanis nem tudott meg semmit. Volt ugyan némi kósza gondolata, hogy esetleg Miklós után ment volna, de hát... előtte? Amikor még maga Miklós sem tudta előre, hogy hova megy és mit fog ott találni. Csak úgy kell annak lenni, hogy a kisasszonynak utazgatni támadt kedve. Minekutána egész addigi életében szem előtt kellett legyen, az anyja szeme előtt, ami még súlyosbította a helyzetét, hát nincs semmi különleges azon, hogyha egy harmincadik évéhez közeledő királylány mondjuk öt évet utazgatni akar. Ha már egyéb jóra nemigen számíthat az életében. És ezeket elgondolva, Alexandar szépen elutazott Budára. Történt ez pedig annak az évnek novemberében. Annak is a végén.

Az már senkinek se tűnt fel, hogy ugyanakkor Eszter is fogta a gyermekeket és ő is elutazott. A bosnyákok akkori vallása ha-

tározottan megengedő volt a szerelmi kalandok tekintetében⁵. És különben is! Kinek tűnt volna fel éppen Eszter? Akinek a nemessége is olyan új volt, hogy talán még meg se száradt rajta a tinta.

A bosnyák nép, beleértve Ostoja királyt is, tévedhetett ezúttal, ha úgy gondolta, hogy Eszter összebeszélt Alexandarral, s együtt mentek el mint szerelmesek. Az asszony ugyanis nem egyezett meg a férfival, hanem külön indult el, méghozzá a rokonait keresve. Sehogy se fért a fejébe az, hogy az egész törzs – igazából nem lehet tudni, hogy valóban törzs volt-e vagy csak nemzetség, de a történetek szempontjából nem is lényeges – úgy tűnt el, ment tovább, hogy neki semmiféle üzenetet vagy jelt nem hagytak. Elvégre ő nem volt és később sem lett kiközösített, hanem a többiekkel egyetértésben távozott úgy, hogy akármikor visszatérhet, mint a közösség többiekkel egyenlő (akkoriban még nem nevezték egyenjogúnak, de a lényeg valami olyasmi volt) tagja.

A telet minden esetre Budán töltötte, ez tudott volt, ahol egy csizmadiamesternél bérelt kisebb lakást, akit később, amikor kérdeztek, csak azt felelhetette, hogy tudomása szerint a bosnyák úrnő semmi különös dologgal nem foglalkozott. Néha rövid időre, két-három napra elutazott, olyankor a gyermekeket a mester feleségére hagyta, hogy vigyázzon rájuk. De nemigen volt miért vigyázni, mert a gyermekek jól, szinte katonásan voltak nevelve.

Egyébként Eszter úrhölgyet egész ott tartózkodása alatt mindössze egyetlen ember látogatta, egy szintén bosnyák nemes, valami Sándor volt a neve, ő viszont többször is. Utoljára ja-

---

⁵A bosnyákok akkoriban Szent Bogumil püspök tanítását követték, amely tanítás, ma már úgy ismert, mint gnosztikus hit, a rég meghalt Mani püspök által megreformált vallás egyik változata. Talán a királyi család néhány tagja volt a kivétel.

nuár végén, akkor alighanem megegyeztek valamiben, mert többször nem jött.

– Egyébként egész idő alatt nagyon tisztességesen viselkedtek, nem muzsikáltattak, nem dombéroztak, csak ültek és beszélgettek – mondta a csizmadia később, amikor egyszer kérdezték. Amely válaszból jól kitetszett az, hogy milyen véleménye volt a budaiaknak abban az időben a bosnyákokról. Amely vélemény egyébként tévedésen alapult. Talán éppen valami papok terjesztgettek olyanféle híreket, hitelrontás céljából. De az a kérdezgetés is csak évek után történt, így hát még felejtetett is az a mester időközben.

Mivel az idő szerint Alexandar szintén Budán tartózkodott, egészen természetes dolog volt, hogy néha Esztert meglátogatta. Sőt, az lett volna a feltűnő, ha nem látogatta volna.

Megelőzte azokat a látogatásokat még december első felében egy másik látogatás. Az esetben viszont Alexandart látogatta meg egy magyar nemesember. Előzetesen persze elküldte a szolgáját, hogy udvariasan megkérdezze, meglátogathatja-e?

A látogató fiatal férfi volt, még alig túl az apród koron. A neve sem mondott semmit, de az egész ember annyira jellegtelen volt, hogy legalább háromszor kellett látni ahhoz, hogy valamire is emlékezzen belőle. Egy férfi az udvarból. Ennyi volt. Éveknek, sőt évtizednek kellett eltelni ahhoz, hogy az emberek megjegyezzék a Tari Lőrinc nevet. De még akkor is egészen mással, főleg az utazásaival kapcsolatban. Hát ez a teljesen közömbös valaki volt, aki engedélyt kért a bosnyák főnemestől a látogatásra.

Maga a beszélgetés sem tartalmazott első hallásra semmi említésre méltót. Csak napok múltán, amikor visszaemlékezett, tűnt fel Alexandarnak néhány szinte véletlenül odavetett mondat. Amelyeket, akkor úgy látszott, tán akarata ellenére ejtett el a látogató. Ám tovább gondolkozva arra is rájött, hogy dehogyan voltak véletlenek azok a mondatok. És általában, fiatal

kora ellenére nagyon okos, nagyon érdekes ember lehetett az az udvari „lótifuti”.

„Huhh! Nem szeretnék az ellensége lenni”!

Mindenek előtt, legalábbis később úgy látta, nagyon érdekelte Lőrinc urat az, hogy a bosnyák udvar szerint hogyan is történt a Mária királynő halála. És hogy mi lehet a barátjával, Nikolával, aki Miklós néven egy időben már látókörébe került a magyar udvarnak.

– Eltűnt? Nagyon sajnálatos! És, hogy esetleg megölték? De hiszen jó vívó volt!

Nos, hát nagyon úgy látszott, hogy Lőrinc úr valóban sokat tud. De mondani szigorúan csak annyit volt hajlandó, amennyit akar. És mindezt a legteljesebb udvariassággal.

„Milyen furcsa dolog! Egy ilyen fiatal embertől!” – ezt napok múlva gondolta Alexandar. Egyébként jóval hamarabb, mint a többi udvarbeli ember, a diplomátákat is beleértve.

Később kielemezve, arra is rájött, hogy ő sem mondott semmi olyasmit, amit esetleg nem kellett volna. Ellenkezőleg! Zsigmond királynak sem árt, ha tudja, hogy az első felesége nem baleset, hanem gyilkosság áldozata lett. És az sem baj, ha tudja azt, hogy arról másnak is tudomása van. Zsigmond aztán, mindezek tudatában vagy cselekedni fog, vagy ami sokkal valószínűbb, nem tesz majd semmit.

Ám akárhogy is dönt a magyar király, Mária a Kotromanics ház tagja volt, így tehát nekik is joguk, sőt kötelességük, hogy a halálának körülményeit kiderítsék és aszerint cselekedjenek majd, amit sikerült megtudniuk.

„Csak semmit bizonyítás nélkül!” – biztatta magát elmenőben.

Mert a titokzatos találkozás után néhány napra ő maga is hazament beszámolandó a királya számára arról, hogy mit is végzett addig. És beszámolni Eszternek ugyanarról. Csakhogy az asszony esetében még azt is elmondta, hogy mit kottyantott el, aligha véletlenül, a király titkos megbízottja. Mert időköz-

ben megegyezett saját magával abban, hogy az a különös Tari Lőrinc valami efféle lehet. Nem is tévedett sokat.

Valami hat vagy hét évvel az előbbiek után egy soproni házban. A ház jókora kőkapuján éppenséggel a zárókő fölött, ez idő szerint még látható volt egy szürke folt, ahol régebben a SAL-VA GUARDIA felirat áll. Az, amelyet még otthagytott a városi hatóság addig az ideig, ameddig a tulajdonos az ítélőmester címet és tisztelet viselte. És amelyet lemondva a tisztségről, ő maga azonnal, minden felszólítás nélkül levétetett. Nem tudta senki, hogy udvariasságból, vagy gyávaságból.

A ház egyébként jókora volt és előkelő. A nagykapu nyugat felől nyílt, aztán egy udvar következett, majd a bejárati ajtó. Az ajtó után valami előszoba, majd egy elég nagy nappali. Ab-ból nyíltak a többi szobák: jobbra a leányka szobája, azután az asszonyé, majd a Péteré és végül a konyha és a bentlakó cselédek által lakott helyiség.

Maga a ház már jó régen a mostani tulajdonosé volt, valamivel több mint tizenöt éve. Kapta valakitől, vagy valakiktől szolgáltatért cserébe. Lehet, hogy családtag volt, sose beszélt róla. Ellenkezőleg! Mérges lett, hacsak említették. Ezért később el is szoktak attól, hogy említsék.

Ámbár már egy ideje nem volt ítélőmester, s a nemesi kiváltságait is elvitte a múltó idő, azért Péter úr még mindig a város leggazdagabb polgárai közé tartozott, vagy talán ő maga volt a leggazdagabb. A vidéki birtokain éppen annak a gazdagságnak a megőrzése érdekében éppen elég dolga volt, tehát nem hagyott fel az utazgatással. Szemmel láthatóan tervei voltak a jövőre vonatkozóan.

Ezen az őszön is valahol vidéken tartózkodott, nem lévén a házban csak Erzsébet asszony, aki majdnem magatehetetlen volt, meg a két fiatal. A leány s a tanító. Ők ketten valami versen vitatkoztak, hogy meg kell-e tanulni, vagy nem. A leányka

szerint nem. A tanító szerint meg mindenképpen. Mert, hogy abban a versben a jövő van valamilyen formában megírva, jóslat formájában. Maga a vers egyébként valahogy így hangzott:

Három lángoló csillag balladája

*Sistereg a levegőég!
Három csillag hasítja szét,
három tűzgömb suhan egyre,
napnyugatról napkeletre.
– Három tűzgömb, merre mentek?
Úgy lángoltok, úgy siettek!
Ember titeket ne lásson,
túl hetedhét királyságon!
Túl tengeren, túl a hegyen,
három nővér merre megyen?
– Nagy hegyen és tengeren túl,
fiatal király ott az úr!
Birodalma fénylik, csillog,
szebben mint az égi csillag.
Oda megyünk, arra megyünk,
majd meghalunk, úgy sietünk!
– Miért mentek úgy sietve,
tenger felől fel a hegyre?
Talán veszély környékezi?
Segítségetek kell neki?
– Igen, veszély leselkedik,
király úrra fenekedik.
De a szép, fiatal király
minden vésznek elébe áll!
– Akkor véle mit akartok,
hogya bírja ő a harcot?*

*Mért siettek nővéreim,
lánggal égő testvéreim?
– De hisz épp azért sietünk,
lángolva le azért esünk,
hogy a harca csúffá legyen!
Ő maga halottá legyen!
Nyakát szegjük, fejét vesszük,
ágyúgolyóval lövetjük.
Hadvezére foglyul essen,
királynak ne segíthessen!
Janicsárok kardja éle
király fejét, nyakát érje.
Szép, csillogó pajzsa fénye
ne süthessen más szemébe.
Végül pedig porrá legyen!
Birodalma gyarmat legyen!
– De mért történjen ez véle?
Arra felelj csillagnéne!
– Azért, mert a kis hűgocskánk,
a mi szeretett hűgocskánk,
szerelmes lett a Hollóba.
Órjas fekete Hollóba,
de az őtet kigúnyolta.
Károgott rá, úgy csúfolta.
„Nem lesz neki vőlegénye!
Mert ő király hadvezére!
Legvitézebb hadvezére!
Nem kell neki szerény csillag,
vitézsége szebben villog.”
– S ennek sosem lesz már vége?
– De igen, csak nagy sokára.*

*Amikor a húgocskáknak,
gyűrűt hoz majd a szájában,
kedves, szép menyasszonyának.
Ámde addig sokan halnak
mind, akik most lopnak, csálnak.
Háborúznak, nem nyughatnak.
Lopott koronát viselnek,
hamis királyok így lesznek.
Nagy sietve azért megyünk.
Hogy mikor kell, majd ott legyünk!
És a három csillag-néne,
lánggal égő csillag-néne,
elszáguldott napkeletnek,
hogy ahol kell, ott legyenek.
Embernek bajt szerezzenek,
földi népben kárt tegyenek.
Csillagjós régi jóslata,
ki megéri, megláthatja!
S ahogy vége lett a dalnak,
királyaink harcban haltak.*

– Már pedig én nem tanulom meg! Mert unalmas! – mondta a leányka.

– Pedig jobban tennéd! – válaszolt józanul a fiatal tanító.

Akkor a leányka olyat mondott, amiről biztosan tudta, hogy le fogja venni az ifjút a lábáról.

– Inkább játsszunk!

A játék az ő titkuk volt. Tartott már egy ideje. Eleinte gyermekes felfedezésnek indult, saját és egymás teste felfedezésének, de aztán, főleg a leányka kérésére, később követelésére komolyba ment át. Most is így történt.

Úgy belemelegedtek a játékba, hogy:

– Nahát! Ez megnőtt!

– Igen, mert te is megnőttél!

Nem vették észre a háziúr megérkezését. Kapkodtak már aztán, de Péter így is többet látott, mint szeretett volna.

Futott a tanító, lobogó ingben, majd feldöntötte a volt ítélőmestert. De azért kijutott. A háziúr utána. Az üldözött nem a kapu felé futott, mert esetleg belebotlott volna egy véletlenül ott tartózkodó szolgába, hanem megkerülve a házat, a kerten át menekült. Kutyáktól nem félt, rég ismerték már. Ugyanúgy, valami senki által nem értett ok miatt, a háziúr sem kiáltott segítségért. Futottak, lihegtek. A kert után az erdő széle következett, majd a város közelében terpeszkedő óriási tó.

Ebben bízott a fiatal tanító. A nádasban. És szerencséje is volt. Addigra a háziúr is kifáradt, de amúgy sem találta. Inkább megindult hazafelé.

Otthon aztán a legelső dolga volt, hogy egy jól kiválasztott vesszővel istenesen megverte addig elkényeztetett leányát. Amelyet, vagyis a verést, Erzsébet asszony jól láthatott a szobájából. Láthatott, de nem szólt. Csak akkor, amikor a szeretett férjeura ugyanazzal a vesszővel hozzá közeledett. De akkor beszélt. Halkan:

– Láttam hogyan dudorodott a nadrágod! Szodomita állat! Megkívánni a saját lányodat! Hát úgy érj hozzám egy ujjal is, hogy mindenki meg fogja tudni!

És Wolfram Péter vicsorgott kínjában, tekergette a fejét mint a csapdába szorult vadállat, de visszakozott. Mert jól tudta, hogy a felesége nem csak ezt tudja róla. És a szolgák sem biztos, hogy hallgatási fogadalmat tettek.

Péter a kínos jelenet után alig néhány perc alatt visszanyerte a hidegvérét, s ugyanazzal a higgadt gondolkodás képességét. De hiszen ez volt éppen a sikereinek az alapja. Ez a rugalmasság és a higgadt gondolkodás képessége.

Állt egy darabig egy helyben, aztán a legnagyobb nyugalommal – látszólagos nyugalom volt? – benyitott a szolgák helyiségeibe és kiharcolt két szolgát. Megparancsolta nekik, hogy emeljék fel az alélt lányt, és borogassák tiszta, langyos vizes ruhákkal.

Ő maga ezután nyugodt csendességgel kiment a házból. Lóra ült, erre a jelenet elején nem volt ideje, de a megdöbbenéstől eszébe se jutott, majd elment valahova. Olyan helyre, ahol kapható embereket tudott. Kiválasztott közülük valami hatot és azt parancsolta, hogy harmadnapra hajnalban legyenek készenlétben, mert meg kell hajtani a nádat. Ott, ahol majd ő megmondja. Mást nem mondott. Nem tartozott rájuk.

Ezután már nem is ment haza a városi házába, inkább egy közeli birtokát választotta, ahol egy kis háza volt, ott meghúzódott. És másnap úgyszintén.

Harmadnapon indult a hajtás.

Eleinte semmi érdekes nem történt.

Aztán, amikor lassan felkelt a nap, a hat közül az egyik ember panaszkodni kezdett, hogy fáj a lába.

– Valami megcsípte! Talán kígyó!

De alighanem valami igen kellemetlen állat lehetett a csípős, mert az ember néhány perc után váratlanul kidőlt. Bele is esett volna a sekély vízbe, ha a többiek fel nem fogják, s ott fullad.

A második hajtó nagyjából egy félóra után dőlt ki. Utána pedig további félóránként egy-egy. Amikor az utolsó is panaszkodott, őt Péter úr parancsolta ki a szárazra azzal, hogy ő bizony egyedül nem viszi ki a partra, mert egyéb dolga is van.

Így hát egyedül ment tovább, tapogatva a lábával a meder alját. Neki aztán semmi baja nem történt. A víz langyos volt, kellemes, olyan mint nyár végén szokott lenni. Nézegetett hát jobbra-balra, mintha valami kellemes vadászatot lenne. Aztán dél felé egyszer csak a közvetlen közelében, de legtöbb hat lépésnyire habozni kezdett a víz és felmerült abból egy emberi fej.

Mindenféle nyálkával, hínárral volt befonva, mintha ő lett volna a néphitbeli prikulics. És ha már feljött a habokból, hát tovább is emelkedett, egészen derékig. Amint, hogy meztelen is volt a derekáig.

A jelenés nyugodtan letörölgette magáról a sok rátapadt vízinövényt. Azután meg is szólalt.

– Ne menj tovább! Én vagyok az, akit keresel!

Aztán a jelenés megint a víz alá bukott. Mintha a tengeri ember lett volna, mert amikor megint felemelkedett, megint összevissza volt fonva az arca vízinövénnel. Holott egy perccel azelőtt ő maga törölgette le azokat. Aztán megint megszólalt.

– Ide mersz jönni?

– Hogyne mernék, te gazember! – és megindult feléje.

– Na, mert azt nem ajánlom!

És valóban, az első lépés után kicsúszott a lába alól az iszapos meder és a volt bíró hanyatt esett. Nehezen feltápáskodott.

A jelenés ugyanott volt. Most éppen megint derékig kint volt a vízből. És megint beszélt hozzá.

– Nem akarlak megölni! Pedig nagyon könnyen megtehetném! Csak azt akarom, hogy emlékezz rám! Emlékezni fogsz?

Péter azt akarta mondani, hogy dehogy fog emlékezni, miért is tenné, amikor megint kicsúszott alóla a lába, és ő megint a hátán evickélt. A jelenés megint megszólalt.

– Látom, sehogy se tudjuk megérteni egymást! – és szomorúan ingatta a fejét. – Értsd meg már egyszer, hogy valóban nem akarlak megölni! Nagyon könnyen megtehetném, nemcsak itt és most, hanem bármikor és bárhol. De nem akarlak! Csak lelkét akarok adni neked egy életre! Tudod... tanító vagyok.

Ezt mondva csúfondárosan elvigyorodott. De aztán mégis komolyan folytatta.

– Azt akarom, hogy megértsd, a lányodhoz ettől a perctől fogva ne nyúl! Sem vesszővel, sem kézzel! Ha mégis megtennéd, akkor eljövök érted és megöllek! Jogom van erre Isten és em-

ber előtt! Tudod jól! Felakasztattad az apámat ártatlanul! Hát ezért! És ezt most már sokan mások is tudják. Bizonyítható. Csak eddig nem törődött a te bűnöddel senki. De ha sokan és nyíltan megtudják, akkor nem tehetik meg, hogy tétlenek maradjanak. Mert én azt is tudom, hogy miért küldted akasztófára az apámat. Azért, mert ő tudta a titkodat. Azt, hogy gyilkos vagy. Bérgyilkos méghozzá. Megöltél egy ártatlan nőt egy házért. Mert azt a házat kaptad a gyilkosságodért, amiben laksz. És mindebben a kislányodnak semmi bűne nincs. Ketten vagyunk most. Nem öllek meg. Hiába csúszol felém, erősebb vagyok és én öllek meg itt helyben, ha még egy talpnyit jössz errefelé. (Ez annak szólt, hogy a rém észrevette, hogy Péter feléje csúszik nagy óvatosan. A csúszás azonnal abbamaradt.)

A rém folytatta:

– Persze te most arra gondolsz, hogy Kotromanics Nikola nem az apám volt, hanem csak a nevelőapám. De tudd meg, nevelőapát is lehet szeretni. És mindenkinek felett tisztelni. Hát csak eredj! És ne halljak rosszat rólad! Mert akkor kiirtalak a ház népeddel együtt, mint a dúvadat szokás. Nem is tudom, hogy nem lenne-e jobb, ha azt most megtenném. De valahogy nem akarom bemocskolni a kezem veled! Na, csak menj szépen haza! És emlékezz a szavamra!

Ezzel a rém megint a víz alá bukott. Vagyis lelépett arról a talppal ellátott gólyalábról vagy miről, amelyen addig állt. De az mindenképpen biztos volt, hogy eltűnt a Wolfram Péter szeme elől. Örökre? Ezt akkor még senki nem tudta. Valamint azt sem, hogy mi lesz a hatása annak a vízi találkozásnak. Talán jóval később.

Az azonnali hatása minden esetre az lett, hogy Péter úr igen-csak megjuhászodott. Amikor elment hazulról, magabiztos, eszében bízó, bosszúvágyó férfi volt, megtört öregember lett mire hazaért.

És főképpen a lányát szemmel láthatóan respektálta.

A változást természetesen Erzsébet is azonnal észrevette. És azt is tudta, hogy eljött az ő ideje. Mindjárt másnap felkelt az ágyból és elkezdett intézkedni.

– Hogy keltél fel? – kérdezte a férje csodálkozva.

– Meggyógyultam. És hát egy házban jó, ha egy férfi is van. Ettől kezdve én leszek az.

Még az is lehetséges, hogy talán Péter úr vissza akarta venni a kormányrudat, de akkor Erzsébet azt válaszolta vissza, hogy „Coki! Mert megint elküldelek bosnyák hercegre vadászni!”

Ellenben Ilona... Ő bizony az idő múltával annyira összeszokott az ő kedves és szelíd apjával, hogy az már feltűnt a környezetének is. Ma ezt a jelenséget talán Stockholm szindrómának nevezik az agykurkászok. Ki tudja, hogy igazuk van-e? De inkább hiszem, hogy azt az egy vesszőzést túl lehetett élni, az pedig, ami azután következett, általában kellemes volt.

Az idő pedig telt. A két nő, idősebb és fiatalabb természetesen nem eresztette ki a kezéből a megszerzett hatalmat. De Ilona mégiscsak tanult valamit. Mert az apja, mivel már ráért, meg ráadásul nem volt már fizetett tanító sem, hát ő maga taníttatta a kedves lányát. Amire tudta és főleg olyan dolgokra, amiket ő maga is tudott. Olyasmiket, hogy mikor, kihez kell hűségesnek lenni. Mit érdemes és mit nem érdemes megtenni másokért és mit kell, lehet azért cserében kérni.

Néhány év elmúltával egy férfi költözött a városba. A férfi fiatal volt gazdag és agglegény. Székelyes György volt a neve.

Amikor meglátta Ilonát, azonnal beleszeretett. Egy hónap után meg is kérte a kezét Wolfram Pétertől.

A lánykérésre Péter az válaszolta, hogy ahhoz a lánya beleegyezése is kell. De Ilona nem gördített akadályt a nász elé, csak azt kötötte ki, hogy mielőtt válaszolna, beszélhessen a kérővel. A beszélgetés után aztán nagy kegyesen a beleegyezését adta.

Hogy milyen lett Ilonának az első házassága? Egészében azt lehet mondani, hogy sikerült. Ez abban is megmutatkozott, hogy a megfelelő időben egy Vilmos nevű fiút is szült neki. Erről a Vilmosról általában nem szólnak a krónikák. Ez pedig azt jelenti, hogy nem élt meg különösen nagy karriert. Feltehetően tehát hosszú és elégedett élete volt.

Harmadik felvonás

KORONA, VAGY KIRÁLY?

Most már nem sok van hátra.

Móricz Zsigmond azt mondta egyszer, hogy az emberrel minden fontos dolog gyermekkorában történik. Ha nem is éppen szó szerint, de nagy vonalakban elfogadom ezt az állítást. Azért csak nagy vonalakban, hogy ha szigorúan akarjuk venni, akkor ahhoz, hogy az állítás érvényes legyen, a gyermekkorba a kamaszkort is bele kell értsük.

Wolfram Ilona alig valamivel, de kevesebb mint tizenhat éves volt akkor, amikor Székelyes György megkérte a kezét, és az esküvő idején sem volt sokkal több. A fiatal polgármester akkor valamivel több lehetett huszonkettőnél.

A korai házasságkötés nem volt ritka abban az időben, sőt leginkább az volt a szokásos. A lányok jövődöbelijét általában a szülők választották ki és csak az előbbieken elmesélt események hatottak oda, hogy ebben az esetben a leány véleményét is megkérdezték.

A polgármesterek általában a céhes mesterek közül kerültek ki, így Székelyes György sem képezhetett kivételt. Az előéletét – mint mondtam már, a leány kikötött egy beszélgetést a vőlegényjelölttel – azon az egy beszélgetésben tisztázták egymás között. A beszélgetés pedig olyan sikeres volt, hogy valóban halálíg összetartottak. Vagyis Ilona nem csak azért ment hozzá, mert szabadulni akart az áporodott, lelki terhekkal megrakott családi múlttól, hanem valóban tudta, hogy helyesen cselekszik. Együtt is maradtak békességben, nyugalomban egészen a férj korai haláláig. Az aranyművesség volt a céhbeli szakmája a fiatal férjnek és az okozta a halálát is. Ékszerészeknél nem ritka az a betegség, amelyet a sok belélegzett aranypor, még egyébfajta, a munkájuk során a szervezetükben lerakódott

csiszolóporok okoznak. Végül az ilyen emberek sokszor fulladásos halált halnak.

Ez történt Székelyes Györggyel is. Ő maga előre tudta, hogy mi fog történni vele és a feleségét is figyelmeztette rá. És amikor elérkezett az ideje, úgy hagyományozott, hogy a vagyona a feleségére szálljon, s csak kisebb része maradjon Vilmos fiukra. Nem azért rendelkezett így, mintha nem szeretne volna a fiát, hanem éppen ellenkezőleg, meg akarta kímélni őt a nagy vagyonnal járó lelki sérülésektől. (Aztán, hogy az említett fiú hogyan vélekedett az ilyen szeretetről, arról nem szólnak a krónikák.) De nem is érdekes a történet szempontjából, amelyben ettől kezdve már nem fog szerepelni.

– De hát miért van neked édes uram ilyen különös neved? Mert olyan nevet, hogy Székely, sokszor hallottam már, nem egy különleges név. De „Székelyes”?

Ez a kérdés az egyike volt a legelsőknek azok közül, amelyeket a tizenhatéves ifjú menyasszony feltett a kérőjének. Amire aztán ő becsületesen válaszolt is, hogy ő bizony kicsi gyermek korában még nem ezt a nevet viselte, de mint másodszülött, hamar meg kellett keresse a megélhetésre valót, s ezért elhagyta a szülői házat. Erdélybe ment, ahol úgy hallotta, okos és szorgalmas ember sok munkával ugyan, de képes valamicske vagyont gyűjteni. Mivel pedig neki éppen ez volt a célja, hát azon kezdte, hogy aranyat mosott az ottani patakokban.

Aranyosszéknek nevezték azt a vidéket, s valóban székelyek éltek ott. Valahogyan befogadták a közéjük csöppent idegent, leginkább akkor, amikor meglátták, hogy nem fél a nehéz munkától, ugyanakkor pedig általában segítőkész.

– Mert ne gondold, kisasszonyom, hogy a székelyek mindegyike lóra temett lovaskatona! Van bizony köztük bőven gyalogjáró is, vagy ahogyan ők mondják: „gyarlag”. No hát, amikor már összeszedtem egy kis vagyonkát, arra gondoltam, hogy azokat a szegényebbeket – tán volt nekik lovuk is, de általában

csak egy, az meg kellett a mezei munkára – segítsem egy kicsit, hogy ők is jussanak már egyről a kettőre. Szekereket vásároltam, majd később csináltattam, mert hosszú ám az Aranyos folyó, s szállítást vállaltam, hogy a szegényebbek is hozzájuthassanak az aranymosáshoz, de azért a családjuktól se szakadjanak el hosszú időre. Szerencsém volt, gazdagodtam rajta, később már nem is én hajtottam azokat a szekereket, hanem fizetett embereim voltak. A ráérő időmben meg kitanultam az aranyműves mesterséget. Tordán volt egy ilyen céh. Mivel a munkától nem irtóztam, hamar elértem a mester fokozatot is.

Csak az volt a bajom, hogy nagyon vágyódtam már a családom után. Idejöttem hát, de már a családot nem találtam. A bátyám minden esetre Budán lakik meg az anyám is. Na, így lettem Székelyes. Azért, hogy székelyeket szállítottam a szekereimmel. Tetszett is nekem a név, jobb volt, mint az én saját nevem, hát felvettem hivatalosan is. Igen kevés aranyamba került.

– Mi volt hát a régi neved? – kérdezett bele a kíváncsi leányka.

– Keserű György. Így hívtak.

Akkor a leánykának elfelhősödött a szeme, úgy mondta selymes hangon:

– Ismertem egyszer egy Keserű Istvánt...

– Ő a bátyám. Tudom, hogy itt lakott egy időben az anyámmal meg a kishúgommal. De aztán az anyám és Gruba, így hívják a húgocskámat, elmentek innen. Később a bátyám is. De erről én ott Erdélyben nem tudtam.

Ez volt az a beszélgetés, amely után Ilona úgy döntött, hogy Székelyes György lesz a férje és nem más.

De sok évi házaselet után, tizenhét lehetett az, megint egyedül maradt. Ám akkor vagyonos özvegyasszonyként már teljesen a maga ura volt, se anyja, se apja nem szólhatott bele az életébe. Mégis jobbnak látta egy év múltán megint férjhez menni. Akkor már azért, hogy minél messzebb kerüljön a várostól is. Egy gazdag bécsi polgár kérte meg, és ő igent mondott. Abban

már kevés volt szerelem, több a számítás. De azért két lánya abból a házasságból is született. Pedig az első férjét sosem felejtette el.

Mégis tanult valamit a Kottanner János oldalán is. Akkor véssődött bele a lelkébe örökre, hogy ő voltaképpen német aszszony, és ha hűséges akar lenni, akkor a saját népéhez legyen hűséges.

Ilona tehát Bécsbe költözött. Ez a költözés akkoriban már nem jelentett sokat, a Magyar Királyság egyre inkább európai politikai szerepet játszott. Zsigmond király volt olyan tehetséges, hogy egyszerre legyen jelen az európai tudatban és verje vissza az oszmán hódítókat. No persze, egy nadrággal egyszerre csak egy lovon lehet ülni, így bármilyen tehetséges is volt, mindkét ideálját csak félig tudta megvalósítani.

A mi hősnőnk esetében ez a világ színpadára való kilépés főképpen azt jelentette, hogy Bécsben sem kellett más emberré lennie, megmaradt annak, aki azelőtt volt.

* * *

Az ezernégyszázhuszas években mindinkább láthatóvá lettek azok a változások, amelyek az ország, de főleg az udvar életében végbementek.

Zsigmond király egyre biztosabban kezdett ülni a trónján, s ezt a stabilitást megéreztek a kisebb urak, sőt a nép is. De az idő is múlt közben, s azok, akik fiatalok, vagy erejük teljében voltak történetünk kezdetén, időközben öregedtek, sőt meg is haltak rendre.

Daray urammal kezdődött, aki érezve ő is az öregség érkezését, azt szervezte meg magának, hogy ő igenis elkíséri Tari Lőrinc urat az egyik útjára. Olyan út pedig volt több is, mivel a valamikori királyi apród időközben a király egyik kinyújtott jobbke-zévé avanszált. Kiváló diplomata lett belőle – természetesen

ez alatt az akkori értelemben vett diplomatára kell gondolni –, sőt sokak szerint, én magam is osztozom ezek véleményével, ő lett a király fő kémje.

Ezúttal a keleti útra készültek, s a már említett várúr is vele ment. No meg még sokan mások is, hogy megadják az utazásnak a fényét. A sok utazásnak a tétje természetesen a császári korona volt, de annak megszerzése még több útba és időbe került.

Daray uram tehát elbúcsúzott a várbeliektől, erényövet parancsolt a kisebbik lányára, amelynek a kulcsát magával vitte és elindult. Úgy látszik, hogy vagy nem bízott eléggé az időközben felnövekedett maradék lányában, vagy pedig csak terjedtek valamelyes pletykák a Wolfram Péter lányának néhány évvel azelőtti esetéről a Keserű fiúval. Ja, kérem, a szolgálok már akkoriban se tettek lakatot a szájukra. És lám, emiatt kellett lakatnak kerülnie a Daray Irén szép fiatal altestére. Lakat az lakat, valahová csak kerülnie kellett.

A várúr pedig fogta magát és az út folyamán meghalt. Valami rablók támadták meg őket az erdélyi hegyekben, amely rablót ugyan visszavertek, de az idős embert szeme között találta egy buzogány, amelynek következtében leszédült a lováról és egyenesen egy mély földalatti üregbe esett. Meg is halt azon módon, még a testét sem lehetett kimenteni onnét, mert szörnyű mély függőleges lyukak vannak ott azokban a hegyekben. Az Irénke későbbi életét, valamint a jövőjét meghatározta a hosszú ideig viselt erényöv – végül csak lekerült onnan, de jó későn – ám az már nem tartozik ide, hanem meg van írva egy másik történetben.

Lőrinc úrnak természetesen nem esett baja, ő terv szerint végigjárta azt az utat, meg még a többieket is, vagyis semmi diplomáciai bonyodalom nem származott abból a kalandból.

Végrendelet természetesen nem volt. Elvégre ki gondolt volna olyasmire, hogy valaki olyan szerencsétlenül esik, hogy még a testét, a hozzátartozó lakatkulccsal együtt sem lehet előkeríteni. Így tehát végrendelet nem lévén, a vár és a hozzátartozó uradalom a lányokra maradt. Akik közül az egyik akkor már férjezett lévén, előnyt élvezett volna. Ám Wolfram Péter azt mondta – a jelképes temetésen, mert test nélkül kellett annak is végbemenni –, hogy neki nem kell egy váruraság nyűgnek a fejére. Irénkét meg se kérdezték, ő különben is vigasztalhatatlan volt két okból is. (Egyik ok ezek közül az volt, hogy elvesztette az apját, addigi támaszát.)

Még lett volna Ilona, az unoka, de ő sem tartott igényt semmire, és ezt meglehetősen érdesen közölte is mindenkivel, aki kérdezte. Ő ugyebár gazdag bécsi polgárasszony, esze ágában sincs most visszamenni jobbágyokat egzecíroztatni.

Mivel tehát Irénke még nem volt nagykorú, megkérdezték, hogy mit szeretne inkább, választhatna egy gyámot a nagykorúságig, nem volt már hátra sok idő, vagy pedig elfogadja az egyik királyi várban a királyi nevelt kisasszonyi státuszt. Ő az utóbbit választotta. Okosan egyébként, mert egy gyám, ki tudja, mit tett volna azzal a várbirtokkal. Hát megnevezett egyet a közelben királyi tulajdonban levő várak közül, hogy ő legszívesebben ott szeretne lakni a későbbiekben.

Úgy tűnt, hogy Wolfram Pétert nem rázta meg különösebben az apósa halála.

„Öreg volt már eléggé, minek kellett neki még ez az utazás is” – mondta, ha véletlenül megkérdezték tőle. Ám ez a véleménye viharos gyorsasággal megváltozott, amikor néhány hónap – de valóban csak annyi – elmúltával a Daray uradalom szomszédságában levő Ozora ura, Philippo Scolari (aki akkorra már véglegesen és teljesen Ozorai Pipóvá változott), szintén visszaadta a lelkét teremtetőjének.

Akkor, vagy inkább azután, talán a Scolari úr végzetének a hatására, valami alattomos betegség támadta meg Wolfram Pétert. Az a betegség emberi szemnek láthatatlan volt, testileg nem is mutatkozott, mégis mind többet és többet panaszkodott itt is meg ott is előjövő fájdalomra. A templomozásra is rászokott idővel, holott fiatalabb korában, ha tehetne, kerülte az Isten házát.

Ágyba is került az évtized végére, s még két év után fel se tudott már kelni onnét. És mint ahogy majd két évtizeddel korábban ő forgatta az ágyban az asszonyt, most őt kellett ugyanúgy forgatniuk a szolgálóknak. Mert olyan gyenge lett idővel, mint a hajnali harmat. Már akár meghalni is szeretett volna.

– De nem tudok! – panaszkodott – Még mind várok valakit!

– Már pedig én nem hiszem, hogy Jézus Urunk személyesen fog lejönni érted az égből, hogy magához emeljen! – felelte ilyenkor Erzsébet asszony szárazon és szarkasztikusan. Látva, hogy milyen sokszor látogatják papok a férjét, vigasztalni próbálva. Már tudniillik a papok vigasztalták, nem pedig a felesége ezzel a szóval.

Aztán, harminchat januárjában, egy csikorgós száraz, fagyos napon, mégiscsak megérkezett a várva várt vendég.

Ketten jöttek, egy fiatal és egy nagyon öreg férfi.

Kettőjük közül a fiatal beszélt, előre elnézést kérve, merthogy az öreg nem tud beszélni, csak suttogva, mivel egy régi bal esetben tönkrementek a hangszálai. Egy vándor kirurgus, aki látta, azt mondta, hogy nem is fog javulni, és örüljön, hogy így van azok után, hogy az megesett vele.

Hát a két férfi éppen ezért a ház asszonyával beszélt először, csak azután, hogy Erzsébet megengedte, mentek be a Péter úr ágyasházába. Ott se sokat beszéltek és a keveset is főképp a fiatal. Hogy miről, azt se mondták el senkinek, csak annyi hallatszott ki, hogy:

– Minden meg vagyon bocsájtva, amit ellenünk vétettél! – amire az öregember sipító hangon még hozzátette, hogy: – A királygyilkosság is!

Ezeket szólva, nagy udvariassággal lévén az asszony felé, csendesen elmentek.

Távozásuk után Péter úr úgy látszott, hogy szinte teljesen magához tért. Teát kért (valami főzeteket ivott már egy ideje), meg egy darab kenyeret és szalonnát, amit jó étvággal meg is evett azon módon.

„Még megérem, hogy felkel az ágyból is” – motyogott Erzsébet asszony. Ám nem lett igaza.

Másnap reggelre Wolfram Péter, valamikori ítélőmester, később gazdag polgár, meghalt.

Bizony, akit asszony szült, mindenki tartozik egy halállal. (No, ugyan manapság ezt egyesek éppen cáfolni próbálják, mondván, hogy szerintük a férfiaknak is joguk van szülni, de élő ember olyat még nem látott, hát egyelőre jobb ha megmaradunk a jól bevált réginel.) Így tehát, ha mindenkire vonatkozik ez, akkor egész biztosan a királyok sem mentesek. Így történt, hogy nem egészen két évvel a Péter uram számára elkövetkezett vég után Zsigmond király is befejezte földi pályafutását. Elvégezte jó időben azt, amit egy királynak illik elvégezni, mint például azt is, hogy vejeura, Albert személyében kinevezte az utódját is.

Az ám, de Borbála királyné és a lánya között (őt is Erzsébetnek hívták, jó sok Erzsi van ebben a szegény történetben, kapkodhatjuk a fejünket!) éppen valamiféle háború dúlt. Olyasmi, ami két asszony között, akik nem egy generációhoz tartoznak, hogy ki vegye a kezébe a fakanalat. Csakhogy királynék esetében annak a fakanálnak ágyúcsöve szokott lenni. Borbála tehát éppen azon munkálkodott, hogy valahogy Albertet kitudja a királyságból. Znaim várában tartózkodott akkor éppen a ki-

ráltné, Zsigmond pedig, aki már úgy látszik, megnevelte magának a kijelölt utódját, köröm (és egyéb) szakadtáig ragaszkodott ahhoz, hogy az elképzelését valóra váltsa. Elvégre azért volt király, hogy ragaszkodjon az ilyesmihez. Borbála viszont, nem először életében, nem tartotta jónak királyi férje elképzelését. És ugyancsak nem először történt meg ebben a szomorú magyar történelemben az sem, hogy összeütközésbe került egymással ugyanaz a két elképzelés, hogy a magyaroknak legyen-e királya az az uralkodó, avagy legyen első sorban Német-római császár.

Zsigmond tehát, hogy ne hagyja veszendőbe menni a rengeteg munkát és küzdelmet, amit a császári korona megszerzésébe és megtartásába fektetett, megpróbálta kiostromolni a feleségét Znaim várából.

Am éppen e tevékenysége közben üzenetet kapott minden királyok urától, hogy hamarosan látogatást tesz nála egy mindenkinél nagyobb úr és király, akit ugyan szabad megvárakoztatni, csak éppen nem lehetséges.

Tudta, hogy itt a vég. Megadva legfelső királyának a kijárat tiszteletet, felöltötte a legelőkelőbb díszruhát, leült a trónra és várta a látogatót, aki meg is érkezett pontosan, mivel reggelre ugyanott halva találták.

Ma már késő azon vitatkozni, hogy Borbálának volt-e igaza, aki magyar királynő akart lenni, vagy Albertnek, akinek már megvolt a császári koronája. A röghöz kötött valóság az volt, hogy Albert foglyul ejtette az anyósát és egészen addig fogságban is tartotta, ameddig a Szent Koronát a fejére nem tették. Utána aztán elengedte, hogy menjen, amerre akar. Borbála tehát Melnikbe akart menni, oda is ment. (Tudomásom szerint még ettől sem szűnt meg a háborúság közte és a lánya között. De az akkor már csak macskaharc volt.)

Habsburg Albert koronázásával az uralkodó személye körüli nagycirkusz tehát nem szűnt meg, csak lefulladt egy időre. De még azt sem teljesen. Hiszen Albert király ugyanúgy az országos főurak bábja volt, mint uralkodása kezdetén az apósa. Csakhogy Zsigmondnak volt ideje a megerősödéssre, ráadásul a hűséges emberei is megvoltak, a Garai-Cillei liga. Pedig ő nehezebb helyzetből indult, hiszen csak a felesége jogán uralkodhatott, és a feleségét ráadásul meg is ölték. Láthattuk, hogy nem volt az szó szerinti jelentés értelmében veendő gyilkosság, akár balesetnek is lehetett volna venni, ha nem lett volna olyan gyanús az egész. De már akárhog is volt, Zsigmond számára a baleset ugyanazt jelentette mint a gyilkosság. Sőt, rosszabb volt, mert a merényletet ki lehetett volna nyomoztatni – történt is valami próbálkozás, de elhalt –, míg a balesettel nem volt mit kezdeni.

Ám mi történt Albert esetében?

A koronát könnyű volt a fejére tétetni, a tényleges uralkodás azonban már jóval nehezebb volt. Még a főnemesek csak-csak elfogadták (elvégre éppen ők kötötték meg a kezét a koronázási esküvel), de ám az alsóbb nemesség is hozzá szeretett volna kapni a húsos fazékhoz. Túrte a király ezt egy ideig, hanem aztán nem tehetett mást, elmenekült. Éppen akkor ok is volt arra, nem csak ürügy. Második Murád szultán hatalmas sereggel tört Szerbiára, hogy annak már a hírére is Magyarországra menekült az akkori despota (valamelyik Brankovics). Szendrőt odahagyta Gergely nevű öccsére.

No, a vár oda is lett, a töröké lett. Pedig mindkét Hunyadi János ott volt a segítők között. A későbbi kormányzó és az öccse. Akkor már Albert se tehetett mást, igyekezett hadakat gyűjteni és elindult dél felé. Persze azok a hadak alig-alig akartak gyülekezni. Még az országos bárók ugyan elmentek, de annál kevésbé a köznemesség.

Albert ugyan bízott magában, nem először állt szemben török haddal, és tényleg, bár az összegyűlt sereg messze nem állt arányban Murád seregével, de azért mintha mégis megembelelték volna magukat a nemesek.

Aztán... lélegzetnyi könnyebbség az országnak, de tragédia a királynak (ámbar azt is mindig az ország sínyle meg), a hatalmas oszmán sereg az alkalommal nem Magyarország ellen fordult, hanem Bosznia felé. Nem is maradt meg az önállósága annak, még a magyar korona vazallusaként sem.

Párhuzamosan azzal a hadművelettel vérhas járvány is kitört a seregben. Amit a király is megkapott. Meg is halt bele azon ősszel, Neszmélyen.

Még a tragédiával végződött délvidéki hadjárat előtt történt az, hogy Albert király Pozsonyba igyekezve a feleségéhez legkisebb lányát is oda akarta vitetni Bécsből, ahol addig volt.

A király, ezt jó tudni, hogy gyakorlatilag senkire nem számíthatott a magyar főurak közül, így már eleve legfőképpen az egyházra támaszkodott. Már a Konstanzi Zsinat alkalmával, apósával együtt nagy segítségére volt az Egyháznak, természetes, hogy királlyá koronázása után ő is az Egyház segítségét kérte és vette igénybe.

Amikor tehát Erzsébet lányát (mennyi Erzsi!) Pozsonyba vitetni szándékozott szintén egy bécsi templom kamarását kérte meg, ajánlana neki a királylányhoz kísérő hölgyet. Azt a kamarást történetesen Kottanner Jánosnak nevezték. Így került a királyi pár látómezejébe Wolfram Ilona. Aki aztán később is, a király halála után, megmaradt az özvegy királyné fontos udvarhölgyének.

Ezek voltak az előzményei annak, hogy az özvegy királyné megkérte Kottaner Jánosnét, hogy a Szent Koronát, újszülött

kisfia számára menekítse ki Visegrád várából, hogy a kis királyfit megkoronázhassák.

Ami, vagyis a Korona ellopása később a Kottannerné szervezése szerint meg is történt.

Így esett, hogy a kis Posztumusz Lászlót nem sokkal később Székesfehérváron meg is koronázta az akkori esztergomi érsek. De pucoltak is utána Bécsbe az egész társaság, özvegy királynéstól, kiskirályostól, a Szent Koronát se felejtve el magukkal vinni. Ott is maradt az, egészen Mátyás király idejéig, aki aztán visszaváltotta, hatalmas pénzen.

Ennyi volt tehát a tulajdonképpeni történet, amelyet azért kellett feltétlenül megírnom, hogy legalább a saját magam számára megpróbáljam kideríteni, milyenek és melyek lehettek azok a körülmények, amelyek odáig vezettek egy nőt, hogy egy más nemzet legszentebb tárgyát ellopja és idegenbe vigye. És közben egész idő alatt abban a hitben élve, hogy ő voltaképpen jogosan és helyesen cselekszik.

Ámbár az emlékiratait olvasva kiderült, hogy bizony megingott néhányszor a cselekedete idején. Magát a koronalopást technikailag nem akarom leírni, megvan az az illető hölgy emlékirataiban, pontról pontra leírva. Aki kíváncsi rá, elolvashatja. A többihez, talán a kelleténél többször is, nem találván biztos és megfelelő forrásokat, kénytelen voltam a fantáziát hívni segítségül. Hiszen maguk a források is bizonytalanok és egymásnak is ellentmondanak.

Számomra már csak néhány kérdés feltevése és talán megválaszoló kísérlete maradt. Talán sikerülni fog, legalább részben.

Két király
(Első Ulászló és ötödik László)

*Egyikük élte rövid volt, mégis sikeres.
Hősként halt meg egy rettentő csatán.
Szerelmet nem kóstolt nem is keresett,
s nem nyert szerencsét hamis koronán.*

*Másiknál csak a korona volt az igazi,
ámde ahhoz ő lopás által jutott.
Népmentő csatája sem volt ezért neki,
élni pedig még annyit sem tudott.*

*Mártírként tisztelik ezért egyikét,
másikat átkozzák, s nem is tudják miért.*

Végszó

Amikor elakadok valamiben és nem tudok továbblépni, rendszeren az én Kovács Árpi barátomtól kérek ötletet. Most is úgy történt. A két nő, az Árpi felesége meg az enyém, főzőgették a kávé, s hozták számunkra a borosüveget is, hogy jobban forogjon az eszünk kereke. Közben mind a két hölgy vagy egy másik szobában tartózkodott, megbeszélve azokat, amiket ők szoktak, vagy bejöttek néha hozzánk, ha azt találták érdekesebbnek. Mivel a fiatalok, András fiam és Krisztike, nem voltak otthon, bőven volt hely a házban.

– Na, halljuk öreg, hogy mibe szorultál bele? – kérdezte Árpi egy adott ponton.

Én megmondtam őszintén, hogy Kottannernéba.

– Az biztos kellemes lehet! Úgy tudom, szép nő volt a maga idejében. Kár, hogy olyan rég volt az! És mi érdekel közelebről?

– Természetesen a koronalopási ügy. Illetve nem is az, mert az már a fülemen jön ki, de van itt egy pár kérdés, ami nem hagy nyugodni. Például, mitől szent egy korona? És melyik korona? Persze, tudom, hogy mindkettő, a tárgy is mint ereklje és a szimbólum is, amit képvisel. Vagyis legalábbis én úgy tudom, hogy képviseli a magyar nemzet egységes voltát.

– Na! És most megvárod, hogy én rábólintok-e, vagy ellentmondok. Nincs semmi kedvem ellentmondani. Sőt, még továbbmegyek. Akár azt is lehetne mondani, hogy emberként az számít magyarnak, aki valamilyen formában elismeri a Korona testéhez tartozását. Akár sine qua non kritériumként is felfoghatjuk! Ebben a kaotikus világban nem is lenne utolsó.

– De akkor az a fehérnép hogyan?...

– Pedzed már! Hogy hogyan tudta rávenni magát egy ilyesmi-re? Megjegyzem, eléggé amatőr módon őrizgették azok az

urak annak idején a Koronát. Azt hitték talán, hogy azoktól a pecsétektől mindenki visszariad. Meg a szentségtől. Hát igen! Lakatot és pecsétet köztudomású, hogy a tisztességes emberek számára készítenek, jelzésként. Az igazi, Révay Péter-féle koronaörök ideje csak jóval később érkezett el. Ami viszont a te hősnődet illeti, ő német lány volt, később német asszony lett, miért ijedt volna meg egy másik nép szent ereklyéjétől? Az ő számára a hűség fogalma a Luxemburgi Erzsébethez fűződő hűségét jelentette. Egyébként tudtom szerint Albert még életében megegyezett a korona jövőjére vonatkozóan. Persze, akkor még nem tudhatta, hogy fia lesz! De ez csak megerősítette azt a megegyezést. Na! Én így látom.

– És akkor Ulászló?

– Hmmm... Ulászló? Hatalmas hőse volt a magyar nemzetnek, mártírja is, de a nemzet valószínűleg nem ismerte el igazi királynak. Mert nem az igazi koronát tették a fejére.

– Akkor szerinted ötödik László volt az igazi király?

– Ő sem! Mert a lopás nem jogképző! Szerintem akkor nem volt igazi király. Egészen Mátyásig! Ezt te is el kell ismerjed.

Elismertem, de Árpi csak nem hagyott békén.

– Ezek szerint a Kotromanicsek, magyar Anjouk rokonai valóban kihaltak? Mert én mintha hallottam volna valamit az Archeogenetikai Intézetből...

– Én nem tudok róla.

– Na, akkor talán örülni fogsz neki!

– Minek?

– Meglátod! – és kiszólt a két hölgynek. – Bejöhetnek!

A két nő bejött. De még egy harmadik nő is jött velük, olyan átlagos termetű, átlagos kinézésű. Mosolygósan nézett körül.

– Na, lányok, mutassátok be szépen! – ezt Árpi kommandálta. Ám a harmadik nő nem várta meg a bemutatást, inkább maga bemutatkozott:

– Kotormányi Anasztázia vagyok Zilahról. Vegyészmérnök. A barátaimnak csak egyszerűen Sztána.

VÉGE

*2023. július 25.
Marosvásárhely*

KÖVEKBŐL IS TÁMASZTHAT FIAKAT⁶

---

⁶ Máté 3,8 - 17

A tévé előtt lustálkodott, olyan félig ülő, félig fekvő helyzetben, ahogyan így, alkonyatkor legjobban érezte magát. Éppen bekapcsolta a készüléket, és amíg várta, hogy megjelenjen ott valami, egyetlen másodpercre kipillantott a külvilágba. Az ég odakint előbb sárgásbarna volt, majd mindinkább vörös, végül sötétlila színre váltott. Még nézte volna tovább is, de a tévé is életre kelt és a kivilágosodott képernyő alján egy pillanatra felrémlett a fehér betűs felírás: „A hírolvasó nem guminő! Kérjük, tartózkodjanak a megjegyzésektől!”

Ez a felírás minden bekapcsolás után egyformán megjelent és mindig csak nagyon röviden, mintegy emlékeztetve. És Béla most is dűnnyögött az orra alatt:

– Nem guminő! Hát akkor mi? – de ezt halkan tette, valóban csak az orra alatt, mert egyrészt csak a maga számára mondta, azt se mindig, másrészt nem tudhatta, hogy éppen akkor nem éppen őrá néz egy, vagy éppen több fürkésző tekintet. De különben is szeretett udvarias lenni. Néha még el is képzelte, hogy miket kell néha hallania annak, vagy azoknak, akik a vonal másik végén ülnek és a random, vagyis taláalomra történő kapcsolásokat figyelik. A polgárok érdekeiben természetesen. Nehogy valaki esetleg rohamot kapjon, vagy figyelmetlenségből felgyújtsa a saját lakását. Szóval... ilyesmi.

És mindezek mellett a mi Béla nevű hősünk valójában elégedett ember volt. Talán még azt is lehet mondani, hogy néha boldog. Negyvenegy éves volt ez idő szerint, három éve élt a birodalomban – ami hivatalosan nem a „Birodalom” nevet viselte, de mindenki annak tekintette –, ahova három évvel, talán egy kicsit kevesebbel azelőtt önként jött, vagyis saját elhatározásából, onnét, ahol azelőtt élt.

AZ nem volt birodalom, sőt leginkább kisebb területekből is csak nagyon lazán összeállt világ, ahol azonban valahogy nem tetszett neki az élet. Goromba őszinteség volt ott szokásban, természetesen a vezetők részéről, amely gorombaságot azzal

indokoltak, hogy „egyre terjeszkedik a mesterséges intelligencia birodalma, meg kell védenünk magunkat ellene”!

Béla pedig egy józan – józan? – pillanatában rájött arra, hogy ha már úgyis terjeszkedik, akkor talán a legjobb lesz, ha elébe megy. Fogta az útlevelét, vízumot kért és áttelepedett. Kezdetben nehéz volt megszokni, de aztán megismerte Roxánát.

És most ketten vannak. Roxána kedves, szolgálatkész nő, mindent megtesz neki, amit kér, sőt többet is, szóval... na és most éppen a konyhában tevékenykedik valamit. Mindjárt itt lesz, lefekszik mellé, vagy kimennek a kertbe az alkonyatot, később az estét nézni, vagy idebent maradnak, s egymás testével foglalkoznak. Egyik is jó, a másik is jó. Különben is, itt minden ember ugyanígy él.

Az a kevés igazi ember, aki még van. Persze ez a „keves” csak aránylag jelent keveset, a mesterséges intelligencia különböző megnyilvánulásaihoz képest. Úgy, mint robotok, emberformájú robotok, gépemberek, szóval minden, amibe gondolkozni tudó szervet lehetett beültetni. Az utcán, a boltokban nem igazán lehet megkülönböztetni sokukat a genetikailag meghatározott emberektől. Persze, olyan is van, amit (akit?) igen. De semmi ilyesmi nem lényeges. Megszokta. Ennyi idő alatt. Sőt! Bizonyos értelemben meg is szerette őket. Általában kedvesek, udvariasak, szolgálatkészek.

Ekkor bejött Roxána. Apró kis szexi ruhácska volt rajta, hiszen meleg van, ősz eleje, de még ha tél lenne is, elég egy kimondott szó, és a központ olyan időt varázsol, amelyet kívánnak.

No persze cserébe dolgozni kell. Nem túl sok, nem is kimondottan nehéz a munka, csak a nap, sőt az éjszaka bármilyen percében készen kell állni arra, hogy felvegye a szolgálatot. Áhhh! Egy idő után megszokja az ember! És ha orvos lenne?

Roxána tehát jött és mellé feküdt. Meghittén, ismerős-kellemesen. A tévét átállították egy langyos sorozatra, sok szexszel, egész jó előjáték, és továbbnézték, szokásuk szerint.

Roxána valahogyan mindig megérezte, hogy ő éppen mit szeretne. Vagy majdnem mindig.

Béla hálás volt ezért. Igaz, hogy néha az agyába villant, vajon meddig lesznek érdekesek egymás számára. Ezt a gondolatot nem közölte senkivel, de egy kis unalom azért megmaradt a tudata mélyén. És lassan mérgezte a lelkét. Addig azonban mint most is, rátette a kezét az asszony testére és szép lassan, finoman simogatni kezdte.

A tévében is valami simogató jelenet folyt éppen, szinte mint-ha megrendelésre történne. Vagy éppen arra is készült?

De ezúttal nem sokáig élvezhették ezt a meghitt, langyos együttlétet. A tévé ugyanis egy adott pillanatban elsötétedett, majd két-három másodperc után, amikor újra kivilágosodott, egy stilizált rendőrfej képe jelent meg ott. Azután pedig egyszerre hanggal és írásban is egy szöveg – férfigangon volt elmondva, stílusosan –, amely arról tudósított, hogy Kotormányi Béla úr kéretik a legrövidebb idő alatt a helyi központban megjeleni, beszélgetés és eligazítás céljából!

– Miről kell beszélgetni és kit kell eligazítani? – kérdezett vissza a férfi, de nem jött semmiféle felelet. Csak egy rövid nyomtatott szöveg: „Nincs információ.”

Amikor pedig Roxánára nézett, látta, hogy az asszony szinte megmerevedett a belsejében dülő feszültségtől olyan mértékben, hogy moccanni is képtelen. Még ő kellett vigasztalja, hogy:

– De hiszen nem a hóhérhoz kell menjek!

És Roxána csak akkor jutott oda, hogy néhány szót mondjon:

– Nem tudhatjuk! – aztán, ha már ennyit sikerült, akkor a képernyő felé is fordult és megkérdezte – Mennyi ideje van rá?

– Jármű fogja várni harminc perc múlva. A jármű négy órát képes várni.

Ez megint hanggal és írott szöveggel egyszerre jött.

Roxána felsóhajtott, félig-meddig megkönnyebbülve. El is lazult egy kicsit. Nagyjából annyira, hogy felelni tudott a társának. Sóhajtva persze.

– Ezek szerint négy óránk van. Nem jó dolog az utolsó percig váratni. Ki tudja, mi történhet!

Ezután már nem tettek semmit, csak várakoztak. Béla kíváncsian, Roxána feszülten.

– Nem lesz semmi baj – mondta Béla.

Roxána szerint viszont:

– Én már láttam olyat, hogy valaki nem tért vissza onnét.

Bélát is megérintette a helyzet komolysága. Meg az, hogy egy könnyet is látott a társa szempilláján. Azt mondta:

– Figyelj kedvesem! Ha egy hét után sem térek vissza, akkor vedd úgy, hogy nem muszáj egyedül maradnod. Az rossz.

Roxána viszont azt válaszolta, hogy:

– Megvárlak. Amíg nem jössz, vagy nem értesítenek.

A „jármű”, egy pilóta nélküli légitaxi, percnyi pontossággal érkezett és a kertben landolt. Külső hangszórója is kellett legyen, mert egyszer csak megszólalt:

– Kedves Béla, kérem szépen, szálljon be! – és hozzátette kellemes női hangon beszélve, hogy: – Köszönöm szépen a pontosságát! Külön örülök ennek!

Hát akkor mit tehetett mást, „kérem szépen, beszállt”. Különösen, hogy az invitálással egy időben egy ajtó is kinyílt a jármű oldalán.

Négy kényelmes ülés volt belül, meg még egy, amely a pilóta-ülés lehetett. Akár maga is irányíthatta volna, de nem tudta, hogy hova kell menjen, és nem is értett annak a típusnak a vezetéséhez. Inkább hátra ült és nézegetett. Felszállás után aztán a hang megint megszólalt.

– Nincs valami szükséges elintéznivalója, mielőtt leszáll?

Béla köszönte, de nincs. Magában esetleges végrendeletre gondolt, el is vigyorodott, de természetesen nem szólt. Aztán... ha már megkérdezték tőle, ő is kérdezett valamit.

– Szabad megtudnom, hogy mi lesz a dolgom az érkezés után?

– Ó! Hát nem közölték? Persze! Gondolom, Roxána miatt. Pedig nem titok. Tudati megosztás. Részleges.

Erről már hallott valamit az elmúlt három év alatt. Jót is, rosszat is. Hogyha nem sikerül jól, az a delikvensnek az életébe is kerülhet. De arra már nem emlékezett, hogy kitől hallotta. Alighanem Roxána egyik vendége lehetett. De nem tudta, hogy ki volt az. Pedig elég ritkán látogatták őket. És olyankor is az asszony hívott társaságot. Valószínűleg nem akarta, hogy nagyon elmagányosodjanak.

Körülbelül félórás utazás után megérkezett egy olyan házhoz, amely hasonlított ahhoz, amelyben lakott. Csak nagyobb volt valamivel. A kertje is nagyobb volt, és első látásra feltűnt, kevesebb volt benne a haszonnövény, s több a virág. Ez vagy azt jelentette, hogy virágkertész a lakó, vagy azt, hogy nő. „Egyszerre mindkettő is lehet” – vigyorgott megint.

A jármű egyébként itt is a kertben szállt le, úgy látszik, az volt itt a szokás, hogy a kertekben helyet kapjon egy kis leszállópálya is. Csak éppen annyi, amennyire egy légitaxinak szüksége van. Náluk, vagyis az ő kertjükben, az a hely le volt betonozva, itt pedig kavicsok képezték a terecske alapját.

Miután látta, hogy tovább nem mennek, ki is szállt, hagyva a gépet a sorsára. Az pedig, terhétől megszabadulva, el is ment dolgára.

Béla meg a ház felé indult. Általában tetszett neki, amit látott. A bejárati ajtó mögött egy porszívó nagyságú és alakú, tehát nem antropomorf robot szunnyadt. Aztán hogy érzékelte a jelenlétét, életre kelt és megszólalt ugyanazon a hangon, amelyet már a gépen is hallott.

– Kérem szépen, hogy tessék utánam jönni! A nappaliban várja az úrnő.

És el is indult.

A nappali pedig szintén nagyobb volt, mint az ő házukban, és valahogy másféle ízléssel is volt berendezve. És valóban ott volt az „úrnő” is. Nagyon fiatal, inkább leány, mint asszony. De nagyon szép volt. Olyan szép, hogy a férfi nem is emlékezett, hogy az elmúlt három évben, vagyis amióta itt tartózkodik, egyszer is látott volna hasonlót. De ha megerőltette az emlékezetét, az élete megelőző részében sem emlékezett senki hasonlóra. A leány egy kerevetfélén ült, de az ő megjelenésére felállt és feléje tett két lépést.

– Üdvözöllek! Nagyon köszönöm, hogy eljöttél a hívásomra! – szólalt meg, nem igazán tudni, hogy szertartásosan, vagy épp örömmel. A leányon valami talán bokáig, vagy bokán felül érő lenge, végiggombolt köpenyféle volt, kissé áttetsző is, amely látni engedte, vagy inkább sejteni az alatta levő, tökéletesnek képzelhető testet.

Béla is elővette a lehetséges udvarias üdvözlési formát, amely éppen eszébe jutott. Nem volt az sok, mert szinte megbabonázta őt annak a tökéletességnek a látványa. A nő folytatta:

– Téged ugyebár Bélának hívnak, ami egyes nyelveken fehérét jelent?

A férfi erre a fogadtatásra megelevenedett. Mintegy magára talált.

– Igen, asszonyom, valóban fehérét jelent. És valóban „egyes nyelveken”. Mert az én népemnél egy ősbibb jelentése van. Valaminek a közepét, központját jelenti, vagy legalábbis arra tesz célzást. És téged, hogy tisztelhetlek?

– Ó! Nekem egyszerűbb nevem van. Katrina, ami ha akarom jelent valamit, ha akarom, nem. Egyes nyelveken. – tette hozzá mosolyogva. És a mosolya is olyan szép volt, amilyent csak elképzelni lehet egy olyan archoz, vagy sejthető testhez.

Béla kezdett felbátorodni. Meg is kérdezte:

– Ha meg nem sértelek, tudhatom, hogy mi az oka annak, hogy téged jelöltek ki az én „tudati megosztásomat” levelezni?

A leány megint mosolygott.

– Ezek szerint nem tudod, hogy miről van szó. Vagyis, még nem volt részed tudatmegosztásban.

– Eddig soha.

A mosolygás abbamaradt. Sőt, a nő, aki eddig tizenéves leánynak nézett ki, most valami szigorú tanítónővé változott. Béla már szinte sajnálta, hogy megkérdezte. Inkább jött volna, aminek jönnie kell. De mindez csak egy rövid percig tartott. Azután megint változott a nő, legalábbis most már szinte védetlen gyermek lett belőle.

– Jaj! Akkor el kell mondjam! De nehéz!

– Akkor bocsáss meg úrnőm, ha kellemetlen neked! Inkább ne kérdeztem volna!

– De! Jól tetted. Úgyis el kellett volna mondjam valahogy. Csak... furcsa... Mert... én úgy tudom, hogy te sokkal tapasztaltabb vagy nálam. És mégis én kell elmondjam neked. És én is most csinálom először. Először az életemben.

– Megkönnyíthetem valahogy? Szívesen.

– Máris megkönnyítettem, hisz megértettem a szavadból, hogy szívesen vagy itt velem. És még valami... Kérlek, ne mondd nekem azt, hogy úrnő! Ez csak a robotoknak szóló különbségtétel. Mi pedig emberek vagyunk mindketten. Csak azért vannak különbségek köztünk. Mint az előbb is mondtam, valószínűleg sokkal tapasztaltabb vagy. Úgy láttam, hogy negyvenegy éves vagy.

– Igen. Te pedig... állj! Ne mondd! Megpróbálom kitalálni! Tizenhét éves. Igaz?

– Igen. Majdnem. Az értelmemet úgy állították be, tizenhét évesnek. Mert ebben a korban tanul legkönnyebben az ember. Azt hiszem, érted.

Igen. Valóban értette. Ezek szerint ez a tökéletes lény, leány, voltaképpen szintén csak egy robot. Elkedvetlenedett. De a leány is. Mindketten hallgattak egy kicsit. Aztán megint a nő szólalt meg.

– A helyzet sajnos ennél bonyolultabb. De jó, ha most közlöm, hogy nem vagyok robot. Ember vagyok, éppúgy genetikailag meghatározott, mint te is. Csak éppen a genetikai kódomban messzeesően, előre volt összeállítva. De ha szétbontanál, nem találnál bennem csippeket, sem huzalokat, semmi más ilyesmit, amit ti lineárisan születettek rólunk képzeltek. És mindezekhez még hozzájön az, hogy engem egyenesen tízévesnek készítettek el, mindössze hét évvel ezelőtt. Ez minden bizonyítással azért volt így, mert egy embriókorú kis lényt a méretek kicsinysége miatt nehezebb előállítani. Ez egy általánosan bevett szokás nálunk. Aztán a következő hét év alatt a test növekedésével párhuzamosan tanították meg nekünk szigorúan ellenőrizve mindazt, amit nekünk ilyen korunkra tudnunk kell. Azt hiszem, sokkal többet, mint amennyit ti tudhattatok ebben a korotokban.

Mindezt egyhuzamban mondta el, mintha félne attól, hogy félbeszakítják és akkor behozhatatlan hátrányba kerül a másikkal szemben. És Béla akkor egyből nagyon megsajnálta.

Mert itt van ez az összesen hét évet élt tizenhét éves érettségű leány, aki valószínűleg többet tud mint a legtöbb negyvenéves, és magyarázkodnia kell egy volt bányász előtt, hogy ki ő és hogyan esett az élete.

Legszívesebben megölelte volna.

Akkor a leány feléje fordult és azt mondta:

– Igen? De akkor miért nem teszed meg? Nem török el! Vékonny vagyok, de erős!

Megtette és érezte, hogy a leány úgy fonódik rá, mintha valami mély vízben fulladozna és ő éppen igyekezne kimenteni. Ezt már nem lehetett kibírni. Csak megcsókolta. Katrina úgy várta a csókot, nyitott szájjal, mintha az előbb említett fulladozó lenne és éppen mesterséges légzést kapna tőle.

Beletelt valami tíz perc, mire Béla annyira magához tért, hogy abba tudta hagyni és képes volt kibontakozni.

– Jaj! Kérlek, bocsáss meg! Látod, milyen primitív vagyok?

– Látom – mosolygott Katrina és úgy folytatta –, de nagyon jól esett. Tehát te egy primitív bányász vagy.

– Az. Legalábbis az voltam. De azért ne gondold valami csillगतatóra. Olyan már nincs is, legalábbis abban a bányában ahol dolgoztam, nem volt ilyen. Gépesítve volt minden, és nekem az volt a dolgom, hogy ellenőrizsem a termelést. Se túl soknak, se túl kevésnek nem volt szabad lenni. Volt egy intervallum lefelé és felfelé egyaránt, amit nem volt szabad meghaladni. Ez volt a mi munkánk, mérnök-geológusoké.

– Hányan voltakatok rá?

– Nos, mi mérnök-geológusok összesen öten. Négy alárendelt mérnök és én, aki hivatalosan a mérnök-igazgató voltam. Azonkívül még volt egy gazdasági igazgató, aki a rentabilitást hozta összhangba a globális lehetőségekkel.

– A globális lehetőségek mitől függtek?

– Leginkább attól, hogy voltak-e a Föld nevű bolygónak olyan tartalékai és utánpótlásai, amelyek ellensúlyozták a kitermelést.

– A tartalékot értem, de honnan az utánpótlás?

– Ó, az nagyon egyszerű! A Föld ugyebár úszik a Naprendszerben a többi égitesttel együtt. És az útja során mindig éri a felszínét mindenféle meteor, jégdarabok, por, meg ami az űrből jön. Ezek anyagának együttesen és részarányosan ellensúlyoznia kell azt, amennyit mi kivontunk a föld alól. Ez is az én munkám volt. Egyeztetni a csillagászokkal, akik állandóan figyelik a kozmikus jelenségeket. Szóval ahogy a gazdasági

igazgatónk mondta, ennek is nullszaldósna kellett lenni. És persze kifizetődne is.

– És ha nem kifizetődő? Akkor munka nélkül maradtál volna?

– Nem. Akkor a bányá bezárása után még sok év beletelt volna, amíg azt a területet az eredeti természetes állapotba visszaállítottuk volna. Na de addig még sok van.

– Milyen érdekes dolgokat mondasz! Ilyesmit nekem nem tanítottak.

Béla elmosolyodott.

– Ez valószínűleg azért van így, mert másra készítettek fel téged. Mert szerintem a Földnek ez az oldala sem nagyobb és gazdagabb semmivel, mint az, amelyiken én laktam. Dolgoztam. Na de nem untatlak tovább, biztosan csak udvariasságból hallgattad meg.

– Nem! Nagyon érdekes volt, amit elmondtál.

– Akkor ez lenne az a bizonyos tudat megosztás, amit említetél? Mert, hogy azon a drónon is a te hangod szólt. Megismerem.

– Persze! És a robotoknak is én adtam a hangomat. Így szeretem körülvenni magamat. Tudod, szeretem ha kellemes környezet vesz körül. De a tudatmegosztás azért ennél jóval több. És főleg az érzelmi intelligenciám növeléséhez van szükségem a te érzelmvilágodra. És nem véletlenül választottalak éppen téged.

– Te választottál?

– Persze! És elég sok férfi közül.

– Csak férfiak?

– Igen, tudod, a tudatmegosztás legegyszerűbb módja a közvetlen testi érintkezés. És én... jaj de szégyellem kimondani is... én nem vagyok olyan! Pedig lehetnék. De valahogy nem tetszene igazán. Pedig, mondtam, nem sokat számítana. Csak olyan megérzés ez. Hogy így többet tudok megvalósítani magamból. Nem vetsz meg értre?

– Dehogy! Tisztellek!

– Köszönöm szépen! Olyan szépen beszélsz velem. Itt... tudod... sokfélék vagyunk. Szinte nincsenek is tabuk. Csak valahogy, nem tudom hogyan, de talán véletlenül becsúszt a szervezetembe egy olyan gén, ami miatt megértem azt, hogy mire valók a határok. Arra, hogy összefogják azokat, akik azon a határon belül léteznek. Fura egy ilyen mesterségesen összeállított genom esetében, vagy nem? De késő lett. Ha nem baj, a többit halasszuk holnapra! Akár reggelre, ha neked úgy tetszik. Hálás lennék érte. Tudod, ha lenne időm felkészülni. Tudatomban. Nem baj?

– Nem, Katrina kedves. Úgy lesz, ahogy akarsz.

Ezután már csak kevés beszéd hangzott el.

De igazából egyikük sem tudott elaludni. Jobb híján forgolódtak. Béla szólalt meg először:

– Nem megy az alvás?

– Nem – válaszolt Katrina –, valami folyton eszembe jut. Nem bírom kiverni a fejemből!

– És mi lenne az?

– Hát ha csúnyának találod? Sokan vannak még hasonlók hozzám.

– Nyugodj meg kedves. Nagyon szép vagy.

– Még nem is láttál.

– De igen!

– A ruhámat.

– Van képzelőerőm.

Katrina felegyenesedett az ágyban. Fény is gyulladt automatikusan.

– Nézz meg!

A hálóing egyetlen mozdulattal lecsúszott. Az eredmény éppen olyan volt, amelyet Béla elképzelt. A legszebb nő, akit valaha látott. Meg is mondta.

– Valóban szépségnek találod?

- Nagyon!
- És te? Milyen vagy?
- Csúnya. A férfiak csúnyák.
- Lássam!

Béla is követte a lány példáját.

- Nem vagy csúnya. Szép vagy, férfias.

Azért mégiscsak volt egy valami, egyetlen egy, ami zavaró volt Katrina testén. Először nem is jött rá, hogy mi az. Aztán beugrott.

A lánynak nem volt köldöke. Azonnal rá is jött, hogy miért. Hiszen, nem anyától született. Azért volt valami a hasfal közepén, ami hasonlított ahhoz, akár kiváló szülésorvos munkája eredményének lehetett volna tekinteni, de tudta, nem az volt. És mivel a férfiaknak sok esetben nem a hibátlan női test ingerli a fantáziáját hanem az, amelyben egy icipici diszharmóniát is észrevesznek, ez történt most is. Közelebb ment és megérintette a lány bőrét.

Katrina megborzongott. Csak egy kicsit, alig észrevehető volt, de Béla észrevette. És azonnal reagált rá. Ő sem volt fából. És azután már nem volt visszaút.

Másnap azt mondta Katrina:

- Érdekesen érzem magam.

Ez már késő délelőtt volt, addig alig beszélgettek, és ha mégis, akkor röviden, közömbös dolgokról. Béla pedig mondhatta volna erre a kijelentésre azt, hogy ő is. De ahelyett inkább azt mondta, hogy:

- Biztosan megtörtént a tudatmegosztás.
- Lehet, de talán nem is éppen azt érzem. Inkább valami olyat, hogy most már egymáshoz tartozunk.
- Ez valami szerelemnek lehet a kezdete. Én is azt érzem.
- Lehet, de akkor nagyon szerethetlek. Hanem a tudatmegosztásból nem sokat érzek. Talán majd este...

„Ravaszkodik a leányka” – gondolta magában a férfi, s aztán még azt, hogy elvégre őt elhívták, nem mondhatott nemet, úgyis addig kell maradjon, ameddig kell. Vagy eleresztik. HA! Eleresztik. De mondani egészen mást mondott. Olyat, amit nem is ő gondolt, hanem a bányász gondolta benne. Az a bányász, aki szokva van a kemény gondolatokhoz. És néha azok kimondásához is.

– Igen, erre én is gondoltam. Voltaképpen egyfolytában gondolok rá. Vagyis arra, hogy tartozom neked valamivel. Kedvességgel, finom viselkedéssel. Mert az éjjel... szóval nagyon hirtelen jött. Lehet, hogy nem is volt jó neked. És esetleg az a megosztás is azért nem sikerült rendesen.

Ezután már megint csak közömbös dolgokról beszélgettek. Mindössze annyi volt abban az érdekesség, hogy Béla észrevette, néha, sőt egyre többször, megérti a Katrina gondolatát még mielőtt kimondta azt. „Lehet, hogy a tudatmegosztás fordítva is működik”?

– Igen! Természetesen te is kapsz tőlem képességet. Lehet, hogy gondolatokat is.

Ezt megint előre megérezte. Mintha ő gondolta volna ki.

„Vajon ez a szerelem?” – mert ha igen, akkor ő még eddig nem volt szerelmes.

Katrina pedig ugyanakkor ugyanazt gondolta. Majd azt mondta:

– Azt hiszem, legjobb lesz, ha a robottal hozatunk valamit ebédre. Nem akarok most kimenni. Holnap aztán majd utazhatunk egy kicsit. Ha akarsz. És ha szeretnél valamit megismerni, amiben csak én tudok segíteni.

Így tettek. A nap pedig, az estét, sőt az éjszakát is beleértve, mindkettőjük legteljesebb elégedettségére alakult. Nem is siettek másnap a felkeléssel.

– Van időnk mindenre – mondta Katrina. – Addig legalább megmondhatod, hogy mit szeretnél látni az úton.

Béla gondolkozott. Voltaképpen a legszívesebben Katrina mellett maradt volna, amíg csak él. De tudta, hogy az nem lehetséges. Viszont kis idő múlva eszébe jutott valami, ami már rég fúrta az oldalát, hát megkérdezte:

– Mindenki így él itt, mint mi? Ilyen körülmények között? Mert én az elmúlt három évben csak ilyennel találkoztam.

– Először is lehetséges – jelentette ki a leány a ki nem mondott gondolatára válaszolva. Csak azután tért rá a szóval is kimondott kérdés megválaszolására – Szóval te azt szeretnéd látni, hogy hogyan élnek itt a szegények. Érdekes! Azt hittem, hogy inkább arra vagy kíváncsi, hogy a nagyon gazdagok hogy élnek. Tudod, az ország igazi urai. De segíteni mindkettőben tudok. Ha nem is sokat. Akkor délután ellátogatunk a középnyugati régióba. De előtte megbeszéljük, hogy hogyan ajánlatos viselkedni ott. De visszatérve arra, amit nem mondtál ki, én is azt szeretném, ha maradnál! Ameddig neked jól esik. Érzem, hogy mindig volna mit tanuljunk egymástól. Tehát, ha akarsz, maradsz. Akár Roxánával együtt is.

„Jajj! Roxána egész idő alatt eszembe sem jutott! Ha Katrina nem említi, most sem...” – szidta magát. A gondolat annyira erős volt, hogy a lány is megértette és szomorú lett.

– El akarsz hagyni? Meguntál?

– Nem! Maradni szeretnék! Csak eszembe juttattad.

– Sajnálom! Máskor nem teszem.

– De csak tedd! Úgy látszik, te vagy az én lelkiismeretem. Mostantól kezdve!

– Igen, a lelkiismeret. Most már értem. Amikor bejött a tudatomba, nem egészen értettem. Kellemetlen dolog lehet, ha mindenki ilyen szomorú lesz tőle!

– Bizony kellemetlen néha! De emberi. Hozzá tartozik a... hogy is mondtad... a lineárisan születő emberhez! Ez az, ami megakadályoz minket abban, hogy helytelen utat válasszunk! Néha! Néha akadályoz meg. Máskor nem.

Katrina akkorát sóhajtott, hogy Béla nagyon megsajnálta. És azt mondta:

– Nem mindig akadályoz meg! És sokszor nem is az a helyes, amit ő akar! – és közben tudta, hogy hazugság az, amit mond. És Katrina is tudta.

– Most kínlódsz. Igaz? – kérdezte a leány.

A férfi bólintott. Aztán azt mondta:

– Roxána is olyan ember, mint amilyen én vagyok. Neki is van lelkiismerete.

– Akarod most látni?

Béla a fejét rázta. Magának se akarta bevallani, de félt attól, hogy Roxána esetleg nem is éppen olyan elesett és bánatos, mint ahogy ő elképzei. És mivel nem vallotta be önmagának sem, a nem létező gondolatot nem lehetett kitalálni. „Hát így megy ez! Ilyenek az egyéni titkok!” Katrina folytatta:

– Lehet két társa is az embernek. Nálunk lehet. Két felesége is. Vannak sokan. Négy feleséggel. Az a maximum. De akkor változtatni kell a... hmmm... világnézeteden. És ez egyirányú utca. – Értem. Szóval vannak itt muszlimok – a férfi a vállát vonogatta. – Nem hiszem, hogy szeretném. Más kultúra, más közösség. Valami olyat kell kitalálni, ami nem jár a teljes önfeladással.

– Ne félj! Majd találunk! Akkor menjünk!

De Béla szomorú maradt. És ezúttal nem is saját magáért volt szomorú. Mert lám, itt van ez a tizenhét éves leányka, aki minden biztonnyal annyit tud, mint máshol egy hatvanéves, sőt lehet, hogy többet. A nyelvtudást még csak nem is gondolta végig, az lehet, hogy a választása kedvéért történt, hogy őt választhassa. De tud! Nagyon sokat tud! És ugyanakkor az érzelmei, mint egy tízéves gyermekéi! Változtathatna ezen? Tudna? Talán. De vajon jó lenne, ha változtatna? Ha megpróbálná? Egyáltalán nem volt meggyőződve arról, hogy az jó volna.

Oda jutott, hogy már abban is kételkedni kezdett, amit addig tudott. Szerelmes volt.

Délután megint meglepetés érte. Katrina úgy jelent meg, olyan ruhákat vett fel, amilyenben eddig el se tudta képzelni. Először is vastagabbnak látszott benne. Másodszor, jaj, hogy gondolja végig, szóval valami régies, vidékiesség érződött rajta. De a mozdulatai is darabosabbak lettek. A gépbe úgy ült be, mintha nagyon ritkán utazna ilyesmivel, s félne, hogy valami érzékeny műszert tönkretesz.

„Hazudik?” – mert a mozdulataival, a ruházódásával is hazudhat az ember.

– Nem! – reagált a gondolatra a leány. – De bizonyos helyzetekben feltétlenül szükséges szerepet játszani. Te is öltözhettél volna vidékiesebben. Persze, nem fognak megenni, de bizalmatlanok lehetnek.

Ekkor még csak három óra volt. Béla még a nyakában érezte az ebédet, s egy kicsit kényelmetlen volt neki, hogy Katrina úgy sürgette.

Ám amikor már bent voltak a gépben, egyszeriben leomlott a lányról a sürgetős, darabos vidékiesség.

– Én vezetek. Akarod megtanulni?

– Szeretném! Nagyon bonyolult?

– Nem! Van félautomata funkció is. Vagyis én vezetek, de ha a gép úgy véli, hogy veszélyes, akkor beavatkozik és kiveszi az irányítást a kezemből. De különben, ha tudsz autót vezetni, akkor alig van különbség. Már gondoltam is arra, hogy megtanítalak. Persze, most mégis én vezetek, mert sietünk. Nem akarok este érkezni! Majd, visszafelé! Jó?

Béla ráhagyta, hogy jó. Egész életében különböző gépeket vezetett, ezt tudnia kellett, hisz a bánya érdekében megmegtörtént, hogy be kellett avatkozni. Sürgősen is. És természetesen a föld felszínén.

Az út ez alkalommal két órán át tartott. Katrina néha rövidebb időre átengedte neki az irányítást, hogy meggyőződjön, valóban van-e érzéke a gépjárművekhez. Persze, volt neki.

A délután közepén érkeztek meg egy hatalmas mezőre. Olyan hatalmas volt, hogy a végét csak sejteni lehetett. A mezőn – tarló volt az – traktorok mozogtak az őszi tarlóláhántást végezték. Valami gabonaféle lehetett ott, de már csak a sárgás nyomaik voltak. Azt hántották ki a traktorosok. Később aztán minden bizonnyal mélyszántásra is sor fog kerülni. Bélának paraszti ősei is voltak, hát volt fogalma arról, hogy mi történik és miért. Nézte is, meglehetősen érdeklődéssel.

– Monokultúra – mondta.

– Igen! De már kötelező a vetésforgó – válaszolta Katrina. – Én azonban leginkább annak örültem, hogy jól vezetsz. Persze amióta tudom, hogy bányász voltál ott, medveországban!

– Nem ez a neve!

– Tudom. De engem leginkább ez fogott meg.

Közben az egyik traktor, az amelyik a legelső volt a sorban, megfordult. Felemelte a szerszámot, amit működtetett és elindult feléjük. Vastag férfi szállt le róla. Nem volt magasabb mint Béla, de vastag, izmos.

– Jó napot kívánok! Önök lennének Kotormányiék? Én – és mondott egy nevet, ami leginkább spanyolul hangzott és amit Béla például azonnal el is felejtett – vagyok. Tehát önök bérelték ki azt a kisházat az erdő szélén.

Akkor Béla arrafelé nézett, ahol a farm másik végén, az erdő közelében egy kisebb ház képe rémlett fel. A gazda folytatta:

– Miért csak két napra bérelték ki?

– Csak annyira van szükségünk ahhoz, hogy képet alkossunk magunknak. Hogy megtudjuk, lehetséges-e, hogy befektessünk az önök farmjába? Ha lehet, ha nem zavarunk, akkor meg is látogatnánk önöket az otthonukban ma este. Nem baj?

– Dehogyan! Megtisztelnek vele!

Az egész beszélgetés az időtlen, jellegtelen angol nyelven folyt le, amelyet a gazda ugyanolyan folyékonyan és ugyanolyan semmitmondó hangsúllyal beszélt mint Katrina. Talán Perez volt a neve, vagy efféle. Maga Katrina pedig nagyjából hét vagy nyolc nyelvet beszélt különösebb hangsúly nélkül. Aztán, amikor elérkeztek a kisházhoz, már odabent azt mondta neki:

– Jó nevű és tehetséges gazdák voltak és talán most is azok. De két évvel ezelőtt egy bank szemet vetett a földjükre, hogy bagóért meg akarnák venni valami kisebb tartozás fejében. Hát azt mondtad, hogy olyanokat akarsz látni, akik nem a nagyurakhoz tartoznak. Szegény Pérezék igazán nem tartoznak a boldog emberek közé.

Estefelé aztán ígéretükhöz híven átmentek a gazdáékhoz.

Kiderült, hogy a gazda majdnem egyidős Bélával, néhány nappal idősebb mindössze. A felesége egy kicsi, állandóan mozgásban levő asszonyka, nagyjából tíz évvel lehetett fiatalabb. Három lányuk volt, szépecskék, mint az orgonasípok, átlagban négy év különbséggel születhettek. A legfiatalabbat, aki kilenc éves volt, szintén Katrinának hívták.

– A keresztanyja vagy?

– Nem. Véletlenül így esett.

Rajtuk kettőjükön kívül még egy család volt ott vendégségben, szintén gazdaemberek, nekik két fiuk volt. Úgy nézett ki, hogy a fiúk jól megértik egymást a két idősebb lánnyal. Idillinek nevezhette volna bárki a helyzetet, ha...

– Akarsz róluk többet tudni? – Kérdezte Katrina már ideiglenes otthonukban, a kisházban.

– Igen – felelte –, mert eddig túl szépnek néz ki ez a menyasszony ahhoz, hogy igaz legyen. Valahogy gyanús nekem ez a nagy kedvesség.

– Igazad van. A kedvesség álarca sok mindent el tud takarni. Akkor lássad!

Kis, pénztárca méretű mobiltelefon-szerű tárgyat vett elő és csak úgy a levegőbe vetített ki képeket. Közben mesélt.

– Ez a család sajnos már nem először kerül akaratán kívül méltatlan helyzetbe. Látod? – és rámutatott egy videóskára. – Vagy öt évvel ezelőtt történt. Akkor valaki másnak fájdukt meg a foga a földjükre. Egy agglegényként élő akkori szomszéd koslatott minden után, amit ők a magukénak tudhattak. Megritkult köröttük a levegő, elfogyott a pénzük, adóhátralékba kerültek és kis híján elvesztettek mindent. Ő volt az! Akkor a gazda felesége elment egy évre és nyugati nagyvárosokban árulta a testét. Egy év alatt sikerült nekik talpra állniuk azzal a segítséggel. Az az agglegény azután eltűnt a vidékről. Ne kérdezd, hogy mi lett vele, én nem beszélhetek. De ha egyszer valakit a nyomorúság a szagával megfertőzött, azt bárki megorrontja. Lám, ezek a mostani szomszédok is megtudhattak valamit, mert egy idő után nagyon rátelepedtek a család nyakára. Tudod, ezek, akik most is ott voltak. Akkor a szomszéd feleségének tetszett meg a gazda. Mit csinált, mit nem, mindenről nekem se lehet információ, de tudom, hogy egy időben még cserélt is egymással a két feleség. Ez itt nálunk nem jelent különös tragédiát, ha csendesesen megy, még csak nem is válóok. De az a periódus megint leszegényítette a családot. Méghozzá mindkettőt. A két nagyobbik lány kimaradt az iskolából, ki tudja, mit tehetnek majd később. És most itt van ez a bank. Akkor határoztam el magam, hogy ha lehet, segítek rajtuk.

– Hogy tudod megtenni?

– Tudod, akkor amikor születtem – mi is így mondjuk ezt mint ti, csak nekem a szüleim egy laboratórium volt –, meglehetősen pénzt kaptam az államtól. Kisebb vagyonnak is lehet nevezni. Na, ezt mostanáig nem használtam. Csak hagytam szaporodni. Most egy részét felhasználom majd. Nagyjából a felét. Kivásárolom őket, vagyis megfizetem az adósságaikat, megveszem a

földjüket és hagyom őket továbbra is itt gazdálkodni. Szerintem befektetésnek se rossz. Csak még egyszer látnom kellett, hogy valóban helyesen cselekszem-e. De úgy tűnik, minden rendben van.

– És ha ez a mostani bank keresztbe tesz neked?

– Megteheti, bár nagyon nehéz lesz. Tudod, én állami védelem alatt állok. És az állammal szemben még ők sem elég erősek. Ha pedig mégis, akkor... nos, akkor elmegyek egy laborba önkéntes kísérleti alanynak. Néhányan azt is túléltek már. Hidd el nekem, az én életem távolról sem olyan nagyon fontos valami. Az összes emlékeim között (el ne bízd magad!) ez az utolsó néhány nap eddig az egyetlen számomra is értékes emlék. Hát mit sajnáljak rajta? De hát – Katrina cinkosan elmosolyodott – egyáltalán nem valószínű, hogy ez bekövetkezik. Szóval... én nagyjából már elhatároztam, hogy ezt fogom tenni. Most meg beszéljünk másról! Mit szeretnél még látni?

Béla egy kis ideig határozatlanul hallgatott.

– Mondtál te valamit az ország igazi urairól. Lehetséges lenne?

– Bizonyos fokig. Vagyis, megmutathatom neked, hogy hol él egyikük vagy másikuk. De nem biztos, hogy őket magukat is látni fogod. Nem is érdemes. Ronda vénemberek egytől egyig. Csak eszük van sok. Sajnos, azt is meglehetősen furán használják. De ezt biztosan tudod, mert nem titok.

– Ezek szerint holnap...

– Megpróbáljuk megközelíteni őket.

A legegyszerűbb, legsivárabb homokos tengerpart volt. Kelet felé az Atlanti Óceán hullámai, néhány kilométerre a parttól egy sziget emelkedett ki a vízből. Azon a szigeten pedig egy jókora ház terpeszkedett.

A partnak az a része, amely legközelebb volt ahhoz a szigethez, jókora fehér kövekkel volt jelölve, amely jelölés mintegy kettéválasztotta a homokos partszakaszt. Maga a szorosan vett

tengerpart a fehér kövek során túl volt. Azon túl nem volt ajánlatos menni.

– Nos, itt vagyunk.

– És gondolom, a partot megközelíteni csak a fehér kövekig szabad. De mi történik azzal, aki mégis átlépi a sort?

– Lehet, hogy semmi. De mint te is láttad, bizonyos távolságokra figyelmeztető táblák vannak kitéve. Tehát aki átlép, csakis a saját felelősségére teheti. És ha valami nem tetszik rajta az öröknek, akkor először lőnek és csak azután kérdeznek. Régi módszer.

– Igen. De én nem is látok öröket.

– Azért vannak. Ha nem is feltűnő módon.

– Vajon távcsővel szabad nézni a házat?

– Gondolom, szabad, ha nem léped át a köveket.

– Én megnézem – kis színházi látcsövet vett elő a zsebéből, azon át nézegetett. Az egyetlen dolog, ami feltűnt neki, hogy a háznak a szárazföld felé nem voltak ablakai. Csupa vakablak, vagyis befalazott mélyedés volt. Mint régen a szabadkőműves páholyoknál. De ők legalább bevallottan titkos társaság voltak. Béla megvonta a vállát.

– Itt lakik a világ leggazdagabb embere?

– Nem hiszem, hogy a leggazdagabb. Inkább csak egy közülük. De ő talán a leghíresebb.

– Hát, ha én a helyében lennék, szégyellnék így lakni.

– Nem vagy a helyében. Nem is leszel soha. De a mentségére elmondhatom, hogy nagyon sokan utálják. Nem is utálják, ez rossz szó. Gyűlölik. A világ összes embereinek a felénél jóval több. És okkal. Rengeteg rosszat tett már a világon. Polgárháborúk kirobbantása, nemzetek egymásra uszítása, én nem is tudom, hogy mi mindent még. Ki sem akarom mondani. A nevét sem. És mind emellett meg van győződve arról, hogy amit tesz, az jó. – Katrina vállat vont, aztán... a humornak valami

csökevényes formája, azt mondta – Hát neki biztosan jó. Különben nem tenné. Gyere! Sétáljunk!

És a férfi megállta, hogy ne kérdezzen rá arra, hogy azok a nagyurak vajon lineárisok-e. Provokativ kérdés lett volna. Meg aztán úgyis tudta. A koruk és a gátlástalanságuk okán.

Ősz volt, nem nagyon hideg. Sétálásra való idő. Hát sétáltak egy pár percig. De később szél kerekedett és a szél hideg volt.

– Gyere! Menjünk haza! – indítványozta Béla. – Azt hiszem, mindent láttam.

– Én is.

Elsétáltak a gépig, beültek és elmentek. Szomorúak voltak és egy kicsit dühösek is. „Hogy hogy jön ahhoz egy olyan vén muksó, hogy elrontsa az ő napjukat?”

Már a gépen voltak és hazafelé tartottak, amikor Katrina megkérdezte:

– Holnap mit csináljunk?

Béla gondolkozott egy kicsit, majd azt mondta:

– Szeretnék még megpróbálni valamit. De azt már egyedül. Nem baj?

– Nem, szívem. Talán jobb is lesz...

– És nem baj, ha elkérem a gépet? Láthattad, tudom vezetni. De akár automatára is állíthatom, ha úgy biztonságosabbnak tartod.

– Vidd a gépet nyugodtan! És úgy vezetheted ahogy te akarod! Katrina nagyon szomorú volt. Olyan szomorú, hogy Béla megint nagyon megsajnálta. Elvégre tudta, hogy a gondolatai nem képeznek titkot a lány előtt.

Azért este a lány még egyszer visszatért a témára. Név nélkül, ahogy addig is szokta:

– Van egy csomó úrállomásunk és támaszpontunk. A Holdon, a Jupiter egyik holdján, meg a Marson is. Kétezer-ötvenegyen székely is lenne, ha nem így volna. Volna hova mennünk, de nem hiszem, hogy azt szeretnéd.

És Béla ugyanolyan szomorúan válaszolt:

– Hogy még a Földet is kirántsák a talpam alól? Nem, köszönöm!

A nagykövetség, szokás szerint, mert minél nagyobb egy ország annál hivalkodóbb nagyságú a nagykövetsége, hatalmas épület volt. Általában minden túlméretezett volt benne. Az íróasztal is, amely mögött az a feketebajszos, szigorú arcú tisztviselő ült. Béla elgondolta, hogy talán külön ilyen célokra tenyésztik valahol az ilyen kinézésű embereket.

– Mit kíván? – kérdezte, miután hősünk az útlevelel a kezében illendően bemutatkozott.

– Haza szeretnék menni. Mint látható, hazai az útlevelem is.

A bajszos szomorúan ingatta a fejét.

– Hát barátom, ez most nem megy! Látja, három évvel ezelőtt maga megvette a jegyét ide, ebbe az országba. Nem retúr jegyet, hanem csak ide szólót. Én nagyon sajnálom, hogy ezt kell mondjam, de valóban nem megy.

Béla szinte megkövülten nézte a szemközti falon felfüggesztett medvefejet, az ő célországának a címerállatát, amely ezúttal nem kép volt, hanem valódi. Alighanem vadász lehetett valamelyik tisztviselő és aztán, rájőve, hogy milyen pompás dolog lenne a nagykövetség falán egy igazi medvefej, oda is ajándékozta.

– És azt megtudhatom, hogy miért nem mehetek haza?

– Konkrétan nem mondhatok semmit, de körülírhatom – mondta a tisztviselő. – Arról van szó, hogy az ország elég hosszú ideje meglehetősen be van szorítva. Én nem mondom, hogy éppen minden oldalról ellenségek vesznek körül, de kérem, nézze meg!

És a másik falon látható jókora térképre mutatott. Egy pálcával mutatta, így jól ki lehetett venni azt, amit mondani, mutatni akart.

– Látja? Itt is, ott is, majdnem minden oldalról olyan szomszédaink lettek, amelyek leginkább a vérünket kívánják inni a nemzeti ünnepükön, hogy jobban lerészegedjenek tőle. Hát ezért nem engedhetem haza – belenézett a szóban forgó útleveélbe, amelyben egy kérvény is lapult. – Ó! De hisz maga nem is egyedül akar hazajönni!

– Nem tehetek arról, hogy időközben megszerettem valakit.

– Persze! És ki tudja, miféle ellenséges eszmékkel töltötték tele a fejét! Nem! Sajnos nem engedhetem! Menjen csak vissza oda, ahol eddig volt!

Béla tehát ment.

Ez volt a kilencedik nap azóta, hogy a helyi központba meghívták.

Az ám, de most mit tegyen? Hova menjen? Rövid tépelődés után úgy döntött, hogy a gépet vissza kell vinni Katrinához, mert végül is az ő tulajdona. És ráadásul még bízta is, hogy majd csak kitalálnak valamit, ami mindenkinek megfelel.

De Katrina ezúttal nem volt otthon. A porszívó nagyságú robot, úgy látszik ő volt a főnök a többiek felett, azt mondta a Katrina hangján, hogy hivatalos dologban kellett elmenjen otthonról.

Akkor talán Roxána otthon lesz!

És Roxána valóban otthon volt. Most is, mint általában, a konyhában tevékenykedett valamit. És most is pontosan olyan szexi ruháskában volt mint mindig is azelőtt. Vagy talán még olyanabban.

– Megjöttem, kedves! – köszönt be. És az asszonyka megfordult. Látszott rajta, hogy sírt, de a könnyek között is mosolyogni próbált. – Bocsáss meg, hogy elmúlt az az ígért hét nap, de talán nem olyan nagyon sokkal. Talán még nem választottál más társat helyettem.

– Mondtam neked, hogy mindenképpen megvárlak – mondta könnyek között, de már egy kicsit sikerült is az a mosolygás. És Béla azonnal megölelte.

Roxána folytatta:

– Már kezdtem azt hinni, hogy nem jössz. Ahogy mondtam is amikor elmentél. Mert közben megint csak mondták nekem, hogy nem mindenki ússza meg ezt a megosztást. Hát te megúszad. De te szomorú vagy. Elmondod?

És miközben ezt elmondta, fel is egyenesedett, hogy illendően fogadja a társát. És a kis szexi ruhácska felső és alsó része között kilátszott a hasa is.

És Béla látta, hogy Roxánának is ugyanúgy nincs köldöke, mint ahogy Katrinának se. „Úristen! Hogy nem vettem én észre EDDIG? Valami festés lehetett?”

„Annyi legyen a bajom, soha semmi több!” – gondolta azután magában vígan.

Aztán már csak a szobájuk meghittségében kérdezte meg Roxána, hogy:

– Hogyan sikerült végül, hogy mégis hazajöttél? Valóban azt hittem, hogy ott maradsz... valahol.

Béla elszomorodott. Arra gondolt, hogy milyen lett volna, ha a régi, elhagyott hazájába ment volna haza? Vajon Roxána vele ment volna? Vagy Katrina? De mondani azt mondta:

– Itt vagyok otthon. Nincs másik Föld ahova mehetnék. De vajon jönnél-e, ha azt mondanám, hogy gyere velem?

De Roxána hallgatott. Hát kénytelen volt Béla folytatni.

– Most már végleg itt maradok. Persze, ha hagynak. Csak néha mégis meg kell látogassak valakit. Néha!

– Katrinát? – szaladt ki önkéntelenül az asszonyka száján.

– Igen.

De aztán mégis úgy alakult, hogy az a bizonyos látogatás egyre halasztódott. Jó öt hónap után lett lehetősége arra, hogy egy rövid látogatásra menjen. Még csak nem is értesíthette Katrinát, mert sehogy sem lehetett elérni. Csak remélni tudta, hogy örülni fog a látogatásnak. De hát... Katrina ugyanakkor elérte Roxánát. Hogy lehet ez?

És akkor rájött. Igen! Roxána az örök nő! Az ő számára legalábbis. Mert vár, mert türelmes, mert felvette a kapcsolatot még Katrinával is, pedig valószínűleg több tört is szúrt a szívébe az a felvett kapcsolat.

Jó, de akkor ő mit tegyen? Megígérte. Valahogy el kellene érni! A drón! Azt mondta Katrina, hogy akármikor magához hívhatja, ha szüksége van rá. És persze, amikor éppen nem ő repül vele. Hát most van itt az idő! Azt megtanulta, hogy hívni hogyan kell. Hát hívta. És a gép jött engedelmesen. Egy félóra alatt, ahogy máskor szokott.

„Remélem, hogy Katrina megtudja valami automatizmussal, hogy én hívtam a gépet.”

De a ház üres volt. Üres és több hetes por lepett mindent.

Hol lehet? Pérezéknél vajon? Vagy éppen intéz nekik valamit egy ki tudja, milyen hivatalban.

De nem volt mit tenni, senki nem tudott semmit Katrináról.

Megpróbálta a farmot. Azt a bizonyos farmot. Ám ott merőben idegen emberek fogadták.

– Igen? A Pérez család? Nem tudjuk, merre lettek. Eltűntek, a bank meg lefoglalta a birtokot adósság fejében. Mi csak bérlők vagyunk itt.

– És semmit nem tudnak róluk? Semmit?

– Ó nem! Sajnáljuk, mi csak egy hete érkeztünk.

– A lányok? Nem veszhet el úgy egy egész család!

– Pedig bizony! A lányok szétszéledtek. Ki erre, ki arra!

– És volt itt egy fiatalasszony vendégségben.

– Nem tudom. Talán meghalt. Mintha... mégis! De nem tudom.

Annyi minden történik. De ha valóban meghalt és magányos nő volt, akkor talán az egyetemi klinikán... Vagy a rendőrségen, ott tudhatnak valamit.

„Valóban! A rendőrség! Meg a klinika!”

Végül nagy nehezen valóban talált egy rendőrt, aki tudott valamit.

– Én új vagyok, de tényleg nagy botrány volt. Le is szerelték az egész őrsöt. Azután jöttünk mi. Semmit se lehetett tudni az egésztől. Valami támadás volt. Útonállók. Szervezett bűnözés. Az a vendég hölgy megpróbálta védeni a gazdát. De annyit ért mint a szenteltvíz. Ő volt az első, aki golyót kapott a fejébe szegény. Aztán a gazda. A többi túlélte, de szétspricceltek. Ahányan, annyi felé. Valóban el kéne menjen a klinikára.

És Béla megállta, hogy ne kérdezzen rá arra, hogy kinek az utasítására szerelték le a régi őrszoba teljes személyzetét. Nem tartozik rá... a ház a tengerparton... ablakok nélkül?

A kórboncnok talán tud valamit.

A város pontosan olyan volt, mint általában a középnyugati kisvárosok. Steinbeck óta. Vagy talán már azelőtt is. Mint láthatta, volt benne rendőrség, vendéglő is kettő és egy kisebb kórház, abban boncterem. Szervezett bűnözés? Helyi, aligha!

Az öreg doki, nagydarab, szénfekete ember, valóban tudott.

– Sajnálom uram, nem tudtam, hogy kit kell értesítek. De itt vannak az iratok, mindjárt felfrissítem az agyamat. Na látja! Itt van! Kotormányi Katalin! Zárójelben: „Nemrég kért névváltoztatást.” Aztán mi van még? Igen. Egy harmincnyolcas golyó a fejben. Szegény kicsi asszony! Olyan szép volt. És egy érdekesség! Negyedik hónapos terhes volt. Várjon, uram! Rosszul van? Üljön már le, mert olyan fehér, hogy még zöld bele! Itt egy pohár vodka, igya meg! Sztalinszkaja. Az a legjobb. Alig lehet hozzájutni. Ja? A sírja? Arról is van papír. Látja? A városi temetőben, az ingyen parcellák egyikében. Van fejfa és van felirat is! Kotormányi Katalin! Nem felejtí el? Na, minden jót! Vigyen egy szál virágot a nevemben is!

„Nincs másik Föld” – mondta Roxánának. Hát nincs is.

De tehetek én arról, hogy ez a mi világunk egyre jobban hasonlít a H. G. Wells-féle antiutópiákhoz?

Helyünk a világban

*Megváltoztatott sejtek.
Jövő fegyverei.
Nem gyilkolják a testet,
hanem a lelket ölik.
Megváltozik a jellem,
tán semmivé is lesz.
Elborzaszthat ez engem,
mást rabszolgává tesz.
Díjat minden esetre
nagyon megérdemel,
de ha meghalok egyszer,
hát égessenek el!
Ha már a sorsom teljes és egész,
azután se vegyek benne részt!*

VÉGE

**Amikor az embernek már semmiféle fenyegető ellensége
nincs a Földön, akkor nekifog és készít magának.
Mert amire kereslet van, arra a kínálat is mindig megte-
remtődik előbb vagy utóbb.**

*2023. augusztus 11.
Búzaháza*

TARTALOMJEGYZÉK

Királytól a koronáig	3
Kövekből is támaszthat fiakat	102